

**T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM- İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**SANAT ELEŞTİRİSİ DERSİNE İLİŞKİN ÖĞRETİM
ELEMANI GÖRÜŞLERİ VE ELEŞTİRİ YÖNTEMİ
YAKLAŞIMLARI**

Sercan ÜREKLİ

DENİZLİ-2024

**T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM- İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**SANAT ELEŞTİRİSİ DERSİNE İLİŞKİN ÖĞRETİM ELEMANI
GÖRÜŞLERİ VE ELEŞTİRİ YÖNTEMİ YAKLAŞIMLARI**

SERCAN ÜREKLİ

Danışman

Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Sercan ÜREKLİ

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Türkiye’de çeşitli devlet üniversitelerinde görev yapan değerli altı öğretim elemanının katılımıyla oluşturulmuştur. Araştırmanın her aşamasında görüş ve önerileriyle katkı sağlayan, değerli düşüncelerini benimle tüm samimiyetleri ile paylaşan katılımcılara ve beni destekleyen herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinde bilgi ve birikimini, manevi desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen, kendisiyle çalışmaktan büyük keyif aldığım, değerli hocam ve danışmanım, Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN’a yolumu daima aydınlattığı için sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırma sürecinde deneyim ve bilgi desteğini esirgemeyen, Prof. Dr. Tayfun AKKAYA’ya, tezimle ilgili yardımları için Dr. Ahmet EROL’a ve alan ile ilgili katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE ve Dr. Öğr. Üyesi Lale ASLAN’a teşekkürlerimi sunarım.

Görsel Sanatlar eğitimim sürecinde maddi-manevi destekleri kadar sevgi ve inançlarından dolayı aileme teşekkürlerimi sunarım. Son olarak hayallerime ortak olan, tez yazım sürecim boyunca sevgi ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim, kaygılarıma ve sorunlarıma çözüm üreten, moral ve motivasyonumu yüksek tutmama yardımcı olan biricik eşim Özge ÜREKLİ’ye sonsuz teşekkürler.

Sercan ÜREKLİ

2024

ÖZET

SANAT ELEŞTİRİSİ DERSİNE İLİŞKİN ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ VE ELEŞTİRİ YÖNTEMİ YAKLAŞIMLARI

ÜREKLİ, Sercan

Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim İş Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN

Mart 2024, 120 sayfa

Sanat eleştirisi, sanat yapıtının anlam ve niteliğini ortaya koymaya yönelik bir disiplindir. Sanat eleştirisi dersi resim-iş eğitimi programlarında öğretmen adaylarının yaratıcılık ve estetik bilinç kazanmalarına, eser yorumlama ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Dersin amaçlarına ulaşılabilmesi için öğretim elemanların sanat bilimleri, sanat felsefesi, estetik ve sanat ile ilgili tüm disiplinlere hâkim olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada resim-iş eğitimi anabilim dallarında öğretim müfredatında yer alan sanat eleştirisi dersine yönelik öğretim elemanlarının dersi işleyiş biçimleri ve derse ilişkin önerileri incelenmiştir. Ayrıca çalışmada Türkiye’de 13 devlet üniversitesi eğitim fakültelerinde okutulan sanat eleştirisi ders içerikleri yöntem ve kullanılan kaynaklar açısından incelenmiştir.

Çalışma nitel araştırma geleneklerinden durum çalışmasıyla yürütülmüştür. Çalışmanın katılımcıları Türkiye’de çeşitli devlet üniversitelerinde görev yapan altı öğretim elemanıdır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme protokolü ve doküman incelemesi aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bulgulara göre; öğretim elemanlarının görüşmeleri ve dokümanlarla 10 tema 22 alt tema ile açıklanmıştır. Çalışma grubunun derse yönelik ön hazırlıklarını, ders planlamasını, içeriği belirleme yöntemlerini, ölçme-değerlendirme sürecini, sanat dallarını, sanat bilimleri ve eleştirisi ilişkisini, önerilerini ele aldığı toplanan verilere göre, 13 devlet üniversitesinde sanat eleştirisi dersinin disiplinler arası veya tek yönlü bir anlayışla yapılandırıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bulgulara göre, etkileşimli ve disiplinler arası bir öğretim yaklaşımı benimsenmesi ve öğretim elemanı ile öğrencilerin sanat bilimleri konusunda bilgi sahibi olmaları önemlidir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Eleştiri, Resim, Sanat, Metodoloji

ABSTRACT

LECTURER OPINIONS AND CRITICISM METHOD APPROACHES REGARDING THE ART CRITISM COURSE

ÜREKLİ, Sercan

Master's Thesis, Department of Fine Arts Education Department of Painting Education

Advisor: Assoc. Prof. Görkem Utku ALPARSLAN

March 2024, 120 pages

Art criticism is a discipline aimed at elucidating the meaning and quality of artworks. The art criticism course holds a significant place in painting education programs for teacher candidates to acquire creativity and aesthetic consciousness, as well as to develop skills in interpreting artworks and critical thinking. In order to achieve the objectives of the course, lecturers need to be proficient in art sciences, art philosophy, aesthetics, and all disciplines related to art. Therefore, in this study, the lecturer's teaching methods and suggestions regarding the art criticism course, which is included in the curriculum of art education departments, were examined. In addition, in the study, art criticism taught in the education faculties of 13 state universities in Turkey was examined in terms of course contents, methods and resources used.

The study was conducted with a case study, one of the qualitative research traditions. The participants of the study were six lecturers from various state universities in Turkey. Data were collected through semi-structured interview protocols and document analysis. The collected data were analyzed through content analysis. According to the findings, the discussions and documents of the lecturers were categorized into 10 themes and 22 subthemes. Based on the gathered data regarding the preparation for the course, course planning, determination of content, assessment processes, art disciplines, the relationship between art sciences and criticism, and recommendations, it was determined that the art criticism courses at 13 state universities are structured with either interdisciplinary or unidirectional understanding. Furthermore, according to the findings, adopting an interactive and interdisciplinary teaching approach and ensuring that lecturers and students are knowledgeable about art sciences are crucial.

Keywords: Education, Critics, Painting, Art, Methodology

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Sanat Kuramına Bakış.....	8
2.2. Estetiğe Bakış.....	10
2.3. Sanat Felsefesine Bakış.....	12
2.4. Sanat Bilimlerine Bakış.....	14
2.4.1. Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi İlişkisi	16
2.4.2. Sanat Eleştirisi	16
2.4.2.1. Temel Kavramlar	16
2.4.2.2. Tarihsel Gelişimi.....	17
2.4.2.3. Akademik Eleştiri	20
2.4.2.4. Pedagojik Eleştiri	21
2.4.2.4.1. Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştirisi Dersi	24
2.5. Sanatta Kuramsallığın Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisinde Yeri ve Önemi.....	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Çalışma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	27

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Protokolü.....	28
3.3.2. Doküman İncelemesi	30
3.3.3. Verilerin Toplama Süreci.....	31
3.4. Verilerin Analizi.....	31
3.5. İnandırıcılık ve Aktarılabilirlik	32
3.6. Etik Bağlam.....	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	34
4.1. Ön hazırlık.....	35
4.2. Dersi Planlama	37
4.3. Ders İçeriğini Belirleme	39
4.4. Müfredat Programları.....	40
4.5. Eleştiri Yöntemleri	42
4.6. Eser Seçkisi	44
4.7. Ölçme ve Değerlendirme	45
4.8. Sanat Dalları.....	47
4.9. Sanat Bilimleri	48
4.10. Görüşler	50
BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	54
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	54
5.1.1. Ön Hazırlık Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	54
5.1.2. Ders Planlama Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	56
5.1.3. Ders İçeriğini Belirleme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	57
5.1.4. Müfredat Programlarını Belirleme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	59
5.1.5. Eleştiri Yöntemleri Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	60
5.1.6. Eser Seçkisi Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	61
5.1.7. Ölçme ve Değerlendirme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	61
5.1.8. Sanat Dalları Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	62
5.1.9. Sanat Bilimleri Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	63
5.1.10. Görüşler Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	65
5.2. Öneriler	66
5.2.1. Öğretim Elemanlarına Yönelik Öneriler.....	66
5.2.2. Program Yapıcılara Yönelik Öneriler	66
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	68

EKLER.....	77
EK-1 Etik Kurul İzni	77
EK-2 Görüşme Protokolü Soruları.....	78
EK-3 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	78
EK-4 Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği.....	79
EK-5 Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	80
EK-6 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği..	82
EK-7 Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği.....	83
EK-8 Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	84
EK-9 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	85
EK-10 Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği.....	86
EK-11 Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	87
EK-12 Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	88
EK-13 Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	89
EK-14 Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	90
EK-15 Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği	91
EK-16 YÖK Resim Öğretmenliği Lisans Programı (1998).....	92
EK-17 Üniversitelerden Alınan İzinler	93
EK-18 Üniversitelerden Alınan İzinler	94
EK-19 Üniversitelerden Alınan İzinler	95
EK-20 Üniversitelerden Alınan İzinler	96
EK-21 Üniversitelerden Alınan İzinler	97
EK-22 Üniversitelerden Alınan İzinler	98
EK -23 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (3. Soru).....	99
EK -24 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (5.Soru).....	102
EK -25 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (12.soru)	104

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Görüşme Soruları Kapsam Geçerlik Tablosu.....	29
--	----

Tablo 3.2. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği ...	30
Tablo 4.1. Bulguların Tema ve Kategori Bağlamında İncelenmesi	34

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Alm	: Almanca
Es. T	: Eski Türkçe
Fr	: Fransızca
İng	: İngilizce
KGO	: Kapsam Geçerlik Oranı
KGİ	: Kapsam Geçerlik İndeksi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Maddeye Görüş Bildiren Uzman Sayısı
NG	: Maddeye Gerekli diyen Uzman Sayısı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır. Ayrıca tanımlar bölümünde, bu çalışmada kullandığımız terimlerin tanımları yapılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin sanat eleştirisi dersi kapsamında sanat eserlerini incelemeleri ve anlamlandırmaları dersin amaçlarındandır. Sanat eleştirisi derslerinde dersi okutan öğretim elemanlarının genellikle tek bir sanat eseri inceleme yöntemine bağlı kalarak ders anlattığı gözlenmiştir. Resim-iş eğitimi anabilim dalından mezun öğrenciler ve şu an etkin olarak dersi alan öğrenciler ile yapılan görüşmeler sırasında da durumun çok değişmediği anlaşılmıştır. Bu problem saptamıza ek olarak Şahan (2008) da araştırmasında; öğrencilerin sanat eleştirisi dersini yetersiz buldukları tespit etmiştir. Sorunun kaynağı olarak sınıf, çevresel koşullar, kent yapısı ve incelenen eserlerin sayıca yetersizliğini saptamıştır.

Mevcut sorunlar çerçevesinde bu çalışmada, sanat eleştirisi derslerinde; öncelikle tek yönlü bir yöntemin izlendiği gerek alanyazında gerek yapılan görüşmeler sonucunda görülmüştür. Bu kapsamda; ülkemizdeki resim-iş eğitimi anabilim dallarında sanat eleştirisi derslerinin içeriği ve işlenişi araştırılmış ve bu konuda genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır.

Alan yazından da anlaşılabacağı üzere, betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı aşamalarından oluşan Feldman yönteminin 1998'den sonra popüler hale geldiği görülmektedir. Bu çerçevede, dersin işlenişine yönelik eleştirilerin bu yöntemin popülerliğiyle bağlantılı olup olmadığının sorgulanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda, resim-iş eğitimi anabilim dallarında işlenen sanat eleştirisi derslerinin mevcut durumu ve sorunlarının ortaya konulması; bu kapsamda çözüm önerilerinin akademik tartışmalara katkı sağlaması önemsenmiştir.

Bu çalışmada sanat eleştirisi dersine giren öğretim elemanları ile görüşmeler yapılarak ve ülkemizdeki üniversitelerin eğitim fakültelerinde işlenen sanat eleştirisi ders müfredatları incelenerek mevcut durum ortaya konulmuştur. Daha sonra gerek öğretim elemanları görüşleri gerekse ilgili alanyazındaki çalışmalar tartışılarak; sanat eleştirisi dersinin sorunlarına çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

1.1.1. Problem cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi: “Sanat eleştirisi dersine ilişkin öğretim elemanı görüşleri ve eleştiri yöntemi yaklaşımları nelerdir?” biçimindedir.

1.1.2. Alt Problemler

- 1- Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersi için yaptıkları ön hazırlıklar nelerdir?
- 2- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersini nasıl planlıyorlar?
- 3- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersi içeriğini neye göre belirliyorlar?
- 4- Üniversitelerin sanat eleştirisi dersi müfredat programları nelerdir?
- 5- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde hangi eleştiri yöntemlerini kullanıyorlar?
- 6- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde kullanılacak sanat eserlerini hangi ölçüte göre belirliyorlar?
- 7- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinin ölçme değerlendirmesini nasıl yapıyorlar?
- 8- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde hangi sanat dallarını inceliyorlar?
- 9- Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde konuları sanat bilimleri ile nasıl ilişkilendiriyorlar?
- 10- Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinin daha verimli işlenmesi için görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Resim-iş eğitimi anabilim dallarında işlenen sanat eleştirisi dersi gerek öğrenciler gerekse sanat eğitiminin niteliği bağlamında hayatidir. Bu çerçevede, ileride görsel sanatlar öğretmeni olacak olan resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin sanat eserlerini doğru anlamaları, ancak güvenilir eleştiri yöntemleri ile yapılandırılmış sanat eleştirisi dersi ile olanaklıdır. Bu çalışmanın amacı, ülkemizdeki resim-iş eğitimi anabilim dallarında sanat eleştirisi dersinin mevcut durumunu ortaya koymak, eksikliklerini ifade etmek ve daha iyi sanat eleştirisi dersinin yapılandırılabilmesi amacıyla alana katkı sağlamaktır.

Araştırmanın alt problemleri bağlamında çalışmanın amaçları ayrıntılandırılırsa; öğretim elemanlarının ön hazırlıkları, dersi planlama yöntemleri, dersin içeriğini nasıl belirledikleri, üniversitelerin sanat eleştirisi ders içerikleri, öğretim elemanlarının kullandığı eleştiri yöntemleri, eser belirleme ölçütleri, dersin ölçme değerlendirmesini nasıl

belirledikleri, kullandıkları sanat dalları, sanat bilimlerinden nasıl yararlandıkları ve dersin niteliği hakkındaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanat eleştirisi dersi eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dallarında verilmektedir. Sanat eğitiminin ve sanatçılığın nitelikli bir şekilde olgunlaşmasında bu dersin yeterli olarak verilmesi, sanat ile ilgili tüm disiplinlerin anlaşılması ve anlamlandırılması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca Atmaca'ya (2005) göre; sanat eğitimi yoluyla verilecek olan sanat eleştirisi; toplumun sanatı anlamlandırması ve benimsemesi için de önemsenmesi gerekmektedir. Karabulut'a (2004) göre sanat eleştirisi dersi; öğrencilerin yaratıcı, sorgulayıcı ve nitelikli düşünme becerilerini geliştirmektedir. Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinin planlayıcısı, uygulayıcısı ve değerlendircisi olmasından dolayı mevcut durumun öğretim elemanları gözünden incelenmesi önemlidir. Bu çerçevede bu çalışmanın, ilgili müfredatların oluşturulmasında ve geliştirilmesinde; mevcut sorunun tespitinde ve çözümünde yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada;

- Erişim sağlanan devlet üniversitelerinin sanat eleştirisi ders içeriklerinin güncel olduğu,
- Çalışma grubunun araştırmanın sonucunu etkileyebilecek bir etkileşimde bulunmadıkları,
- Çalışma grubunun görüşmelerde duygularını içten ve samimi bir biçimde ifade ettikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- Zaman açısından, 2022 – 2023 ve 2023-2024 eğitim – öğretim yılı ile;
- Çalışma grubu açısından, Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan altı üniversitenin eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim iş eğitimi anabilim dalı sanat eleştirisi dersine giren altı öğretim elemanı ile;
- Uygulama çalışmaları sanat eleştirisi dersi ile;

- Doküman incelemesi sonucunda internetten erişim sağlanan ders içerikleri açısından Türkiye Cumhuriyeti'ndeki on üç devlet üniversitesinin eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü resim - iş eğitimi anabilim dalları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Akılcılık: Us bilgisine dayanan, doğrunun ölçütünü duyularda değil, düşünmede ve tündengelimli çıkarımlarda bulan öğretilerin genel adı; *usçuluk*; Alm. *rationalismus*; Fr. *rationalisme*; İng. *rationalism*; Es. T. *akliye* (Akarsu, 1975, s. 173).

Altın Oran: Öklid'in Elementler adlı eserinde, “olağanüstü ölçülü oran” olarak ifade ettiği; olağanüstü ölçülü oranda kesilen düz doğrunun, tüm uzunluğunun büyük kesime olan oranıyla; büyük kesimin küçük kesime olan oranının eşit olduğu ve cebirsel olarak; $a/b = b/(a+b)$ biçiminde ifade edilen; matematiksel sabittir. Φ (φ) sayısı ile ifade edilen altın oran; yaklaşık 1,6 sayısına tekabül eden irrasyonel bir sayıdır (Osborne, 1997, s. 488 - 489).

Biçimcilik: Sanatı ya da estetikte; biçimselliğin her şeyi açıklayacağını savunan görüş; *formalizm* (Timuçin ve Türer, 2018, s. 29).

Bütüncül Sanat: Tüm sanat dallarının birliğini savunan görüştür; Alm. *gesamtkunstwerk* (Telek, 2021).

Claritas: Açıklık; belirginlik; parlaklık (Glare, 1968, s. 332).

Deha: Kesin olarak açıklanamayan bir kavram olan deha; metafizik bir yeti olarak ya da biyolojik etkenlere bağlanmaktadır. Psikiyatrist P. Janet'in tanımı deha ile deliliği birbirinden ayırarak; dehayı ruhsallığın en yüksek derecesi olarak görür (Yetkin, 1979).

Doğalcılık: Her şeyin doğa dünyasına ait olduğunu söyleyen ve genel olarak her şeyin tabii olduğuna dayanan görüş; *natüralizm* (Honderrich, 1995).

Ekphrasis: Antik edebiyatın sanat yapıtlarına yansımaları; canlandırma (Castelli, 2005).

Einfühlung: Bir nesneye yönelik olumlu duygusallık; özneye nesne arasındaki duygudaşlık; özne - nesne özdeşleşmesi; *özdeşleşim* (Timuçin ve Türer, 2018, s. 66 - 67).

Gösterge bilimi: Göstergeler kuramı ya da öğretisi. İletişim amacıyla kullanılan her türlü gösterge dizgesinin yapısını, işleyişini inceleyen bilim; *imbilim*; *göstergebilim*; *semyoloji*; *semyotik* (Akarsu, 1975, s. 96; Rifat, 2013, s. 99).

İde: 1. (Platon'da) Değişmez öz, şeylerin ilk örneği. Uzay ve zamanın ötesinde, öznenin dışında, kendiliğinden var olan; duyularla değil, yalnızca tinsel olarak; anımsama yoluyla kavranabilen, duyularla yalnız görüngüleri (gölgeleri) algılanabilen asıl gerçeklik. 2. (Aristoteles'te) Görüngülerin değişkenliği içinde bir ve aynı olarak kavranan; tek tek

nesnelerin özü olan şey. Nesnelerin biçimlendirici ilkesi (entelekhtia) olan ideaların görüngüler dünyası dışında bir varlıkları yoktur, bunlar duyu dünyasının içinde yer alırlar. Aristoteles'te ide, öz kavramı, tümel kavram anlamına da gelir. 3. (Augustinus ve Hristiyan Orta Çağı'nda) Tanrı'nın, dünya için örnek olacak yaratıcı düşüncesi. 4. (Stoa'da, adçılarda, Yeni Çağ Fransız ve İngiliz Felsefesi'nde - Descartes, Locke, Hume, Berkeley -) Bilinç içeriği, tasarım, düşünce. 5. (Kant'ta) Deneyi aşan us kavramı; düzenleyici ilke olarak koşulsuz olan; gerçeklik dünyasında karşılığı olmayan, duyularda kendisine karşılık olan bir şeyin verilmediği zorunlu bir us kavramı: a. Bizi duyulur dünyanın üzerine çıkaran şey olarak, yüksek düşünce; erişilmesi gereken şey; b. Hiç bir zaman tam olarak gerçekleştirilemeyecek olan, hep yalnızca ülkü, yalnızca gereklilik, yalnızca erişilmesi istenen erek olarak kalan. 6. (Fichte, Schelling, Hegel ve Ranke'de) Tarihsel etken: a. İnsanda ancak bilinçle ortaya çıkan tinsel güç ve yönelim. Bu anlamda bir çağın, bir tarihsel olayın temel ilkesi. b. Belli bir tarihsel sürecin somut ereği, aynı zamanda görevi. c. (Hegel'de) Eytışimsel (diyalektik) süreç içinde kendini açan din, sanat ve felsefede dile gelen düşünce. // Tarihsel özdekçilik (materyalizm), Hegel'de karşıtlık içinde, ideyi ekonomik ilişkilere bağlı görür. Tarihin gidişini belirleyen düşünce değildir bu görüşe göre, tam tersine ideleri belirleyen alt yapıdır (Marx); oysa idealist tarih anlayışı, tarihsel olayların itici gücünü düşüncelerde arar (Ranke). 7. (Husserl'de Platon'la bağlantı içinde) Öz görüşünde verilmiş olan salt öz; *idea* (Akarsu, 1975, s. 92).

İkonografi: Sanat eserlerinin biçim ve içeriği ile ilgilenen sanat tarihi koludur (Panofsky, 2021, s. 25).

İkonoloji: İkonografik açıdan çözümlenen eserin; birleştirici sezgi yoluyla sentezlenerek anlam boyutunun ortaya çıkarılmasıdır (Panofsky, 2021).

İnsancılık: İnsanlığa, insana yaraşır bir yaşam ve düşünmeye ulaşmak için çabalamak. Bu bağlamda: 1- (Genellikle) Kavramın en geniş anlamında, insanın değer ve saygınlığına, insan olmaya, insanlığa olan us inancı. 2- Batı kültürünün ve eğitiminin Eski Yunan kültürüne dayanmasından yola çıkarak bu kültür kalıtının bilimsel olarak yeniden canlandırılması düşüncüsü; *hümanizm*; *İng. humanism* (Akarsu, 1975, s. 99).

Juste Milieu: Algılanabilir ve uygun oran (Yetkin, 1938).

Katharsis: Tragedyanın izleyiciler üzerindeki etkisi; ruhu sanat yoluyla arındırma; ruhun tutkulardan arınması (Aristoteles, 2013; Timuçin ve Türer, 2018, s. 115 - 116).

Metafizik: Felsefenin varlığı, varlığın ilk ilkelerini ve nedenlerini konu alan en genel ve temel dalı ya da disiplini; *doğaötesi* (Cevizci, 2015, s. 300).

Mimesis: Antik Yunan klasik döneminde kullanılmaya başlanan sanat terimi; temsil. Günümüzde ilk sanat kuramı olarak kabul edilen bu terim ortaya çıktığında temsil, sunum ya da resimsel kaygıyı ifade etmek için kullanılmıştı. Ayrıca bu terim, taklit, imge ve benzerlikle eş anlamlı olarak da kullanılmıştır (Sörbom, 2012, s. 19; Castelli, 2005).

Olguculuk: Araştırmalarını olgulara, gerçeklere dayayan, fizikötesi açıklamaları kuramsal olarak olanaksız, kılıklı olarak yararsız gören; deneyi denetlenemeyen soruları sözde soru olarak niteleyen felsefe doğrultusu; *Alm. Positivismus; Fr. Positivisme; İng. Positivism; Es.T. İspatiye* (Akarsu, 1975, s. 127 - 128).

Postmodernizm: Çağdaş düşünceye dâhil olan, tarihsel ilerleme düşüncesine karşı bir tavır alan postmodernizm; 1970’li yıllarda Almanya ve ABD’de ortaya çıkmıştır. İki yönde gelişen postmodernizm; bir yanda yenitutucular (neokonservatifler) ve yeni gelenekçiler öte yandan köktenci gelişme eleştiricileri biçiminde çeşitli eğilimler içermektedir (Akarsu, 1987, s. 55 - 62).

Proportio Debita: “Proportio”; oran anlamına; “debita” ise zorunluluk ya da gereklilik anlamına gelmektedir; zorunlu oran (Glare, 1968). Zorunlu oranda biçim, varlık ve dolayısıyla güzellik tek bir şey oluşturmak için birleşir (Castelli, 2005, s. 72).

Sanat Bilimi: Tarihsel akış içinde güzel sanatları inceleyen, sanat yapıtlarının birbirleri ile ve başka kültür çevrelerinin yapıtları ile ilişkilerini araştıran, sanatçıların hayatlarını, çalışmalarını aydınlatan, içerik ve biçimleri saptayan, sınıflandıran bilim dalı; *Alm. kunstwissenschaft* (Turani, 1968, s. 77).

Skolastik: İnanç ile bilgiyi, kilise öğretisiyle özellikle Aristoteles’in bilimsel dizgesini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi (Akarsu, 1975, s. 151).

Soyutlama: Bir niteliği nesnesinden ayrı ele alma; bir nesnenin bir ya da birden fazla niteliğini öne çıkarıp diğerlerini göz ardı etme; biçimbozma yoluyla alışılmış ölçülerin dışına çıkma (Timuçin ve Türer, 2018, s. 207 - 208).

Teleoloji: Evrendeki canlı ya da cansız her şeyin bir amaca uygun olarak; kendi bekasına katkı bulunacak şekilde eylemde bulunduğunu öne süren görüş (Cevizci, 2015, s. 418).

Yararcılık: Eylemin doğruluğu veya yanlışının temin ettiği yararlar, ürettiği iyi ya da kötü sonuçlarla ölçülmesi gerektiğini bildiren etik anlayış; *pragmatizm* (Cevizci, 2015, s. 455).

Yöntembilim: Genel olarak yöntem, özel olarak da bilimsel yöntem konusu üzerinde yoğunlaşan felsefi soruşturma türü. Yöntembilim; betimsel, uzlaşımsal ve kural koyucu olarak üçe ayrılır; *metodoloji* (Cevizci, 2015, s. 302).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ana hatlarıyla sanat kuramı estetik, sanat felsefesi, sanat bilimleri, sanat bilimlerinin bünyesinde olan sanat eleştirisi ve sanat eğitimi ile ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca sanat kuramının sanat eğitimi ve sanat eleştirisine yönelik yeri ve önemi değerlendirilmiştir.

2.1. Sanat Kuramına Bakış

Sanat kuramı; sanatın gerek ve yeter koşullarını ortaya koyma çabası anlamına gelmektedir (Carroll, 2013). Mengüsoğlu'na (2010) göre ise sanatın ilkelerini analiz eden bir disiplindir. Bu çerçevede sanatı kuramı; sanatın ne olduğunu ifade etme çabası olarak belirlenebilir. Bu konudaki görüşler ilk olarak İlk Çağ'da; Antik Yunan filozoflar tarafından öne sürülmüştür. Sanat kuramlarını tarihsel olarak; İlk Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ olarak ele almak mümkündür.

Sanat bilindiği kadarıyla paleolitik çağlardan itibaren insan uygarlığında yer etmiştir. Sanatın kökeni en erken yaklaşık olarak MÖ 60000 yılına dayandırılmaktadır (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 1983, s.11). Ancak, sanatı kuramsal açıdan ele alma İlk Çağ'da ortaya çıkmıştır. Platon'un Devlet, Şölen, Timaios ve Philebos vb. diyaloglarında ilk olarak sistematik bir biçimde sanat üzerine düşünceler karşımıza çıkmaktadır (Platon, 2001; Platon, 2011; Platon, 2013; Platon, 2015). Platon bu diyaloglarında mimesis kavramını ortaya atmıştır. Platon'un bu diyaloglarına dayanarak ortaya koyduğu sanat düşüncesi; temsil olarak ifade edilebilir. Platon'un temsil anlayışı; doğayı taklit anlamına gelmemekte; doğanın kötü birer kopyası olduğu ideler evreninin temsiline dayanmaktadır. İdeler evreninde en üst düzey ide İyi idesidir. Bu çerçevede Platon sanatta temsili aslında İyi'ye dayanan idelerin temsidir. Platon'un bu tutumu ahlakla ilişkilendirilebilir. Doğa idelerden ve dolayısıyla iyi idesinden iki derece uzakta olduğu için; doğayı taklit aslında insanlığa ahlaki açıdan zarar verir. Platon'un devlet adlı diyalogunda resim sanatını taklit olması bakımından eleştirmiştir. Yani buradan doğayı kopya etmek değil; doğanın dayandığı idelerin temsilini Platon'un destekleyeceği anlamı çıkabilir.

İlk Çağ'da Platon'un öğrencisi Aristoteles de sanat ve ahlak bağlantısını temsil çerçevesinde ele almıştır. Ancak; Aristoteles Platon'da olduğu gibi sert bir doğalcılık karşıtlığını savunmaz. Aristoteles'in temsil anlayışı; doğa incelemesine dayanır. Söz konusu temsil; doğanın ereği olan ve yine doğaya içkin olan biçimin görünür kılınmasıdır (Yetkin, 2007, s. 7-12).

Aristoteles'in temsil anlayışı özellikle Orta Çağ ve Yeni Çağ sanatını da derinden etkilemiştir. Bu çerçevede klasik sanat; L. Da Vinci'nin yaptığı gibi derin doğa

incelemelerine dayanır (Da Vinci, 2021). Bunun yanında klasik sanatçılar İlk Çağ felsefecilerinin ifade ettiği gibi doğayı kopya etmezler. Doğaya içkin ideal formu temsil etmeye çalışırlar. Bu temsil esnasında matematik ve geometri; oran-orantı hayati bir önem taşır. Ayrıca klasik sanatçılar; Platon'un başlattığı, Aristoteles'in ise doğalcı bir temsil anlayışıyla yapılandığı ve Orta Çağ düşünürlerinden A. Augustinus ve Aquino'lu Tomaso'nun çokluk içinde birlik; Ratio Ordinis, Proportio Debita ve Claritas gibi ortaya koyduğu kavramlarından yararlanarak; doğada gizil bir halde bulunan ve iyyinin bir sıfatı olan güzeli parlatmışlardır (Yetkin, 2007). Yeni Çağ'da L. B. Alberti; tarihte ilk sanat kuramı kitabını yazan kişi olarak kabul edilir (Wilde, 2002, s. 5). Alberti'nin ifade ettiği üzere; doğa sanatçı tarafından bilimsel yöntemlerle incelenmeli ancak doğa taklitçiliğinden kaçınılmalıdır. Resssam dehası sayesinde doğayı aşabilen kişidir (Alberti, 2015). Burada da aslında; Platon'un ahlaki kaygısının; İyi'nin güzellik sıfatının temsili yoluyla giderilmeye çalışıldığını görüyoruz.

Temsil kuramının Antik Yunan'dan; modern sanata kadar geçerli olduğu; sanat tarihine baktığımızda görülmektedir. Söz konusu temsil kuramını özetlersek; doğayı taklit etmeden ancak doğaya bağlı kalarak; doğayı güzelleştirmek ilkesine dayalıdır. Winckelmann'ın (2017) doğada güzelliğin gizil halde bulunduğu düşüncesi; klasik sanatın özünü özetlemektedir. Ancak modern sanata düşünsel anlamda katkı sağlayan R. Descartes, sanat ve güzellik ile ilgili kesin sınırlar çizmek konusunda başarısız olsa da Dioptrique adlı eserinde; doğaya bağlı kalmanın ve özellikle perspektifin insanı gerçeklik konusunda sınırladığını ifade etmiştir (Descartes, 1965, s. 89-90). Daha sonra I. Kant, Yüce kavramını da insanları sonsuzluğun derinden etkilemesi bağlamında ele almıştır (Kant'tan aktaran Yazıcı, 2012, s. 129-140). Söz konusu sonsuzluğa karşı duyulan ilgi; G. W. F. Hegel'in de sanatları sınıflandırmasında görülmektedir. Hegel de romantik olarak adlandırdığı kavramda modern sanatın kavramsal çerçevesini yine derinleşmek anlamında doğalcı olmayan bir perspektifle ele almıştır (Yetkin, 2007, s. 106-110). Bu üç düşünürün ortak noktası sonsuzluk ve özgürlük çerçevesinde değerlendirdikleri hakikatin doğal zorunluluklar tarafından sınırlandırıldığıdır. Bu bağlamda modern sanatta doğaya bağlı temsil yerine zihinsel temsil, soyutlama ve özdeşleyim içtepisi; W. Kandinsky ve P. Klee'nin ifade ettiği tinsellik; L. N. Tolstoy'un da ifade ettiği gibi duyguların ifadesi anlamına gelen dışavurumcu kuram gibi yeni sanat kuramları ortaya çıkmıştır (Worringer, 2017; Tolstoy, 2013; Klee, 2013; Kandinsky, 2015). Bu kuramların özetle klasik sanatın doğaya içkin formu temsil ettiğini; modern sanatın ise doğayı aşan ve dönüştüren bir özgürlük temsiline dayandığını söyleyebiliriz.

Çağdaş sanatta ise modern ve klasik sanatın “suya sabuna dokunmadığına” dair düşünceler; sanatın yaşamla bütünleşmesini savunan işlevselci kuramlara yönelmişlerdir. Bu çerçevede, toplumu önceleyen Marksçı kuramlar ile arzuyu önceleyen Nietzscheci kuramlar çağdaş sanat kuramında göze çarpmaktadır (Alparslan, 2023, s. 90 - 113). Ayrıca çağdaş dönemde bilimin ön plana çıkması ve felsefenin etkisinin azalması sonucunda sanatın tanımlanamayacağını savunan yeni Wittgensteinciler de sanat kuramlarında etkili olmuşlardır. Ancak, sanatın tanımlanamayacağını savunan görüşler; sanatta niteliği erozyona uğratmıştır. Bundan ötürü; Marleau - Ponty (2012), sanat kuramında metafiziğin gerekliliğini; Danto (2014), sanat yapıtlarının bir felsefesi olması gerektiğini; Carroll (2013), sanatın yine de tarihsel anlatı ile bir anlamda benzerlik ile belirlenmesi gerektiğini; Freeland (2008), sanatın salt bilimle açıklanamayacağını; Kuçuradi (2013), sanatın insanlığa yön verme niteliğini; Wilde (2002), sanat kuramının günümüzde yalnızca teorik olamayacağını, sosyal pratiğinin ve çok boyutlu kültürel boyutlarının da hesaba katılması gerektiğini belirtmiş; Doorly (2019) ise sanatın nitelik metafiziği çerçevesinde belirlenmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Sanatın gerek ve yeter koşullarını belirlemede kullanılan sanat kuramları şu şekilde sıralanabilir: Temsil, Biçim, Anlatım, İşlev, Tarihsel, Estetik ve Kurumsal. Temsil kuramları; sanatın bir şey hakkında olduğunu, biçimci kuramlar; sanatın anlamlı bir biçim olduğunu, anlatımcı kuramlar; sanatın duyguların ifadesi olduğunu, işlevci kuramlar; sanatın biçiminin; onun işlevine göre olduğunu, tarihselci kuramlar; sanatın tarih içinde evrim geçirdiğini ancak bir felsefesi olduğunu, estetik kuramlar; sanatın amacının güzellik olduğunu; kurumsalcı kuramlar ise sanatın çerçevesini, sanat otoritelerinin çizdiğini savunmaktadır (Carroll, 2013). Ancak tüm bu kuramlar Carroll’a (2013) göre sanatın gerek ve yeter koşullarını belirleyememektedir. Bu çerçevede N. Carroll; tarihsel anlatı ve aile benzerliğini savunmaktadır. Bu çerçevede; sanatın gerek ve yeter koşulları günümüzde tam olarak belirlenememiştir. Ancak bu durum kuramsallaşmanın gereksiz olduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü eğer sanatın çerçevesini çizmeye çalışmazsak; sanatın niteliğinden söz edemeyiz.

2.2. Estetiğe Bakış

Estetik, beğeni kuramıdır ve güzeli; doğada ve sanatta algılama sorunsalı üzerine eğilir. Bu kavramı ilk kullanan A. G. Baumgarten’dır (Chilvers ve Osborne, ed, 1994, s. 6). Estetik Baumgarten’a göre; “*özgür sanatlar kuramı, aşağı bilgi kuramı, güzel üzerine düşünme ve akla benzer bir yeti bilimi*” olarak tanımlanmıştır (Tunalı, 2011, s. 14).

Baumgarten; bilgiyi ikiye ayırmıştır: Aşağı Bilgi ve Yukarı bilgi. Aşağı bilgi duyuşsal alan iken yukarı bilgi ise aklın alanına girer (Keskin, 2018, s. 13 - 22). Baumgarten, estetiğı mantık temelli bilgi alanına değıl; duyuşsal alan ile bağılantılı olarak ele almıştır ve tüm algıları estetik ile ilintilendirir (Baumgarten, 1954, s. 78). Alt bilme yetisi yani algılama; anlama yetisi gibi tasarımları çözümlayıp kavramlaştıramaz. Bu yeti yalnızca tasarımlar ve algılar arasında bağı kurar. Bu noktada kuramcıların genel görüşü; Baumgarten'ın, duyuşsal bilgiyi, hâkim olan akısal bilgiden ayırmaya çabaladığı; sanatın bir çeşit belirsiz anlama sahip olduğı şeklindedir (Hünler, 1998, s. 81 - 88). Modern ve çağdaş sanatta estetik olma zorunluluğı ortadan kalktığından, günümüzde estetik; güzellik ve hoş gibi duyuşsal alan ile ilgilenmektedir.

Ancak; estetik ve güzellik; “yetkin duyuşlar bilimi” üzerine düşünme İlk Çağ Yunan şiirleri ve felsefesine kadar dayanmaktadır. Eski Yunan ozanları güzeli önemsemişler ve onu adaletle ve başka kavramlarla birlikte ele almışlardır. Yunan estetiğı de ılımlılık, uyum ve simetri gibi değerlerle bağıdaştırılmıştır (Eco, 2006, s. 37 - 39). Pythagorasçılar, güzelliğı sayı ve uyumda; sofist Gorgias güzelliğı “tatlı bir hastalıkta” ve “baştan çıkarmada”, Sokrates ise güzeli ahlaki yararlıkta bularak hazcılığa karşı çıkmıştır (Centineo; Dal Pra; Plebe'den aktaran Cömert, 2008, s. 41 - 43). Platon da güzeli idelerde ve zihinde arayarak; matematiğı, geometriyi; uyum, sayı, oran ve orantıyı önemsemiştir (Platon, 2013, 51c - 51d; Platon, 2015, s. 87). Aristoteles, sanatta güzeli doğada güzelden üstün tutarak; güzel olan bir şeyi sınırlılık, simetri, oran - orantı ve düzene dayandırmıştır. Ona göre çok küçük ya da çok büyük olan şeyler güzel olamaz. Güzel algı ile ilgilidir. Güzel olan şey *juste milieu*; amaca uygun olmalıdır. İnsan bedenini ele alacak olursak; amaca uygunluğı görebiliriz. Örneğın; insanın sekiz tane kolu olsaydı bu hem yaşama amacına hizmet etmez hem de güzel olmazdı (Aristoteles, 2013, IV; Cömert, 2008, s. 67 - 79; Yetkin, 1938, s. 68 - 70).

Orta Çağ'da da estetik; skolastik düşünce temellidir. Hristiyanlığa Antik Yunan felsefesinden temel almaya çalışan skolastik felsefe; estetiğı de Aristotelesçi bir temel aramıştır. Bu çerçevede skolastik estetik; Aristoteles'in çokluk içinde birlik, düzen, oran orantı, sınırlılık ve özellikle amaca uygunluk çerçevesinde şekillenmiştir. Burada Augustinus ve Aquino'lu Tomaso; dönemin estetiğı üzerinde oldukça etkili olmuşlardır. Ayrıca *claritas* kavramı da Tanrı'yı ışıkla özdeşleştirmiş ve güzelliğın en önemli özellikleri arasında gösterilmiştir (Eco, 2006, s. 100 - 102).

Yeni Çağ'da estetik; Aristoteles ve stoacılığın sentezi biçimindedir. Buna ekpraxis kavramı da eklenebilir. Bu kavram Antik Yunan retoriğini; Doğı Roma'lı düşünürler aracılığıyla, Rönesans estetiğıne dahil etmiştir (Castelli, 2005, ss - 35 - 53). Bu dönemin

estetiği hümanizm temellidir. Bu görüş insanı; evrenin küçük bir modeli olarak görür. Yani insanı çözen; evreni de çözer. Bu kapsamda Da Vinci'nin insan bedeni üzerine olan çalışmaları; bu çerçevede değerlendirilmelidir. Ayrıca; Aristoteles'in sanatta güzeli doğadan üstün tutması da sanatçıyı; doğaya içkin formu görebilen bir kişi yapmıştır. Dönemin altın oran çalışmaları da bu çerçevede değerlendirilmelidir; yani ideal formu yakalayabilme (Akkaya ve Beksaç, 1990; Vasari, 2013). Aristoteles; doğanın ereğini form olarak ifade etmiştir. Bu da geometri ve matematiğe dayanmaktadır.

XVIII. Yüzyıl'da mimesis kavramı; güzeli doğadan sıyırma olarak ifade edilerek akademik bir nitelik kazanmıştır. İlk olarak Baumgarten; öncülüğünde sanatın doğasını konu edinen estetik bilimi akademik olarak kurulmuştur. Daha önceki dönemlerde güzellik, sanatta önemli iken bu dönemde güzellik sanatın biricik ereği olarak belirlenmiştir (Sörbom, 2002, s. 20 - 26). Baumgarten'ın birikiminden yararlanan ve dönemine damgasını vuran Kant'a (2016) göre güzellik; beğeni yargısıdır. Ancak bu yargı özgür oyuna ve ortak duyuya dayandığı için evrensel bir nitelik taşır. Özetle; insanlığın ortak yargısı bir şeye güzel diyorsa o güzeldir. Onun için gelişi güzel bir yargı değildir. Bu dönemde sanat felsefesi; estetikten ayrıldığı için; XIX. Yüzyıl'da; estetik ile ilgili biçimci yaklaşımlar daha çok öne çıkmıştır. XX. Yüzyıl'da ise modern ve çağdaş sanatta güzellik ereği eleştirilmiştir; kavramsallık ve işlevin de ortaya çıkmasıyla, sanatın estetik olma zorunluluğu sorgulanmıştır (Carroll, 2013). Bu çerçevede bir kısım sanatın duyuşal yanı estetiğin sorumluluğuna girmeye başlamıştır.

Çağdaş kuramcılardan Eco'ya (2015) göre güzellik de çirkinlik de görecelidir. Bu göreliliği Kant estetiği ile de hesaplaşma olarak ele alabiliriz. Ancak burada da değerlerin göreliliği sorunu ortaya çıkmaktadır ki bu durum sanatta da etikte de bazı sorunlara yol açmaktadır (Bkz. Doorly, 2019; Lesper, 2022).

2.3. Sanat Felsefesine Bakış

Sanat felsefesi sanat kuramı ve estetikten ayrı bir disiplindir. Sanat kuramı, sanatın gerek ve yeter koşullarını belirlemeye; estetik, beğenin ne olduğunu ortaya koymaya çalışır. Sanat felsefesi ise sanat kuramında olduğu gibi sanatın ne olduğunu değil ne olması gerektiği; sanatsal yaratı, beğenin özü ve anlamı konusunda sorgulama ve düşünce ortaya koyma etkinliğidir (Akarsu, 1975, s. 146 - 147; Alparslan, 2023).

Platon sanatın yanılsama anlamına gelen doğa taklitçiliği olmaması gerektiği; gerçekliğin dünyası olan idelerin temsili olması gerektiğini ifade etmiştir. Aristoteles, sanatın ideal biçimin temsili olması gerektiğini ifade etmiş ve ideal biçimin nesnelerin ayrıntılı incelenmesi sonucu olarak matematiksel ortaklığı arama ile olanaklı olduğunu belirtmiştir. Plotinos'ta da sanat evrensel ruhun akılla kavranabilir boyutunun ve birliğinin bir çeşit ifadesi olmalıdır. Bu anlayışlar; ahlak ile sanatı ayırmaz ve güzel, iyi ve gerçeği birbirleriyle bağlantılı olarak ele alır. Bu çerçevede gerçek metafizik ise o halde sanat da metafizik olmalıdır. Doğa olduğu haliyle aldatılabilir. Sanatçı doğayı aşmak zorundadır ve verdiği zevk bedensel değil ruhsal olmalıdır. Bu Platon'da doğalcı sanata tavır olarak görülürken; Aristoteles'te daha çok katharsis anlayışıyla benzetmecî sanata karşı çıkmamakla birlikte ona ahlaki bir işlev yüklemektedir (Farago, 2006, s. 32 – 74). Bu filozofların Orta Çağ ve Yeni Çağ sanatına değişik açılardan derin etkileri olmuştur.

Aydınlanma dönemi filozofu Descartes; tasvirin ruha hitap etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu çerçevede perspektifi sınırlılık olarak görmüş ve sanatın insana vermesi gereken özgürlük duygusunun ancak biçim bozma ile verilebileceğini ifade etmiştir. Olanaksız gibi görünen uzama egemen olma arzusu; barok resimlerde görülebilmektedir (Descartes, 1965; Farago, 2006, s. 102 – 106). Bu arzu ve aynı zamanda ızdırap; insanın sonsuzluğa karşı bir aczinin göstergesidir (Baker, 2022, s. 35 - 44). Sonsuzluğa karşı ortaya çıkan bu aczi Kant; yüce yargısı olarak ifade etmiştir (Kant'tan Aktaran Yazıcı, 2012, s. 101 - 103). Kant'a göre sanat ve ahlak birbirleriyle bağlantılıdır. Schiller'e göre de sanat özgürlüğü insanlığa duyumsatarak toplumsal barışa hizmet etmelidir (Eagleton, 1998, s. 120 - 127). Hegel de Kant'ın düşünce gücünü biçim olarak ele almış; hayal gücü kavramını ise öz olarak ele almıştır ve sanatın özü yani ideleri biçimde görünür kılan bir öz - biçim uyumu olduğunu ifade etmiştir. Sanat Mutlak Ruh'u duyulur hale getirmeli ve insanlığa esin vermelidir. Sanat ahlak ile bağlantılıdır ancak; ahlakı da geliştirmelidir (Yetkin, 2007, s. 88 - 106). Başta Descartes ve Kant olmak üzere Aydınlanma düşünürlerinin sanat ile ilgili düşünceleri modern sanatın soyutlama anlayışına kapı aralamıştır.

Aydınlanma felsefesinin akılcılığı ve ahlakı çerçevesinde şekillenen sanat anlayışı; Nietzsche'nin Sokrates'e karşı olan muhalefeti; akılcı Avrupa felsefesine karşı tutumu, canlıların uyum sağlama içgüdüüne dayanan bir felsefe olan yararcılık ve metafiziği reddeden olguculuk gibi düşünce akımları ile I. ve II. Dünya Savaşları'nın yarattığı travmalar sonucunda değişime uğramıştır. Bu çerçevede gelişen sanat felsefesi; dadacı, baştanımsız ve sanatı arzu tatminine indirgeyen anlayışlara yönelmiştir (Bkz. Freud, 2001; Becermen, 2009; Breton, 2009; Baker, 2022). Ancak bu yönelimlere karşı sanatın toplumcu

ya da insanlığı merkeze alan bir işleve yönelmesi gerektiğini savunan düşünürler de olmuştur (Bkz. Tolstoy, 2013; Lukacs, 1985; Lukacs, 1992; Lukacs, 2001; Yazıcı, 2012).

1980'lerden sonra popülerlik kazanan postmodernizm çağdaş sanatı tüketime ve herkesin sanatçı olabilir olduğu öğretisine dayandırdığı için sanatta ciddi bir nitelik erozyonuna neden olmuştur. Bu çerçevede Doorly (2019) ve Lesper (2022), çağdaş sanatın içinde bulunduğu durumu çok ağır eleştirmiştir. Onların savunduğu şey aslında sanatın kaybettiği metafiziği geri kazanması gerekliliğidir.

2.4. Sanat Bilimlerine Bakış

Sanat bilimi Turani'ye (1968) göre, *“tarihsel akış içinde güzel sanatları inceleyen, sanat yapıtlarının birbirleri ile ve başka kültür çevrelerinin yapıtları ile ilişkilerini araştıran, sanatçıların hayatlarını, çalışmalarını aydınlatan, içerik ve biçimleri saptayan, sınıflandıran bilim dalı”* olarak tanımlanmaktadır (s.77). Akkaya'ya (2014) göre başlıca sanat bilimleri şunlardır: Sanat Tarihi, Sanat Psikolojisi, Sanat Antropolojisi, Sanat Sosyolojisi, Sanat Eleştirisi ve Sanat Eğitimi.

Sanat tarihi; Timuçin ve Türer'e (2018) göre: *“Sanatların ortak tarihi. Sanat tarihi sanatların gelişim serüvenini özellikle de aşama noktalarını ve aşama koşullarını inceler. Bu incelemede sanatın zaman içinde ortaya çıkan ve dönüşen sorunları da ele alınır”*. Bu disiplinin ilk ortaya çıkışı Yaşlı Plinius'un yazdığı Doğa Tarihi eseriyle başlanmıştır denilebilir (Bkz. Pliny, 1989). XVI. Yüzyıl'da G. Vasari; rönesans sanatçılarının yaşamlarını kronolojik olarak ele almıştır. XVII. Yüzyıl'da sanatçıları üsluplara bağlı olarak sınıflandırma eğilimi görülmüştür (Atlet, 2011, s. 11 - 12). Winckelmann 1764 yılında yazdığı Antik Çağ Sanat Tarihi adlı eseriyle; sanat tarihi ve arkeolojiyi bütünleştirerek özgün bir çalışma yapmıştır (Bkz. Winckelmann, 2017). Wölfflin XX. Yüzyıl'ın başlarında yazdığı Sanat Tarihinin Temel Kavramları olarak dilimize çevrilen kitabında Rönesans ve Barok sanatlarını biçimci yöntem ile karşılaştırmıştır (Bkz. Wölfflin, 2020) E. Panofsky ise ikonografi ve ikonoloji yöntemi ile sanat tarihinde biçimci yöntemi aşan bir yaklaşım sergileyerek disiplinler arası bir incelemenin önünü açmıştır (Bkz. Panofsky, 2021). E. Gombrich de Sanatın Öyküsü adlı eserinde kronolojik bir açıdan sanat tarihini ele almış ancak; psikolojiden de yararlanmıştır (Bkz. Gombrich, 2007). Bu çerçevede sanat tarihinde kronolojinin önemli bir yeri olmakla birlikte; diğer disiplinlerden de yararlanıldığı görülmektedir.

Sanat psikolojisi: *“Sanat eserlerinin sanatçı, izleyici ve yorumcu bağlamında ve yaratma dürtüsü temelinde sistematik olarak inceleyen bir bilim dalıdır”* (Akkaya'dan

aktaran Alparslan, 2015, s. 67). Sanat psikolojisi denildiğinde öne çıkan kuramcılar S. Freud ve R. May olarak ifade edilebilir. Freud (2001), sanatı arzulan şeyin eksikliğini giderme çerçevesinde ele almış ve sanatçı psikolojisine odaklanarak, sanat eserlerinin üretilmesini sağlayan şeyin bastırılmış duygular olduğunu öne sürmüştür. May (2001) ise yaratıcılığa odaklanarak bunu kendini gerçekleştirmenin bir dışavurumu olarak ele almıştır. Sanatçı olmanın başlıca koşulu May’a göre yaratıcılıktır. Bu sayede sanatçılar yeni bir gerçekliğe yaşam verir ve topluma yol gösterir.

Sayılan bu kuramcılar, sanatçının psikolojisine odaklanmışlardır. Ayrıca, izleyicinin psikolojisine odaklanan kuramcılar da vardır. Bu çerçevede Eco (2021), sanat eserinin yorumlanmasında izleyicinin psikolojisinin de önemini vurgulamaktadır.

Sanat Antropolojisi, batılı olmayan toplumların; ilkel toplumların sanatsal üretimlerine tarihsel, ekonomik ve estetik açılarından odaklanır. Antropologlar sanatı kültürel bir olgu olarak ele alırlar. Bir kültürdeki yaratıcı tüm şeylerin biçimlerini kayıt altına almakla ilgilenirler (Haviland, Prins, Walrath, McBride, 2008, s. 696 - 697).

Sanat sosyolojisi: Güllülü’ye (1988) göre sanatı toplumsal bir olgu olarak ele alan bir sanat bilimidir. F. Adler’e göre XIX. Yüzyıl’da sanatı biçim - içerik olarak gören anlayışa karşı sanatın sosyolojik boyutlarının da dikkate alınması gerektiğini öne süren çağdaş sanat kuramlarının temel dayanaklarından (Adler’den Aktaran Güllülü, 1988, s. 5). Akkaya’ya göre “*Sanat niteliği taşıyan eserlerin ait olduğu sürece bağlı olarak sanatçı - toplum, toplum - sanat, eser - toplum ilişkileri bağlamında sistematik olarak sistematik olarak inceleyen bir disiplindir*” (Akkaya’dan aktaran Alparslan, 2015, s. 68). Sosyolojinin kurucusu E. Durkenheim’in sanat ve din üzerine olan görüşleri ile bu disiplin ortaya çıkmıştır. M. Weber, müzik sosyolojisinin temelini atmıştır. G. Simmel de sanat sosyolojisini resim ve heykel sanatına odaklamıştır. Bu yazılarında sanatın Hristiyanlık ile otoriteyle ve düşünceyle olan bağlarına odaklanmıştır. Marksçı düşünürler, sanatın toplumsal ilişkiler ile olan sağlam bağlarına odaklanmışlardır (Heinich, 2013, s. 17 - 29). Berger (2009) ise egemen çevrelerin sanat yoluyla toplumu yönlendirmesi üzerinde durmuştur.

Sanat eğitimi ve sanat eleştirisi de sanat bilimlerinin önemli dallarıdır (Bkz. 2.4.1. Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi). Sanat bilimleri çok daha fazla genişletilebilir. Örneğin sanat ve din ilişkisi, sanat ve mitoloji, sanat ve arkeoloji, sanat ve siyaset vb. Burada bir alt başlıkla bu araştırmanın odaklandığı sanat eğitimi ve sanat eleştirisi ilişkisine özel olarak değinilecektir.

2.4.1. Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi İlişkisi

San'a (2010) göre Sanat Eğitimi genel anlamda sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini ele alan, yetişkin eğitiminden çok yetişmekte olanların genel eğitim süreci olarak ele alınmaktadır. Sanat eğitiminde sanat eleştirisine yer verilmek istenmesinin kavramsal anlamda temellerini oluşturan birtakım ihtiyaçlar vardır. Sanat eleştirisi her şeyden önce “Sanat eserine izleyici olarak nasıl bakılır, nasıl yorumlanır, nasıl anlamlandırılır ve nasıl yorumlanır” ve bütün bunların sonucu olarak “sanat eserinden nasıl estetik haz alınır” sorularına cevap bulmak amacıyla sanat eğitimi programlarına dahil edilmektedir. Bu çerçevede sanat eğitimi sadece sanatsal yaratma ve atölye eğitim süreçleri için değil; bilinçli, duyarlı, eğitilmiş, hassas bir algıya sahip sanat izleyicisi olabilmek için de gereklidir (Başak, 2023, s. 6-8).

Sanat eğitiminde sanat eleştirisi, öğrencilerin sanat hakkında bilgi sahibi olmalarında, estetik haz almalarında, anlamlandırmalarında, yaratıcılıklarının gelişmesinde ve iyi bir izleyici olmalarında destekleyici bir özelliğe sahiptir. Bu çerçevede sanat eleştirisi, sanat eğitiminde vazgeçilemez bir alandır denilebilir.

2.4.2. Sanat Eleştirisi

Eroğlu'na (2016) göre sanat eleştirisi yapının kuramsal ve pratik boyutlarıyla değerlendirilmesidir. Akkaya' ya (2014) göre ise: “*Sanat niteliği olan eserlerin sağlam bir kuramsallık çerçevesinde araştırılması; analiz ve sentez yoluyla incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesidir*”. Sanat eleştirisi türleri; akademik eleştiri, pedagojik eleştiri, basın eleştirisi ve popüler eleştiri (Balcı, 2020). Bu çalışmada yalnızca akademik eleştiri ve pedagojik eleştiriye değinilmiştir.

2.4.2.1. Temel kavramlar. Sanat eleştirisinin temel kavramlarını ortaya koyabilmek için mevcut kuramlara bir göz atılması gerekmektedir. Bu çerçevede bazı kuramlar biçimci (Bkz. Wölfflin, 2020), bazıları içerik ya da psikoloji odaklı (Bkz. Freud, 2001), bazıları Kantçı anlamda biçim - içerik uyumu ve sezgisine dayanan anlam odaklı (Bkz. Panofsky, 2021; Worringer, 2017) ve bazı çağdaş kuramcılar da alımlayıcı yargıları odaklıdır. (Bkz. Eco, 2021; Barthes, 2023 vb.).

Bu çerçevede elimizde sanat eleştirisinin dört boyutu ortaya çıkmaktadır: Biçim, İçerik, Anlam ve Alımlama. Biçim; sanat eserinin biçimsel özelliklerinin tasviridir. Bu Kant'ın doğanın zorunluluklarını belirleyen mantığa dayanan “düşünce gücü” yetisidir. Bu yeti; Panofsky'de ön-ikonografiye tekabül eder. İçerik; psikolojik bir alandır ve Kant'ın

“hayal gücü” dediği şeydir. S. Freud burada, psikanaliz uygulamakta; Panofsky ise ikonografik çözümleme yapmaktadır. Anlam, Kant’ın özgür oyun dediği; biçim - içerik uyumu; Panofsky’de ikonolojidir. Bu aşamada birleştirici sezgi yoluyla eserin anlam boyutu ortaya çıkarılır. Çağdaş kuramcıların ortaya koyduğu alımlama kavramı ise izleyici ya da toplumun esere yüklediği anlamdır. Burada beğeni yargısı da devreye girer ancak; beğeni yargısı Kant’ın (2016) da ifade ettiği gibi salt öznel ya da nesnel olamaz. Bu yargı ortak duyuya dayanan zorunlu bir beğenidir ve insanlığın sanat niteliği atfettiği bir şeyin rastgele yargılanamayacağı anlamına gelir.

Bunların dışında eleştirmen ve eser de sanat eleştirisinin önemli kavramlarıdır. Eleştirmen; Turani’ye (1968) göre eleştiri yazan kişi olarak tanımlanırken; eser ise sanatçının biçimlendirdiği hayal gücüdür. Sanat eleştirisinin bu dört ana kavramı, sanat felsefesinden, estetikten, tüm sanat bilimlerinden ve hatta tüm bilimlerden veri alınarak ele alınmalıdır.

2.4.2.2. Tarihsel gelişimi. Sanat eleştirisinin tarihçesi çok ayrıntılı ve titiz bir çalışma gerektirmektedir. Bu bölümde sanat eleştirisinin tarihsel gelişimine ana hatlarıyla değinilecektir. Tarih çağları çerçevesinde kronolojik olarak sanat eleştirisinin oluşum ve gelişim süreci ele alınacaktır.

İlk Çağ’da filozofların sanat ve güzellik üzerine yaptığı tartışmalar sanat eleştirisinin temellerini atmıştır. Özellikle Pythagoras, Sokrates, Platon ve Aristoteles’in eserleri bu konuda önemli kaynaklardır. O dönemin sanat eserlerine yaklaşımını zihinsel ve ahlaki çerçevede değerlendirebiliriz. Onlara göre sanat eseri toplumsal düzene yararlı olmalı, güzelliği oran - orantı ve matematik ile vermelidir.

Orta Çağ’da sanat ve estetiğe dair yaklaşımların şekillenmesinde Augustinus’un önemli bir yeri vardır. Augustinus’un güzellik anlayışı şöyledir: “*Bir şey, hoşla gittiği için değil, güzel olduğu için hoşla gitmektedir*”. Her şey kaynağını, mutlak güzel olan Tanrı’dan almıştır. Ölümlü ve geçici şeylerde hissedilen güzellik, insanlığı aşan bir duygu ile belirmektedir. XIV. Yüzyıl’da Avrupa kültür uygarlık ve sanatı; feodaliteyi ve skolastik sistemi sorgulamış; insancılığı, bireyseliği içeren yeni bir dünya görüşü geliştirmiştir. Bunun sonucunda, Orta Çağ düşüncesi ile hesaplaşmış ve Çağdaş Batı’nın bugünkü temelleri atılmıştır. Bu süreç XV. Yüzyıl’da Rönesans hareketini doğurmuştur (Akkaya, 2014).

Yeni Çağ’da Rönesans sonrasında XVI. Yüzyıl’da Maniyerizm, XVII. Yüzyıl’da Barok dönemleri yaşanmıştır. XVII. Yüzyıl’ın sonuna kadar olan süreçte, sanat anlayışlarına

dair bilgilere dolaylı yollardan ulaşılırken, XVIII. Yüzyıl'ın başlarından itibaren ise doğrudan sanat kuramı ile ilgili görüş bildiren düşünürler ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin; İskoç düşünür D. Hume, XVIII. Yüzyıl'da Baumgarten ile başlayan modern estetiğin temelini atarak: beğeni kuramı geliştirmiş ve sanatta aydınlanma çağını temsil eden, geliştiren, etik-estetik değerleri önemseyen bir yol olması gerektiğini savunmuştur. XVIII. Yüzyıl başlarından itibaren, sanata yönelik kuramsal görüş bildiren düşünürler yetişmiştir (Akkaya, 2014).

Yakın Çağ'da sanat eleştirisi; J. W. Goethe, Kant estetiği, ona muhalefet eden çağdaş akımlar ve güncel tartışmalar etrafında şekillenmektedir. Goethe, sanatın kendisini bir ide olarak görmekteydi (Benjamin, 2019). Kant, Schiller ve Hegel; estetik yargıyı ve sanat eserini güzellik, ahlak ve özgürlük üzerinden ele almışlardır. Bu düşünürlerin temelde ortaya attıkları görüş; sanat yapıtının biçim - içerik uyumuna dayalı olması gerektiğidir. Ayrıca Descartes ve Kant'ın özgürlük ile ilgili görüşleri modern sanata ilham vermiştir. C. Baudelaire, klasik geleneğe ve baskıcı zihniyete karşı çıkmış ve geliştirdiği yeni estetik anlayışıyla modern sanatı etkilemiştir. Z. Astruc, izlenimcilerin ilk sergisine katılmış bir sanat eleştirmeni olarak dikkat çekmektedir (Akkaya, 2014).

XX. Yüzyıldaki çağdaş sanatı etkileyen kuramcılar; sanat eserini biçim - içerik uyumu ya da yüce gibi kavramlara indirgeyen yaklaşımlara muhalefet etmiştir. H. Taine, L. N. Tolstoy, F. Nietzsche ve Freud bu çerçevede önemli görüşler ortaya koymuşlardır. Taine, sanat eserini anlamak için onu meydana getiren şartların açığa çıkarılması gerektiğini öne sürmüştür. Tolstoy, sanata düşen büyük görevler olduğunu söylemiş ve gerçek sanatın insanların özgür, mutlu, barış içinde bir arada yaşamalarına ve şiddeti ortadan kaldırmaya hizmet etmesi gerektiğini savunmuştur. Onun bu görüşleri; sanatta biçim - içerik uyumunu da aşarak eserlere insanlık ile ilgili işlevler katmıştır. Nietzsche; sanatı bilime bir alternatif olarak ele almış ve akli dengeleme işlevinin olduğunu ifade etmiştir. Freud psikanaliz kuramı ile sanatçıları ve eleştirmenleri etkileyerek; sanatsal yaratıcılığa, sanatçı psikolojisine ve izleyici psikolojisine yer vermektedir. A. Venturi, sanat eserlerinin doğru yorumlanmasına yönelik bir kuram geliştirmiştir (Akkaya, 2014).

Bu düşünürlerin dışında sanat eserlerine biçimci yöntem ile yaklaşan ve bu görüşe muhalefet edip anlama odaklananlar da vardır. H. Wölfflin'in sanat tarihi yöntemine en önemli katkısı farklı üsluptaki resimlerin karşılaştırılmasıdır. Kitabında, sanat yapıtlarını biçimsel çözümlemek ve genel niteliklerini de vurgulamak amacıyla Rönesans ve Barok üsluplarını ele almış ve bunun içinde beş aşamalı bir yöntem önermiştir. C. Bell, belirgin biçim görüşünü ortaya koymuştur. Ona göre belirgin biçim; çizgilerin ve renklerin estetik

duyumlarımızı harekete geçiren özel bileşimdir. Panofsky; biçimci yönteminin yetersizliğini vurgulamış ve sanat yapıtını biçim, konu, ve içerik olarak üç aşamadan oluşan kendi kuramını geliştirmiştir. S. Alpers; Panofsky'nin ikonografi ve ikonoloji yönteminden etkilenecek, biçimciliği aşan ayrıntıcı bir üslup çözümlemesi kuramı geliştirmeye çalışmıştır (Akkaya, 2014).

Anlama odaklanan Panofsky'e karşı anlamın göreliliğini ve alımlayıcıların beklentilerini savunan eleştirmenler çağdaş sanatta özellikle postmodernizmi etkilemiştir. A. Reinhardt, "içeriksiz soyut sanat çalışmaları da olabilir. Sanat halkın aydınlanmasına ya da popülerleşmesine değil sanat olarak sanat anlayışına bağlı olarak biricik sanat eseri sunmaya yöneliktir" şeklinde özetleyebileceğimiz yeni bir açılım yapmıştır. J. Berger ve Eco görsel algı üzerine eğilmiştir; yeniden üretilen her imge belli bir görme biçimine bağlıdır. Ona göre düşündüklerimiz ve inandıklarımız, görsel algımızı etkiler. R. Hughes, yetenekli sanatçıları öne çıkaran bir sanat piyasasının gerekli olduğuna dikkati çekmiştir (Akkaya, 2014).

Anlamın bu kadar esnetilmesine karşı içeriğe odaklanan görüşler de güncel sanat eserleri adına olan tartışmalara ışık tutmaktadır. A. Danto, çağdaş sanatın eleştirisinin bir bakıma sanat felsefesi olduğunu ifade etmiştir. C. Freeland, bir kuramın laf kalabalığı yapmaktan ve kişiye özel bir terminoloji ile belirsizlik yaratmaktan kaçınması gerekliliği üzerinde durmuştur. L. Lippard, Kant ve XX. Yüzyıl takipçilerinin estetik biçimciliğini aşarak, sanatta içeriğe önem veren üç aşamalı bir kuram geliştirmiştir: 1. Biçim ve Malzeme, 2. İçerik (düşünce ve anlam) 3. Bağlam (eserin sanat tarihindeki yeri) (Akkaya, 2014, s. 68 - 94).

Türkiye'de İ. H. Baltacıoğlu, sanat eğitimi çocukların, hem teknik hem de kültürel yönden en iyi şekilde beslenmeleri ve toplumla uyumlu bireylere dönüştürülmesi olarak anlamıştır. M. F. Köprülü, sanatın ve özellikle edebiyatın uluslararası önemine dikkat çekerek, ulusal edebiyatın dar kalıplar içerisine hapsedilmesinin zararlarını ifade ederek, tüm ulusların edebiyatlarının çağdaş, evrensel ve yüksek bir edebiyat gerçeği temelinden kopmaksızın gelişmesi gerektiğini savunmuştur. Ran (1987), sanatçının sanat eserini yaratırken içinde bulunduğu sınıfın etkisi altına olmasının kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. N. H. Ran'a göre sanat eleştirisinde şöyle bir yöntem kullanılmalıdır: 1. Sanatçıya dair değerlendirme, 2. Sanatçı toplum ilişkisini vurgulayan açıklama, 3. Sanatçının bulunduğu farklı ortamlardan aldığı etkilerin tespiti, 4. İnsanla fiziki-sosyal çevre arasında etkin bir şekilde kurulan ilişkinin sanat eserine yansımaları, 5. sanat eserinin yaratılması sürecini etkileyen tüm diğer unsurların tespiti, 6. sanatçının özgün yanlarının, yapıtların niceliklerine etkisinin değerlendirilmesi, 7. Sanatçının düşüncelerinin, kendi yaşam

deneyimleriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. S. K. Yetkin, zamanın en anlaşılır ve derli-toplu çalışmalarıyla sanat tarihi ve sanat disiplinleri alanlarına önemli katkılar yapmış ve bu alanların ülkemizde bilim haline gelmesini sağlamıştır. B. Cömert, sanat tarihçilerinin, eleştirmenlerin kuramsal çalışmalarla ilgilenmeleri ve çok yönlü bir donanıma sahip olmaları gerekliliği üzerinde durmuş ve sanat eleştirisinin ülkemizde sağlam bir yöntem ile yapılabilmesinin yolunu açmıştır (Akkaya, 2014, s. 79 - 94).

2.4.2.3. Akademik eleştiri. Akademik eleştiri, sanat eleştirisi türlerini denetleyici bir mekanizma olarak ele alınmalıdır. Sağlam bir yöntem bilime dayanan akademik eleştiri; sanat felsefesi, sanat bilimleri ve tüm bilim dallarından veri alması gerekmektedir. Akademik eleştiri yönteminin ise sağlam bir sanat kuramına dayanması hayati olup; sanat eserinin anlamını ve değerini; gerçeğini ortaya koyabilmesi gerekmektedir (Akkaya, 2014).

Akademik sanat eleştirisinin en önemli özelliği; sağlam bir felsefeye dayanan bir yönetime dayanmasıdır. Wölfflin'in biçimci eser çözümleme yöntemine karşı ülkemizde Panofsky'nin (2021); üç aşamalı yöntemini işleyen Cömert (2006) bu çerçevede; sanat eleştirisinin kurumsallaşması adına çok önemli çalışmalar yapmıştır. Panofsky'nin üç aşamalı yöntemi; eseri biçimsel yönden belli bir düzene göre tanımlayan ön-ikonografi, eserin konusunu ve içeriğini yorumlayan ve öğelerini analiz eden ikonografi ve ilk iki aşamada yapılan çözümlemelerin sentezinin yapıldığı ve eserin anlamının ortaya konulmaya çalışıldığı ikonoloji adımlarından oluşmaktadır. Ön-ikonografik yorumun konusu doğal konu olarak geçmektedir. Olgusal ve anlatımsal olarak ikiye ayrılır. Olgusal anlam gördüğümüz bazı biçimleri deneyimlerimizle, tanıdığımız nesnelere ve anlam ilişkilerindeki değişmeyi, bazı hareket ve olaya benzetmek anlamına gelmektedir. Anlatımsal anlam pratik deneyimlerin alanına giren, bireyin nesneler ve olaylar ile günlük alışkanlığının içinde yer alan duyarlık gerekmektedir. Bu aşama sanatsal motifler dünyasını oluşturur. Bu yorum için gerekli bilgiler nesneler ve olaylar ile kültürel yakınlıktır. Ayrıca farklı tarihsel koşullar içinde, nesnelerin ve olayların değişik biçimler aracılığı ile incelenmesi anlamına gelen üslup tarihinin de bilinmesi gerekmektedir. İkonografi imgeler, öyküler ve alegori dünyasını oluşturan konudur. Bu aşamada yorum için gerekli bilgiler edebi kaynakların bilinmesi yani özgül tema ve kaynaklar ile yakınlık kurulmasıdır. Yorum için gerekli düzeltici ilkeler tipler tarihinin bilinmesidir. İkonolojik yorum aşaması ise eserin anlam boyutunun ortaya çıkarılmasıdır. Bu aşama için gerekli yeti "birleştirici sezgi" olarak ifade edilebilir. Yani yapılan çözümlemelerin çokça disiplin katkısı ve entelektüel birikim yolu ile sentezlenmesidir (Panofsky, 2021).

Akkaya (2014), Panofsky'nin yöntemini geliştirerek; sekiz ana aşama ve yirmi iki alt aşamaya dayanan yöntemiyle; akademik eleştiriye, disiplinler arası bir boyut katmıştır. T. Akkaya'nın yöntemi şu şekildedir: Kuram sekiz aşama ve 22 alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci bölüm üç aşamalı olup, eserin bilgilerinin verilmesi ve olgusal-anlatımsal anlam boyutunun ortaya çıkartılması ile ilgilidir. İkinci bölüm dört aşamadan oluşmaktadır. Bu bölümde yapıtın konusu ortaya çıkarılır. Atribüler ışığında figürlerin kimlikleri ortaya çıkartılmakta; simgeler, amblemler ve alegoriler bu aşamada çözümlenmektedir. Üçüncü bölüm beş aşamalıdır. Bu bölümde konu ve anlatım elemanlarıyla ilgili tüm sanatsal öğeler ele alınır. Dördüncü bölüm kuramın ilk üç aşamasındaki çözümlemelerin sentezlenerek ana temanın, varsa yan temaların da ortaya konulmasını içerir. Beşinci bölüm dört aşamalıdır. Bu bölümde sanatçının yaşamı ve yapıtın özgün sanatsal niteliğinin ortaya çıkarılmasına çalışılır. Altıncı bölümde beşinci bölümdeki nesnel tespitler çerçevesinde dört aşamalı yargılamanın yapıldığı süreçtir. Yedinci bölüm eserin sanat piyasasındaki yerinin değerlendirilmesidir. Sekizinci bölüm iki aşamadan oluşmaktadır. Yapıta dair ek açıklamaları ve tartışmaları bünyesinde barındırır (Akkaya, 2014).

Akademik eleştiri, başta pedagojik eleştiri olmak üzere diğer tüm eleştiri türlerine yol gösterici olmalıdır. Bu çerçevede başta sanat tarihçileri, sanat kuramcıları, sanat felsefecileri ve sanat eğitimcileri olmak üzere akademik ve işbirlikli çalışma oldukça önemlidir.

2.4.2.4. Pedagojik eleştiri. Pedagojik eleştiri, öğrencilerin örgün eğitim içerisinde sanat eserini nasıl anlayacağını, onunla nasıl iletişim kurabileceğini ve nasıl değerlendirebileceğini anlaması için kullanılan bir eleştiri türüdür. (Balcı, 2020 s.53). Pedagojik eleştiride Feldman yöntemi, Smith modeli, Clements modeli, Johansen modeli, Lankford modeli, Anderson modeli, Prater modeli, Wolff ve Geahigan yöntemi öne çıkmakta, ülkemizde ise Aksular ve Akkaya'nın yöntemi MEB Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri sanat eleştirisi kitabında kullanılmaktadır.

E. B. Feldman'ın sanat eleştirisi yöntemi dört aşamadan oluşur: betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama. Betimleme aşaması eserle karşı karşıya kalındığında biçimsel açıdan yapıtın tanımlanmasıdır. Çözümleme aşaması, eserin kompozisyon ve öğelerinin aralarındaki ilişkiyi analiz etme basamağıdır. Yorumlama aşaması, eserin duygusal ve düşünsel açıdan anlamlandırılmasıdır. Yargılama aşaması ise çeşitli görsel ve yazılı kaynaklardan da yararlanarak eser hakkında bir anlamda değer biçme basamağıdır (Feldman'dan aktaran İnce, 2007).

Smith sanat eleştirisi modeli betimleme, çözümleme, karakterizasyon ve yorum bölümlerinden oluşur. Betimleme aşamasında biçimler ayrıntılı bir şekilde ortaya konur. Çözümleme ve karakterizasyon aşamasında biçim ve örüntü şeklinde kendini gösteren tasarım elemanlarının hangi prensiplere göre nasıl düzenlendiği ortaya konulur. Yorum aşaması ise eleştirmenin ortaya koyabildiği, ilişkili bilgi, deneyim ve duyarlılığa dayalı ortaya koyduğu bir değerlendirme olarak görülür. Smith modelinde Feldman modelinde olduğu gibi yargı aşaması yoktur. Smith diğer bölümlerde dolaylı olarak bir yargı oluşacağından dolayı ayrı bir yargı bölümüne ihtiyaç olmadığını savunur (Smith'den aktaran Başak, 2023, s. 59-61).

Clements modeli, analiz ve karakterizasyon, hipotez ve hipotezin sınanması aşamalarından oluşur. Karakterizasyon aşaması eseri oluşturan elemanların niteliklerinin tanımlandığı basamaktır. Hipotez aşaması eser hakkında yorumların ortaya konulduğu ancak her bir yorumun doğrulanmayı bekleyen bir hipotez olarak düşünüldüğü bir basamaktır. Hipotezin sınanması aşaması önceki bölümde bahsedilmiş olan, yapılmış yorumların eserin başka niteliklerine dayanarak doğrulandığı, doğruluğunun teyit edilmeye çalışıldığı bölümdür. Clements modeli bir yargıya varmak gibi bir amaç taşımaz. Clements sanat eleştirisi modelinde tümevarımsal bir öğretim yöntemi benimsendiğinden dolayı Smith ve Feldman modellerinden farklıdır. (Clements'den aktaran Başak, 2023, s. 61-63).

Johansen modeli izlenim, ifade ve bütünleşme aşamalarından oluşur. İzlenim aşamasında esere bütünsel olarak odaklanılarak eser karşısında izlenimler ifade edilir. İfade aşamasında eser betimlenir, yorumlanır, anlamlandırılır ve eser için nasıl bir önemi olduğu hipotez kurularak önermelerle tespit edilmeye çalışılır. Bütünleşme aşaması ise izleyicinin eserin estetik değeri hakkında bir kanaate varması ve bu kaanati sorgulaması gerektiği bir aşamadır (Johansen'den aktaran Başak, 2023, s. 64-65).

Lankford modeli; algıya açık konuma geçme, odaklanma, sınırlandırma, yorumsal analiz ve sentez aşamalarından oluşur. Algıya açık konuma geçme aşamasında izleyici eser hakkında bildiği her şeyi bir yana bırakır ve taraflı bir bakış açısından sıyrılmış bir konum almaya çalışır. Odaklanma aşamasında izleyici esere odaklanarak ilk bakışta dikkat çekmeyen detayları inceler. Sınırlama aşamasında sadece eserle doğrudan ilişkili bilgilere odaklanılır. Yorumsal çözümleme aşamasında eser betimlenerek anlamı tartışılır ve uyandırdığı duygular ortaya konulur. Lankford modelinin sentez aşaması Feldman'ın yargı bölümü ile benzerlik taşır. Sentez aşamasında derlenmiş ve yorumlanmış bütün bilgiler ışığında eserin genel olarak önemi ve anlamını ortaya koyar (Lankford'dan aktaran Başak, 2023, s. 66-69).

Anderson modeli; ilk izlenim, algısal çözümleme, yorum, bağlamsal inceleme ve sentez aşamalarından oluşur. İlk izlenim aşamasında izleyicinin eseri ilk gördüğü anda verdiği reaksiyon dikkate alınır. Algısal çözümleme aşamasında eserin görsel olarak ilk bakışta algılanabilir, somut ön plan özellikleri ele alınır. Bu özelliklerde görsel temsil, biçimsel çözümleme ve biçimsel kategorizasyon bulunmaktadır. Yorum aşamasında kişisel olarak yorum ve verilen anlam ortaya konmaya çalışılır. Bağlamsal inceleme aşamasında eserin yapıldığı kültürel, sosyal ve tarihsel bağlamlarla ve sanatçının hayatı ve deneyimleri ile ilişkilendirilir. Sentez aşamasında ise betimsel ve çözümlemeci niteliklere dayalı kişisel yorumları yaratıcı bir şekilde sentezlenir. Bu süreçte eserin hangi sanatçıya ait olduğu araştırılır ve sanatçı psikolojisi ile izleyici psikolojisi üzerinden sorgulamalar yapılarak sanat kuramları çerçevesinde bir değerlendirme yapılır (Anderson'dan 'den aktaran Başak, 2023, s. 69-76).

Prater modeli; hazırlık, görünür niteliklerin incelenmesi, işlevsel niteliklerin incelenmesi, biçimsel niteliklerin incelenmesi, dışavurumsal niteliklerin incelenmesi ve kuramsal anlamlandırma ve konumlandırma aşamalarından oluşur. Hazırlık aşamasında eserin künyesi ortaya konularak ilk görülenleri ele alan bir betimleme yapılır. Görünür niteliklerin incelenmesi aşamasında eserin somut, biçimsel, açıkça ve gözle görülür özellikleri çözümlenir. İşlevsel niteliklerin incelenmesi aşamasında eserin gerçekte sahip olduğu işlevsel amacı ve işlevsel özellikleri değerlendirilir. Biçimsel niteliklerin incelenmesi aşamasında eserin biçimsel özellikleri değerlendirilir. Dışavurumsal niteliklerin incelenmesi aşamasında sanatçının duygusal ifade özellikleri, ruh hali, simgesel ifadeler ve fikirlerin ifadesi gibi unsurların biçimsel değerlerle ilişkisi bu aşamada değerlendirilir. Kuramsal anlamlandırma ve konumlandırma aşamasında ise bütün bilgiler derlenip değerlendirildikten sonra doğru kuramlar çerçevesinde sanat eserinin nasıl bir konumda yer aldığına karar verilir (Prater'den aktaran Başak, 2023, s. 76-78).

Wolff ve Geahigan'a (1997) göre sanat eleştirisi adım adım formüle edilebilecek bir şey değildir. Çünkü her eser diğerlerinden yorum ve yargı dinamikleri ve üretim şartları açısından farklılıklar taşıyabilir. Bunun yanında sanat eleştirisi disiplinler arası olmalıdır. Ayrıca sanat eleştirisi dersi öğrencilerin açık fikirli bir şekilde tartışarak eserin anlamını yapılandırması biçiminde yürütülmelidir.

Aksular ve Akkaya (2022) disiplinlerarası tematik ve bağlamsal sanat eğitimi yöntemine dayanarak güzel sanatlar liselerinde sanat eseri inceleme yöntemini ortaya koymuşlardır. Bu yöntem beş aşamadan oluşmaktadır: Sanat eseri bilgisi, sanat eserinin konusu, sanat eserinin çözümlenmesi, sanat eserinin anlamı, sanat eseri ile ilgili yorum ve

yargı. Sanat eseri bilgisi, biçimsel ve duygusal yönden açıklanması basamağıdır. Sanat eserinin konusu, tarihsel inceleme ve kimliklerin, simgelerin, alegorilerin ve işaretlerin saptanması basamağıdır. Sanat eserinin çözümlenmesi, kompozisyon ve plastik öğelerin çözümleme basamağıdır. Sanat eserinin anlamı, amaç, tema ve işlevinin belirlenmesi basamağıdır. Sanat eseri ile ilgili yorum ve yargı basamağı ise feldmandan farklı olarak bir güzel ya da çirkin biçiminde bir değer biçme değil; sanat tarihindeki yeri ve öneminin belirlenmesi şeklindedir.

Bu çerçevede Wolff ve Geahigan basamak yönünden; diğer kuramcılarının büyük çoğunluğu ve Aksular-Akkaya yargı aşaması yönünden Feldman yönteminden farklılaşmaktadır. Ayrıca Aksular ve Akkaya yöntemi ülkemizde MEB kitaplarına girmeye başlamıştır (Aksular, 2023).

2.4.2.4.1. Eğitim fakültelerinde sanat eleştirisi dersi. Sanat eleştirisi dersi, ABD’ de 1960’lardan itibaren üniversitelerde okutulmaya başlanmıştır (İnce, 2007). Ülkemizde 1998’den itibaren eğitim fakülteleri müfredatlarına girmiştir. Adem’e (2001) göre 1998 yapılandırılmasının daha ayrıntılı bir planlamaya gereksinimi vardır.

Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümleri resim-iş eğitimi anabilim dallarında 1998 programı ile birlikte sanat eleştirisi dersi verilmeye başlanmıştır. 1998 yılında ki müfredatta “*Sanat Eleştirisi’nin ne olduğu, niçin sanat eleştirisi yapmayı öğrenmemiz gerektiğini, sanat eleştirmenlerinin ne yaptığını ve sanat eleştirisinin doğasını kapsar. Dersin kapsamı içerisinde, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi, eleştiri evreleri ve eleştiride sorgulama stratejileri yer alır*” (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1998, s.90) ifadesi ile sanat eleştirisi dersi araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi adıyla Feldman modelini önermiştir (Bkz. Ek-14). Ancak 2017 de ki değişiklikte herhangi bir yöntem önerilmemiştir. Yalnızca ilkesel bir çerçeve çizilmiştir. Adem’in (2001) ifade ettiği eksikliklerin en azından sanat eleştirisi dersi bazında dikkate alındığı 2017’den itibaren görülmektedir.

2.5. Sanatta Kuramsallığın Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisinde Yeri ve Önemi

Sanat eleştirisi kuramlarına baktığımızda Panofsky ve Feldman’ın Kant estetiğinden etkilendiği görülmektedir. Panofsky’nin sanat eleştirisi kuramını ele alacak olursak; Kant’ın düşünce gücü ve yaratıcı hayal gücünün arasındaki özgür oyun olarak ifade ettiği sanat anlayışının; üç aşamalı bir şekilde eleştiriye uyarlanmasıdır (Alparslan, 2022). Feldman’ın sanat eleştirisi kuramı da Kant’ın estetik yargısından etkilenmiş gibi görünmektedir. Ancak Kant’ın beğenin evrenselliği görüşü ile çelişmektedir. Bunun yanında göstergebilimsel eleştirinin de dayandığı felsefe Kant ile hesaplaşma çerçevesinde metafiziğin reddi

temellidir. Felsefenin metafizik yönünün reddi çözümleyici dil felsefesinin düşünce dünyasında etkisini arttırmıştır. Bu çerçevede göstergebilimsel eleştiri anlamın göreliliğini savunmuş ve bilimsel görelilik sanat eleştirisine de yansımıştır.

Ancak felsefenin analize indirgenip ütopya kurma özelliğinin örselenmesi sanat kuramlarında bilinmezci bir tutuma yol açmıştır. Yani sanat görelidir. Bu görelilik çağdaş sanatta neyin sanat olup olmadığı konusunda bir fikir ortaya konulamaması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede sanat kim güçlü ise onun aracı haline gelme tehlikesi içine girmiştir.

Sanat eleştirisine gelecek olursak; öncelikle sanatta niteliğin ne olduğu ile ilgili sağlam bir felsefeyi temel almak zorundadır. İşte burada sanat felsefesine büyük görevler düşmektedir. Ayrıca sanat eğitiminin de ilerici, sorgulayıcı ve aydın insanlar yetiştirme amacını taşıyan sağlam bir kuramsallığa sahip olması hayatidir. Bu bağlamda sağlam bir felsefeye dayanan sanat eleştirisi ve sanat eğitimi her daim birbirleriyle etkileşimli olmak zorundadır. Eğer sanat eleştirisi çerçevesi ve ilkesi belirli bir sanat anlayışına dayanmaz ise öznelliğe kaçır ve nitelik asla belirlenemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmanın ortamı, uygulama süreci, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması, verilerin analizi ve geçerlik güvenirlik ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, duruma ilişkin sonuçları ortaya koyan bir yaklaşım olan nitel araştırma geleneklerinden durum çalışması olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre, durum çalışmasında, bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılması amaçlanmaktadır. Durum çalışması ile bir durumla ilgili şartlar (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.); bütüncül bir yöntemle araştırılır, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Bir durumda meydana gelen değişiklikleri ve süreçleri anlamak önemli ise bu durumların uzun dönemli çalışılması söz konusu olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Merriam'a (2015) göre durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir. Bu çalışmada sınırlı olan sistem öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinin işlenişine yönelik görüşleri derinlemesine incelenmiştir.

Yin'e (1993) göre nitel bir durum çalışması, incelenen olguyla ilgili bağlamsal koşulları kapsamaya uygundur. Bu çalışmada öğretim elemanlarının görüşleri sanat eleştirisi bağlamında incelenmiştir. Merriam'e (2015) göre, durum çalışmasının özelliklerini araştırmanın konusu değil analiz yöntemi belirlemektedir. Bu çalışmada sınırlı bir sistemin ele alınması belirli ölçütlere göre bir örnekleme seçilmesi çalışmanın durum çalışması geleneğine uymaktadır. Durumun anlaşılması, veri analizinde üzerinde durulması gereken en önemli konudur. Veriler genellikle görüşmelerden, alandaki gözlemlerden ve belgelerden elde edilmektedir. Elde edilen veriler birbiriyle çelişen, uyumsuz bilgilerden oluşabilmektedir. Durum çalışmasında araştırmacı verileri anlamlandırma konusunda ciddi sorunlar yaşayabileceğinden verilerin yönetimine dikkat etmek özellikle önem arz etmektedir.

Ülkemizde resim-iş eğitimi anabilim dallarında işlenen sanat eleştirisi derslerinin metodolojik açıdan incelenmesi ve mevcut durumun ortaya konulması çalışmamızın temel çerçevesidir. Bu bağlamda araştırmamızın yöntemi nitel durum çalışmasıdır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, Türkiye'deki YÖK'e bağlı devlet üniversitelerinin eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi anabilim dallarında sanat eleştirisi dersini okutan altı öğretim

elemanından oluşmaktadır. Bu çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme; çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların ayrıntılı ve derinlemesine araştırılmasıdır (Patton, 2002). Ölçüt örnekleme de bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2022, s. 92-95). Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen ölçütler aşağıda sunulmuştur.

1. Üniversitede öğretim elemanı olarak görev yapıyor olmak: Çalışma öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak sanat eleştirisi dersinin işleniş sürecini incelemeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla bir üniversitede görev yapıyor olma şartı çalışma için önemlidir.

2. Sanat eleştirisi dersine giriyor olmak: Çalışma grubu belirlenirken, araştırmanın sanat eleştirisi dersi hakkında veri toplamaya dayalı olarak yapılandırılması neticesinde bu derse giren öğretim elemanları seçilmiştir.

3. Bu çalışmaya katılmayı kabul etmek: Çalışma grubu oluşturulurken katılım teklifi götürülen öğretim elemanlarının tümü gönüllü olarak sürece dâhil olması araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir.

4. Ulaşılabilirlik: Çalışma grubu oluşturulurken verilerin toplama sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına kolay ulaşılabilir öğretim elemanları ile görüşülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubu Türkiye’de bulunan altı devlet üniversitesinin eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dalında sanat eleştirisi dersine giren altı öğretim elemanından oluşmaktadır. Ege bölgesinden dört; Marmara bölgesinden ise iki üniversiteden veri toplanmıştır. Altı öğretim elemanının sırasıyla sanat eleştirisi dersini yıl bazında verme süreleri şu şekildedir: 7, 2, 10, 10, 10, 25. Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersine ortalama 10.4 yıldır girdikleri görülmektedir. Altı öğretim elemanının sırasıyla yaşları şu şekildedir: 40, 41, 52, 48, 55, 66. Öğretim elemanlarının yaş ortalaması 50.33’ dür. Çalışma grubunun, yüzde 33.3’ü erkek, yüzde 66.6’sı kadındır. Çalışma grubundaki öğretim elemanlarının üçü Prof. Dr., ikisi Dr. Öğr. Üyesi, biri ise Doç. Dr. ünvanına sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlediğimiz çalışmamızda veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesi kullanılmıştır.

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Protokolü

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafında geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme protokolü kullanılmıştır. Sorular hazırlanırken ilgili alanyazın taranmıştır (Bolat Aydoğan, 2010). Görüşme, en az iki kişinin karşılıklı soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalıdır. Görüşmede, önceden belirlenmiş bir amaç, bu amaca yönelik bilgi toplama süreci ve veri toplayan araştırmacının amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesine fayda esas alınır (Stewart ve Cash'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 147-148). Merriam'a (2015) göre görüşme gözlemleyemediğimiz davranışlar, duygular veya insanların etraflarındaki dünyayı nasıl ifade ettiklerini öğrenmek için gereklidir. Bu bağlamda bu çalışmada sanat eleştirisi dersine ilişkin öğretim elemanlarının gözlemleyemediğimiz algılarına odaklanılmıştır. Görüşmenin amacı, bireyin bakış açısını anlamaktır. Görüşme yoluyla, deneyimler, yorumlar, niyetleri gözlenemeyeni anlamaya çalışırız (Patton'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 148).

Görüşme, yapısı bakımından üçe ayrılmaktadır: Yapılandırılmamış görüşme, Yapılandırılmış görüşme, Yarı yapılandırılmış görüşme. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme ile veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede görüşmecinin görüşme sırasında vereceği yanıtlara bağlı olarak açık uçlu sorulara başka seçenekler de konularak; görüşme formu esnek bir biçimde hazırlanır (Cemaloğlu, 2011, s. 151). Bu çalışmada, bilgilerin doğru ve eksiksiz toplanabilmesi ve çalışma grubunun düşüncelerini iyi bir şekilde ifade edebilmesi için görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır.

Bu kapsamda araştırma açık uçlu ve kolay anlaşılan sorularla hazırlanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu 13 sorudan oluşmuştur (Bkz. Ek-1). Yapılan görüşme, gönüllülük çerçevesinde toplam altı öğretim elemanı ile yapılmıştır. Bu görüşme 16.11.2023 tarihi ile 10.12.2023 tarihi arasında yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken beş uzmanın görüşleri alınmıştır. Her bir uzmana kapsam geçerlik formu verilmiştir. Kapsam geçerliği, bir testin testle ölçülmek istenen davranışın ne derece kapsadığı ile ilgilidir. Başka bir deyişle kapsam geçerliği, test maddelerinin yetkinliğini ortaya koyar (Anastasi; Baykul'dan aktaran Ellez, 2011, s. 183).

Kapsam geçerlik formu uzman görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uzmanlardan formda yer alan soruları “Gerekli”, “Geliştirilmeli”, “Gereksiz” şeklinde Lawshe tekniğine göre değerlendirmeleri istenmiştir. Örneğin; kapsam geçerlik formundaki “Dersi nasıl işlediğinizden kısaca bahsedebilir misiniz ?” ifadesini taşıyan madde uzman görüşleri çerçevesinde düzenlenmiştir: “Yürüttüğünüz sanat eleştirisi dersinin işleyiş ve uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?”. Bu türden değişiklikler ve düzenlemeler uzman

görüşleri çerçevesinde yapılmıştır. Tüm bu süreç sonucunda ortaya çıkan kapsam geçerlik tablosu şu şekildedir:

Tablo 3.1. *Görüşme Soruları Kapsam Geçerlik Tablosu*

Madde	Gerekli	Geliştirilmeli	Gereksiz	Kapsam Geçerlik Oranı
Madde 1	5			1.00
Madde 2	5			1.00
Madde 3	5			1.00
Madde 4	5			1.00
Madde 5	5			1.00
Madde 6	5			1.00
Madde 7	5			1.00
Madde 8	5			1.00
Madde 9	5			1.00
Madde 10	5			1.00
Madde 11	5			1.00
Madde 12	5			1.00
Madde 13	5			1.00
Uzman sayısı				5
Kapsam geçerlik ölçütü				0.99
Kapsam geçerlik indeksi				1.00

Görüşme formu hazırlanırken beş alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzmanlara kapsam geçerlik formu verilmiş ve onların görüşlerine göre form düzenlenmiştir. Formun en son halinde tüm uzmanlar maddeleri gerekli olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır. Tablo 3.1’de görüldüğü üzere her madde için kapsam geçerlik oranları; “ $KGO = [NG/(N/2)] - 1$ ” formülü ile bulunmuştur. Burada NG, maddeye gerekli diyen uzman sayısını, N ise maddeye görüş bildiren toplam uzman sayısını ifade etmektedir.

Tablo 3.1’de görüleceği üzere, görüşme soruları kapsam geçerlik ölçütü 0.99’dur. Görüşme sorularının ölçme sorularının kapsam geçerlik indeksi; $KGI > 0.99$ olduğundan yarı yapılandırılmış görüşme formu geçerlidir. Görüşme sorularından bazı örnekler şu şekildedir: *Sanat Eleştirisi dersi için nasıl bir ön hazırlık yapıyorsunuz?*, *Sanat Eleştirisi dersini, YÖK’ün belirlediği içeriğe göre mi yoksa kendi belirlediğiniz içeriğe göre mi işlemektesiniz?*, *Yürüttüğünüz sanat eleştirisi dersinin işleyiş ve uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?*, *Sizce Sanat Eleştirisi dersi veren öğretim üyesi sadece bir eser inceleme yöntemine bağlı kalmalı yoksa farklı yöntemleri de kullanmalı mıdır? Neden?* Görüşme protokolünün tamamı EK-1 ‘de sunulmuştur.

3.3.2. Doküman İncelemesi

Bu çalışmada bir diğer veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olguları hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217-218). İlgili dokümanlar üniversitelerin internet sayfalarında yayınlanan sanat eleştirisi ders içerikleridir. Üniversitelerin sanat eleştirisi ders içeriğine ulaşabilmek için internet yoluyla doküman incelemesi yapılmıştır. İlgili üniversitelerin internet sayfalarında ders müfredatlarına açık erişim imkanı vardır. Söz konusu ders içerikleri taranırken dersin amacı, içeriği, kaynakları, yöntemleri dikkate alınmıştır. Öğretim elemanlarının verdiği yanıtlar ile incelediğimiz ders içerikleri arasında bariz bir farklılık gözlenmemiştir. Örnek bir sanat eleştirisi ders kataloğu tablo 3.2’de sunulmuştur. Daha fazla içeriğe EK-2, ..., EK-15’ den ulaşabilirsiniz.

Tablo 3.2. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği*

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat eserinin estetik yönünün tanımlanması ve asıl gerçeğine ulaşılması amacıyla: T. Akkaya tarafından geliştirilen özgün bir yöntem ışığında, sanat yapıtını var eden tüm koşulların ve oluşumların araştırılması, incelenmesi ve eleştirilmesi.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisinin tanımı ve tarihçesi, anlam ve önemi, sanat eleştirisi kuramları, özgün kuram geliştirme.
Planlanan Öğrenme Aktiviteleri ve Metodları	Teorik ders anlatımı, sanat eleştirisi kuramının öğretilmesi ve örnek incelemeler yapılması ve yaptırılması.
Kaynaklar	Arnheim, R.(1960) Art and Visual Perceptioni London, Faber and Faber. Moran , B (1972) Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları. Sanata ilişkin tüm kaynaklar.(yazılı , görsel ve sanal) Yücel ,T (1991) Eleştirinin ABC’si Simavi Yayınları ABC Dizini, Tayfun AKKAYA'nın Akademik ve Dsiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı / Arkeoloji ve Sanat Yayınları 2015 İstanbul
Haftalık Ders İçeriği	
1	Sanat eleştirisinin tanımı, amacı ve önemi
2	Sanat eleştirisinin kaynakları
3	Sanat eleştirisinin tarihçesi
4	Sanat eleştirisinin yan alanları
5	Sanat eleştirisi yöntemleri
6	Sanat eleştirisinin özellikleri
7	Sanat eleştirisinde terminoloji ve dil kullanımı
8	Vize haftası
9	Sanat eleştirilerinin eleştirilmesi
10	Sanat eleştirisinde kullanılacak özgün bir metot tanıtımı
11	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
12	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
13	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
14	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
15	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
16	Ders çalışma haftası
17	Final haftası

3.3.3. Verilerin Toplama Süreci

Bu çalışmada veriler iki aşamada toplanmıştır. Bunlar öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler ve ilgili üniversitelerin web sayfalarından sanat eleştirisi dersine yönelik alınan dokümanlardır.

1. Görüşme: Görüşmeler, iki öğretim elemanı ile yüz yüze, dört öğretim elemanı ile çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşülen bir öğretim elemanı ile İstanbul Kadıköy’de, diğer öğretim elemanı ile ise Denizli’de üniversitesindeki odasında görüşülmüştür. Her bir görüşme bir defa yapılmıştır. Yüz yüze görüşmelerden İstanbul Kadıköy’de olanı altı saat. Denizli’de olanı yaklaşık bir saat sürmüştür.

2. Doküman incelemesi: Doküman incelemesi ilgili üniversitelerin güncel internet sayfalarından topladığımız sanat eleştirisi dersi ile ilgili verilere dayanmaktadır. Söz konusu veriler ders kataloğu şeklindedir. Bu kataloglar ders içeriği, dersin amacı kazanımları 14 haftalık ders konu başlıkları, değerlendirme yöntemi ve derslerde kullanılan kaynaklara dayanmaktadır.

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler, internet sayfasındaki ders içeriği ve konuların haftalara dağılımı karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve bulgular kısmında sunulmuştur. Bulgular bölümünde söz konusu veriler tablo halinde ifade edilmiştir (Bkz. Tablo 4.1).

3.4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin ve doküman incelemesi sonucunda elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, verilerin anlamını dışarıya aktarma ile ilgilidir. Verinin anlamını dışarı aktarma; insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içermektedir. Bu süreç anlam vermeyi ifade etmektedir (Merriam, 2015). İçerik analizinde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

Verilerin analizi dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, iki araştırmacı bağımsız olarak her katılımcının görüşme dökümlerini, toplanan belgeleri yeniden incelemiştir. İkinci aşamada her araştırmacı verileri ayrı ayrı kodlamıştır. Üçüncü aşamada ise kodlarını ve kategorilerini karşılaştırarak farklılıkları gözden geçirip uzlaşma sağlanana kadar tartışılmıştır. Son aşamada, ortaya çıkan temaları belirlediler ve üzerinde anlaştılar, temsili alıntıları seçtiler ve temalar içindeki kategorileri tanımladılar (Seidman, 2006). Elde

edilen bilgilerin güçlü bir şekilde doğrulanmasını sağlamak için veri kaynağı, yöntem ve araştırmacı üçgenlemesi (Patton, 2002; Stake, 2010) kullanıldı. Veri kaynağı üçgenlemesi; farklı üniversitelerde görev yapan paydaşların bakış açılarının perspektiflerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Görüşmeler ve belgeler yoluyla bilgi toplanarak metodolojik üçgenleme sağlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme verileri altı öğretim elemanından oluşan çalışma grubundan toplanmıştır. Söz konusu çalışma grubu alanında uzman öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Çalışma grubundan elde edilen bulgular ifade edilirken, öğretim elemanlarının her biri için kod isim kullanılmıştır. Kod isimler sırasıyla; A1, A2, A3, A4, A5 ve A6 biçiminde ifade edilmiştir. Çalışma grubundaki her bir öğretim elemanı, çalışmaya gönüllülük esası ile katılmışlar ve kendilerine istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları söylenmiştir.

3.5. İnandırıcılık ve Aktarılabilirlik

Bu çalışmada araştırmacı bir araç görevi görmüş ve kişisel yargılarını çalışmanın dışında tutmaya çalışmıştır. Bunun için öncelikle ulaşılan tema ve kodlar bu çalışmanın danışmanı tarafından incelenmiştir. Ayrıca bir başka alan uzmanı verileri yakından kontrol etmiştir. Bulgular kısmında belirtilen temalar her iki araştırmacı tarafından yapılandırıldı ve daha sonra bir araya gelinerek temalar ve kodlamalar üzerinde uzlaşma sağlanmıştır.

Miles ve Huberman'ın (1994) görüş birliği bağlamında iki araştırmacı arasındaki uyum .80 olarak hesaplanmıştır. Temalar ve alt temalar ayrıntılı betimlemelerle ele alınmıştır. Katılımcı ifadeleri değiştirilmeden bire bir kanıt olarak sunulmuştur. Temalar belirlenirken alan yazından yararlanılmıştır. Araştırma bulgularının aktarılabilirliği için zengin ve detaylı açıklamalar oluşturulmuş, katılımcı alıntılarına yer verilmiştir. Ayrıca nitel analizde kelime işlemci dışında herhangi bir yazılım kullanılmamıştır.

3.6. Etik Bağlam

Çalışma kapsamında öncelikle Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurul Komisyonundan onam alınmıştır. Daha sonra araştırmanın yapılacağı altı üniversiteden gerekli izinler alınmıştır (Ek-16, ..., Ek-21'de). Katılımcılardan sözlü onam alınmıştır. Görüşme yer ve zamanı, araştırmacı ve katılımcı tarafından ortak belirlenmiştir. Çalışma grubundaki her bir öğretim elemanı, çalışmaya gönüllülük esası ile katılmış ve kendilerine istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları söylenmiştir. Çalışma grubunun

isimleri gizli tutulmuş ve çalışmaya kod isimlerle dahil edilmişlerdir. Katılımcılara çalışmadan istedikleri zaman ayrılacaklarına dair güvence verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde alt problemlere yönelik görüşme ve doküman incelemesi ile toplanan veriler analiz edilmiştir. Dördüncü alt problemin bulguları, doküman incelemesi yöntemi ile internet üzerinden toplanmış, diğer alt problemlerin bulguları görüşme yöntemi ile toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında bütün süreç araştırmacı tarafından sağlanmış ve toplanan bulgular yorumlanmıştır. Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersine ilişkin görüşleri dokuz tema ile açıklanmıştır: 1) ön hazırlık, 2) dersi planlama, 3) ders içeriğini belirleme, 5) eleştiri yöntemleri, 6) eser seçkisi, 7) ölçme ve değerlendirme, 8) sanat dalları, 9) sanat bilimleri, 10) görüşler. Ayrıca bir tema doküman incelenmesi sonucunda belirlenmiştir: 4) müfredat programlarını belirleme. Araştırmanın temalar ve kategorileri Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. *Bulguların Tema ve Kategori Bağlamında İncelenmesi*

TEMALAR	KATEGORİLER	AÇIKLAMA
ÖN HAZIRLIK	Derleme	Ders hazırlık sürecinde temel kavramların ele alındığı derleme kitap ve yüzeysel alanyazının dikkate alınmasını ifade etmektedir.
	Yöntembilim	Ders hazırlık sürecinde bir veya birden fazla yöntemi derinlemesine ele alan bilimsel bir süreci ifade etmektedir.
DERSİ PLANLAMA	Bilimsellik	Ders planlama sürecinde bilimsel metodlara göz önünde bulundurulmasını ifade etmektedir.
	Yüzeysellik	Ders planlama sürecinde popüler tek bir yaklaşım ile yüzeysel bir bakış açısı ile alınmasını ifade etmektedir.
DERS İÇERİĞİNİ BELİRLEME	İçeriği	Çalışma grubunun bir kısmının 2017 öncesi YÖK kılavuzunda önerilen Feldman yöntemini geliştirdiklerini ifade etmektedir.
	Geliştirme	Çalışma grubunun bir kısmının 2017 sonrası YÖK kılavuzundan çıkarılan yöntemi dikkate almadıkları anlamını ifade etmektedir.
	İçeriği Göz Önüne Almama	Çalışma grubunun bir kısmının 2017 sonrası YÖK kılavuzundan çıkarılan yöntemi dikkate almadıkları anlamını ifade etmektedir.
MÜFREDAT PROGRAMLARINI BELİRLEME	Çok Yönlülük	Üniversitelerin Resim-iş eğitim bilim dallarında sanat eleştiri dersinde birden çok yöntemi öncelediklerini ifade etmektedir.
	Tek Yönlülük	Üniversitelerin Resim-iş eğitim bilim dallarında sanat eleştiri dersinde tek bir yöntemi öncelediklerini ifade etmektedir.
ELEŞTİRİ YÖNTEMLERİ	Tek Yöntem	Çalışma grubunun sanat eleştirisi dersinde tek bir eleştiri yöntemine fırsat verdiklerini ifade etmektedir.
	Çok Yöntem	Çalışma grubunun sanat eleştirisi dersinde birden çok eleştiri yöntemine fırsat verdikleri ifade etmektedir.
ESER SEÇKİSİ	Sınırlılık	Çalışma grubunun eser seçiminde sadece tarihi ve belli bir dönem ile sınırlı eserlere yer verdiğini ifade etmektedir.
	Kapsamlılık	Çalışma grubunun eser seçiminde tarihi, güncel vb. kapsamlı eserlere yer verdiğini ifade etmektedir.

Tablo 4.1 ‘in devamı arkadadır.

Tablo 4.1. *Bulguların Tema ve Kategori Bağlamında İncelenmesi (Devamı)*

TEMALAR	KATEGORİLER	AÇIKLAMA
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Süreç	Çalışma grubunun süreç odaklı değerlendirme yaptığını ifade etmektedir.
	Sonuç	Çalışma grubunun sonuç odaklı değerlendirme yaptığını ifade etmektedir.
SANAT DALLARI	Görsel Sanat	Çalışma grubunun sadece görsel sanat alanındaki eserlere yer verdiğini ifade etmektedir.
	Bütüncül Sanat	Çalışma grubunun bütün sanat dallarını eser inceleme sürecine dahil ettiğini ifade etmektedir.
SANAT BİLİMLERİ	Kısmi	Çalışma grubunun sanat bilimlerinden dar anlamda yararlandıklarını ifade etmektedir.
	Geniş	Çalışma grubunun sanat bilimlerinin birçoğundan yararlandıkları anlamını ifade etmektedir.
GÖRÜŞLER	Güncel Sanat Dâhil	Çalışma grubunun güncel sanat eserlerine sanat eleştirisi dersinde yer verdiği anlamını ifade etmektedir.
	Güncel Sanat Dâhil Olmayan	Çalışma grubunun güncel sanat eserlerinin başka bir ders kapsamında ele alınmasını dile getirdiklerini ifade etmektedir.
	Etkileşim	Çalışma grubu sanat eleştirisi dersinin verimli olması için farklı yöntem teknikler ile işlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.
	Birikim	Çalışma grubunun ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olması ve sanat ile ilgili tüm derslerin ön koşul olması gerektiği anlamını ifade etmektedir.

4.1. Ön hazırlık

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersine yönelik ön hazırlık yaparak başladıklarını vurguladılar. Örneğin; A1 ön hazırlık aşaması olarak belli başlı kitaplardan yola çıktığını söylemiştir. Ancak kitapların içeriği ile ilgili bilgi vermemiştir. A1'in "*Öncelikle alan yazın taraması yapıyorum. Belli başlı kitaplar var. Bunlardan yola çıkıyorum... (A1 ile Görüşme, 1. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).*" ifadesi bu durumu destekler niteliktedir. Ayrıca öğretim elemanları bu ön hazırlık aşamasında öğrencilere de çeşitli araştırma ödevleri vermektedirler. A2 öğrencilere ön okumalar verdiğini, ses kaydı dinlemeleri ve video izlemeleri verdiğini söylemiş ve video sonrası çalışma yaprağı vererek öğrenmeyi çeşitlendirdiğini belirtmiştir. Örneğin;

... Şimdi ilk haftanın konusu ile ilgili sanat ve sanat yapıtı, sanat eleştirisi ve görsel sanatlar eğitimindeki yeri bu konu ile ilgili öğrencilere ilk hafta yani derse girdiğimiz tanışma dediğimiz o ilk haftada ön okuma vermişim. Bu ön okuma ne ile ilgili, derse gelmeden önce ben bu görevleri tamamlamalarını istiyorum. Sanat olgusunun tarihsel süreçte değişen tanımı, işlevi ve değeri üzerine bir makale akademik bir makale. Bu makaleyi öğrenciler okuyorlar ve derse gelmeden bu makalenin özetini çıkarıyorlar ve böylelikle de ders öncesinde hazır bulunuşlukları artmış oluyor... Çünkü bunları yapmazsam öğrenci videoyu öylesine izlemiş olacak ama videoyu izlemeden önce ben onlara çalışma yaprağını da önlerine koyduğum zaman hem izliyorlar öncesinde sorulara bakıyorlar hangi sorular var bu çalışma yaprağında. Ve bu soruları yanıtlarını video da bulmak için daha dikkatli

dinliyorlar... Öğrencilerde bu çalışma yaprağını belgeseli izliyorlar, izledikten sonra bu çalışma yaprağındaki soruları cevaplıyorlar ve sonrasında bu sorular ve cevaplar ile ilgili aramızda sohbet ediyoruz tartışma ortamı oluşturuyorum... (A2 ile Görüşme, 1. Soruya verilen Yanıt, 22.11.2023).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi öğretim elemanları öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri için onlara okumaları için çeşitli makale okuma ve belgesel izleme gibi çeşitli çalışmalar yatırmaktadırlar. Bu çalışmalar derse öğrencinin de ön hazırlıklı gelmesi için öğretim elemanlarında önemlidir. Bu konuda A3 birkaç kaynak kitap kullandığını söylemiş, ancak kitap ismi belirtmemiştir. A3'ün aşağıdaki ifadeleri bu durumu desteklemektedir.

Yani şöyle. Bununla ilgili açıkçası çok net kaynaklar yok. Sende biliyorsundur. Sanat eleştirisi adı altında çok böyle bir kaynak yok. Fakat benim bu dersin içeriğine uygun pedagojik anlamda öğrenciye uygun bir kaynak gerekiyor. Bunun da zorluğunu aslında hep çektim. O yüzden birkaç tane tabi ki sanat eleştirisi ile ilgili felsefe veya diğer kaynaklar içerisinde muhakkak ki yapıt çözümlemeleri bulmak mümkün ama bunlar öğrencinin seviyesine çok uygun olmuyor... (A3 ile Görüşme, 1. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

Ön hazırlık yapma konusunda A4 sanat eleştirisi ile ilgili kendi tezinin belirli bir eleştiri yöntemine dayandığını ifade etmiş ve tezinin alanyazın bölümünden ders notu çıkararak bu yönetime dayalı ön hazırlık yaptığını söylemiştir (A4 kodlu katılımcı, yöntem ile ilgili konuyu diğer sorulara verdiği yanıtlarda ifade etmiş ve bulgularda bir karışıklık olmaması açısından yöntemle ilgili bu konunun burada ifade edilmesi gereği duyulmuştur). Örneğin;

... Tezimin literatür bölümü baya iyidir yani toplamda 400 sayfaya yakın bir tez. Tabi istatistiksel çalışmalar falan var. Sayfa sayısı artması ondan kaynaklanıyor da. 100 küsur sayfalık bölümü literatür kısmıdır. O literatür kısmında eleştiri ile ilgili bu temel bilgiler var... (A4 ile Görüşme, 1. Soruya Verilen Yanıt 20.11.2023).

Bir diğer katılımcı A5 ise sanat eleştirisi üzerine yazılmış kaynak kitaplar toplayarak ve sanat eleştirisi tarihi ile ilgili araştırmalar yaparak ön hazırlığı tamamladığını belirtmiştir. A5 “Sanat Eleştirisi üzerine yazılmış kaynak kitapları topluyorum... (A5 ile Görüşme, 1. Soruya Verilen Yanıt 23.11.2023)” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Ayrıca, A6 sanat eleştirisinin sanat bilimleriyle olan ilişkisi saptanıp, sanat eleştirisinin kapsamı, yöntemi ve temel kavramları derse hazırlık aşamasında verilmesi gerekir demiştir. Ayrıca, yöntemi şu şekilde açıklamıştır. Yöntem disiplinler arasıdır ve sanat eleştirisinin belli bir sanat tanımına dayanmasını yani belli bir felsefesinin olmasını ve bu tanımın sanat yapıtlarını değerlendirmede kullanılmasını savunmuştur. Alan yazınla ilgili de tüm sanat bilimlerinin taranmasının önemini vurgulamıştır. Bu çerçevede A6'nın derse hazırlık anlamında da disiplinler arası bir yöntem çerçevesinde hazırlık yaptığı görülmektedir. Örneğin;

Sanat eleştirisi dersini okutmaya önce bu dersin tanımını yaparak başlamaktayım. Sanat eleştirisinin tanımını yaptık. O zaman ikinci bir problem sanat eleştirisi disiplinler arası bir alandır. Disiplinler arası bir alandır da Sanat eleştirisinin yüzde ellisi sanat ve tarih, sanatın tarihidir, yüzde ellisi de

eleştiridir. Eleştiri nedir? Eleştiri bir bilim dalıdır. Yüzde ellisi sanat tarihi yüzde ellisi eleştiri olursa sanat tarihi kesişim eleştiri. Ne oluyor o zaman, iki alan iki disiplin kesişiyor. Disiplinler arası yeni bir alan doğuyor. Sanat eleştirisi bir sanat bilimidir. O zaman yeni bir soru ortaya çıkıyor. Sanat bilimi nedir? Sanat biliminin tanımını verdikten sonra sanat eleştirisinin kapsamını, yöntemini ve temel kaynaklarını vermek lazım. Ondan sonra sanat eleştirisine giriş ile başlıyoruz. Ön hazırlık bu. Girişte bu alan iki alanın kesişiminden oluşuyor dedik ya. Hangi alanlardı bunlar. Öncelikle sanatın tanımı, sanat yapısının tanımı. Bunları tanımladıktan sonra sanat tarihinin tanımı. Sanat eleştirmenliğine de giriş de değinmek gerekiyor. Nedir yani sanat eleştirmenliği, nasıl yetişir? bu tanımları verdikten sonra sanat eleştirisinin kısa tarihi. Bu tarihçeyi niçin veriyorsun. Bu tarihçede kendi içinde ayrılıyor. Antik çağda ortaya çıkıyor sanat eleştirisi. Orta çağ, yeniçağ ve yakın çağda da sanat eleştirisi ile ilgili görüşler, kuramcılar ortaya çıkıyor. Dolayısıyla bunları veriyoruz ki, ben bu kuramcıları, metotları vermeden çocuklara desem ki arkadaşlar ben bir metodolojiyi yazdım bunu kullanacaksınız desem garip düşer. Niçin, neye dayanarak sizin metodunuzu kullanıyoruz diyebilirler. Kendi sanat tanımını veriyorum. Diğer sanat tanımlarını öncesinde çürütüyorum. Öğrencilerden de kendi sanat tanımlarını bulmalarını istiyorum. Çok fazla çok farklı sanat tanımlarından dolayı sanat teorisine de ihtiyaç var.

Sanat eleştirisi alanında ben uzmanım diyecek birisine ben önce sanat teorisinden girerim. Şimdi siz sanat eleştirisi alanında uzmanız, ben diyorum ki size sanatın hangi tanımını tercih ediyorsunuz ya da sizin kendi sanat tanımınız var mı? Diye sorarım. Sanatı eksik tanımlarsa sanatı da eksik eleştirir. Eksik bakacak sanat eserlerine. Ben mesela kitabıma kendi sanat tanımım, sanat yapısının tanımıyla başladım. Sonra sıra geliyor. Tarihçe ve metotları verdikten sonra önerdiğim metot bu diyorum. Sanat bilimlerinin sanat eleştirisi ile ilişkisini anlatmak lazım. Sen bir sanat eleştirmenisin çıktın, veri kaynakların neler senin? Hangi kaynaklar? Hangi sanat bilimleri verileri. Alıp hangi kaynaklarını kullanıyorsun sorusunu sorarım. 7-8 tane alanda yararlanıyorum derse kaç tane sanat bilimi vardır diye sorarım. Şuan 20 ye yakın sanat bilimlerinin 7-8 tanesi var eksik kalanları ben yapmaya çalışıyorum. Sanat hayati bir etkileşim ve iletişim aracıdır. (A6 ile Görüşme, 1. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Birinci alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Derleme ve Yöntembilim. Çalışma grubunun dört katılımcısının kitap yani yayınlar üzerinden derse hazırlık yaptıkları saptanmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan kategoriye derleme incelemesi diyoruz. Çalışma grubunun A4 kodlu katılımcısı belli bir yöntemin ve alan yazının önemi üzerinde durmuş ve A6 kodlu katılımcı ise doğrudan felsefesi olan disiplinler arası sanat eleştirisi yöntemine vurgu yapmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan diğer kategoriye yöntembilim diyebiliriz.

Ancak altı katılımcıdan yalnızca iki katılımcının (A4 ve A6), yöntemin önemine değinmiş ancak, büyük çoğunluğun (dört kişi) yöntem ve felsefeye değinmemesi dikkat çekmiştir. Bu çerçevede katılımcıların ezici bir çoğunluğunun yöntem ve felsefeyi göz ardı ettiği görülmektedir. Oysaki yöntem; bilim ve felsefenin ve hatta tüm disiplinlerin temel bileşenlerinin başında gelmektedir.

4.2. Dersi Planlama

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersini belli bir plan dahilinde yürüttüklerini ifade ettiler. Örneğin; A1 kodlu katılımcı öğretim süreçlerini sanat kavramları, sanat eleştirisi

kavramları ve kuramları ve kuramların eser üzerinde uygulanması biçiminde planladığını ifade etmiştir. A1'in aşağıdaki ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

... İşte öncelikle sanat nedir? Sanat eseri nedir? Sanatçı kimdir? Bunların üzerine konuşup, neden eleştiri yapılmalı eleştiri nereden çıkmıştır... Bunlardan yola çıkarak eleştirinin yöntemleri üzerine konuşuyorum. Kaynakları tanıtıyorum öncelikle... Vize ve final şeklinde iki yazılı sınav yapıyorum ve finalde de bir rapor istiyorum. sadece yani teorik bilgi değil de yöntemlerden birisini uygulayarak bir eser incelemelerini istiyorum. Bununla ilgili örnek çözümlemeleri paylaşıyorum... (A1 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

Evet yani öncelikle işte dediğim gibi sanat nedir sanatçı kimdir sanat eseri neye denir işte Sıtkı Erinc'in kitapları var yine onlardan yararlanarak tabi ki bir sanat, sanatı açıklamak anlamında farklı görüşler olduğu için sanat kuramlarından tabi bir haftada sanat kuramlarından bahsediyorum... Bunları çok detaylı bir şekilde anlatıp, sıkıcı olmayan, motamot olmayan farklı alanlarla da ilişkilendirebilecekleri bir program hazırlama çalışıyorum plan yapmaya çalışıyorum. (A1 ile Görüşme, 4. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A2 kodlu katılımcı, öğretim süreçlerini sanat kavramları, sanat eleştirisi kuramların eser üzerinde uygulanması biçiminde planladığını ifade etmiştir. Örneğin;

... İkinci haftadan itibaren sanatın ne olduğu ve sanat yapının ne olduğu ile başlıyoruz biz derse. Akabinde aynı hafta sanat eleştirisinin ne olduğu ve görsel sanat eğitimindeki yerine değiniyoruz. Sonraki haftalarda da hafta hafta farklı sanat eleştirisi metodolojilerini inceliyoruz. Ve her metodoloji ile ilgili bir eser örnek eser incelemesi yapıyoruz... Öğrencilere bu metodolojiler ile ilgili bilgi verdikten sonra da o metodolojiye uygun bir eser öncesinde seçerek onu derste öğrencilerle birlikte inceliyoruz... (A2 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

... Onlara öncesinden bir eser verip o eseri belirlediğim metodolojiye göre incelemelerini ve sunmalarını istiyorum. Böyle bir planlamada, böyle bir süreçte öğretimin daha etkili ve verimli gerçekleştiğini gözlemliyorum. (A2 ile Görüşme, 4. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

A3 kodlu katılımcı salt Feldman yöntemi üzerinden dersi işlediğini aşağıdaki ifadesinden anlaşılmaktadır.

Şöyle, yöntem biçimi olarak. Yani betimleme çözümleme yorumlama ve yargı olarak ele alıyorum. Betimlemenin ne demek olduğunu işte bunları açıklıyorum... (A3 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

A4 kodlu katılımcı dersi, kuramları kavram ve zihin haritaları üzerinden öğrencilere aktarılması ve uygulanması biçiminde planladığını ifade etmiştir. Örneğin;

... Kavram meselesi. Eleştiriye görselleştirebilir miyiz diye bir kavram attım şimdi ortaya... Bu daha pratik ve görselci birine görsel sanatlarla uğraşan birine daha kolay geliyor. Bununla ilgili panolar oluşturmaya çalışıyorum... Bunun sanat eleştirisine uygulanmış hali. Yani eğitim metodolojilerinin birçoğunu aslında deniyorum. (A4 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 kodlu katılımcı salt Feldman kuramı üzerinden öğretim süreçlerini planladığını ifade etmiştir. Örneğin;

Sanat eleştirisinin tarihçesi ve yaklaşımları üzerinde bir giriş yapıyoruz. Bir eser ile ilgili sorulabilecek soruları düşünüyoruz. Dört aşamayı (tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı) konuşuyoruz... (A5 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

A6 kodlu katılımcı öğretim süreçlerinin planlanmasında sanat ve sanat eleştirisi kavram ve kuramları, kendi geliştirdiği akademik ve disiplinler arası sanat eleştirisi kuramı,

bu kuramın uygulaması ve raporlaştırılması aşamalarını uygulamaktadır. Aşağıdaki ifadeler bu durumu desteklemektedir.

Sanat eleştirisi dersi hem teorik hem kuramsal hem de uygulamalı yürütülmelidir. Öğrencilerin sunum yapması ve bilimsel rapor vermesi dersin başarısı için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Şimdi ben çocuklara diyorum ki hepinize metotlardan bahsettim. O metotlardaki eksiklikleri tamamlayan kendi metodumu da öğrettim. Şimdi geliyoruz uygulama. Dönem için belirlenen kontenjan dahilinde. Bir sanatçı seçiyorsunuz, o sanatçının bir eserini benim öğrettiğim metotla sunuyorsunuz... Bu dersi alan öğrenci metodu kullanarak sunum yapmazsa, kullandığı metodu bilimsel bir makaleye dökmezse olmaz. Ben anlattım metodu öğrendik sınav yaptık yok. Metodu öğrenecek, sunum yapacak, sunumu da bilimsel rapora dönecek” (A6 ile Görüşme, 3. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Sanat eleştirisi dersini veren bir hoca olarak sanat eleştirisinin en sağlam en gelişmiş yöntemini öğretmek ve kullanırmak benim görevim. Sanat eleştirisi dersi hem teorik hem kuramsal hem de uygulamalı olarak yürütülmelidir. Bu yüzden dersimde bütün metotları anlatırım. Öğrencilerin bütün metotları incelemesi ve hepsi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlarım. En güçlü ve doğru yöntemi öğrencilere sunar, diğer yöntemlerin eksik ya da yanlış kalan taraflarını gösteririm. Bunların üzerine öğrenciler belirlenen şablon ve kontenjan dâhilinde bir sanatçı ve eseri seçer. Eksikliklerini ve yeterliklerini açıklayarak seçtiği yönteme göre incelemesini sunum olarak derste yapar. Son olarak da yaptığı sunumu rapor olarak teslim etmesini isterim. (A6 ile Görüşme, 4. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

İkinci alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Bilimsellik (kuram ve uygulama) ve Yüzeysellik. Çalışma grubunun dört katılımcısının öğretim süreçlerini planlarken kuramlara ve uygulamalara önem verdikleri saptanmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan kategoriye bilimsellik diyoruz. Çalışma grubunun A3 ve A5 kodlu katılımcısı ise öğretim süreçlerini sanat kuramlarına ve kavramlarına girmeden, basitleştirerek tek bir yöntem üzerinden planladığı görülmüştür. Bu çerçevede ortaya çıkan diğer kategoriye yüzeysellik diyebiliriz.

Altı katılımcıdan yalnızca iki katılımcının (A3 ve A5), tek bir yöntem üzerinden yüzeysel olarak öğretim süreçlerini planladığı saptanmıştır. Ancak, çoğunluğun (dört kişi) kuram ve uygulamayı dikkate alarak öğretim süreçlerini planladıkları görülmektedir.

4.3. Ders İçeriğini Belirleme

Öğretim elemanları sanat eleştirisi ders içeriğini neye göre ve nasıl belirlediklerini ifade ettiler. A1 YÖK’ün belirlediği içeriği dikkate alarak kendi içeriğini hazırladığını ifade etmiştir. “ ... Yani genel çerçeve içerisinde bunu hoca zaten konularını haftalık planını kendi belirlediği için tabi ki YÖK ü dikkate alarak kendi programımı, içeriğimi hazırlıyorum... (A1 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023). ” ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

A2 YÖK’ün belirlediği içeriğe bağlı kalsa da kendisi içeriği genişlettiğini ifade etmiştir. Örneğin; “YÖK ün belirlemiş olduğu bir ders içeriği var ama yani sınırlı. YÖK’ün belirlediği ders içeriğini kılavuz olarak alıyorum. Ama kendim eklemeler yapıyorum. Yani

kendi belirlediğim içeriğe göre işliyorum diyebilirim (A2 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023). ”

A3 YÖK’ün içeriğini yetersiz bulduğu için fazla bağlı kalmadığını ifade etmiştir (1998 içeriği). Örneğin; *“Yok ben kendim belirledim... (A3 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023). ”*

A4 YÖK’ün içeriği Feldman’a dayandığı için Feldman’ı anlattığını ancak, diğer kuramcılara da değinerek ders içeriğini genişlettiğini ifade etmiştir (1998 içeriği). Örneğin;

... Ama daha sonradan gelen 2006 programı en son 2016-17 programlarında sadece bir paragraf. O bir paragrafta da diyor ki bu Feldman yaklaşımını uygulamada öneriyor... Ekleme yapıyorum ... YÖK’ün belirlediği çerçevenin içeriğin dışına tabi ki çıkıyorum. Bu sorunun cevabı uzadı biraz. YÖK’ün belirlediği içerik çok sınırlı. Gösterebilim, ikonografik yaklaşım, sanat tarihinden örnekler ve güncel resim örnekleri şeklinde (A4 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 YÖK’ün içeriğini yetersiz bulduğundan kendisinin bu içeriği geliştirdiğini *“Harmanlayarak ve bir orta yol bularak işliyorum (A5 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023)”* ifadesinden anlıyoruz.

A6 YÖK’ün içeriği sınırlı olsa da bu içeriği dışlamadan geliştirdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

YÖK’ün belirlediği ders içeriklerine yönelik tüm dersi okutan hocaların hiçbir açık bırakmaması lazım. YÖK tarafından içerikte ne isteniyorsa önce bu verilmeli. Ben bunu yaparım. Ama YÖK’ün sunduğu içeriği verdikten sonra. Bu YÖK’ün verdiği haptır aldınız iyileşirsiniz diyemem. Ben bu içeriği verdikten sonra onun dışında onu genişleten, daha da zenginleştiren, daha da ileriye götüren, orada gördüğüm eksiklikleri de dile getiren, yeni bir metodolojiden söz eden bir açılım yapma hakkına sahibim. Bilimsel özellik gereği. YÖK’ün verdiği içeriğin kısıtlı olması daha iyi. Kısıtlıysa hemen 3 haftada bitirirsin kalan 11 haftada genişletme hakkı doğar (A6 ile Görüşme, 2. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Üçüncü alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: İçeriği geliştirme ve İçeriği Göz önüne Almama (İçerikten kasıt 1998 içeriğidir).

Çalışma grubunun beş katılımcısının ders içeriğini, YÖK’ün içeriğini geliştirerek planladığı ve bir katılımcının ise içeriği dikkate almadığı görülmüştür. Bu çerçevede çalışma grubunun ağırlıklı olarak YÖK’ün 1998 içeriğini; yani Feldman yöntemini geliştirerek ders içeriğini planladığı söylenebilir. Ancak YÖK’ün 2017 içeriğinde araştırmacı sanat eleştirisi diye bir ifade yoktur (Krş. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1998; Yükseköğretim Kurulu, 2018). Bu bağlamda bazı öğretim elemanlarının 2017 değişikliğinden haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır.

4.4. Müfredat Programları

Doküman incelemesi yöntemiyle on üç devlet üniversitesinin sanat eleştirisi ders içeriklerine ulaşılmış, diğer devlet üniversitelerinin internet sayfasında sanat eleştirisi ders içeriğiyle ilgili bilgiye ulaşılamamıştır. Ayrıca YÖK’ün resim-iş eğitimi anabilim dalları için

hazırladığı kılavuzda bulunan sanat eleştirisi içeriğine de aynı yöntemle ulaşılmıştır. YÖK'ün güncel sanat eleştirisi ders içeriği şu şekildedir:

Sanat kuramları çerçevesinde sanat eserlerini inceleyerek eleştirel düşünmeyi geliştirme, sözlü ve yazılı olarak sanat eserini yorumlayabilme ve değerlendirebilmeyi içerir; ayrıca öğrencilerin çağdaş sanat eserlerine ilişkin felsefi düşüncelerini geliştirmeleri teşvik edilir; dersin karşılıklı tartışmalarla işlenmesi sağlanır, tartışmaların etik kurallara uygun olarak yürütülmesine dikkat edilir; sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durulur (https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Resim_Is_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf E.T: 27.01.2024).

On üç devlet üniversitesinin sanat eleştirisi ders içerikleri tablo şeklinde araştırmanın ekler bölümünde bulunmaktadır. Marmara Üniversitesi'nde dersin amacı olarak Tayfun Akkaya tarafından geliştirilen özgün bir yöntem ışığında eserlerin incelenmesi amaçlanmış, sanat eleştirisi tanımı ve tarihçesi, anlam ve önemi, sanat eleştirisi kuramları üzerine ders içeriğinin planlandığı görülmüştür. Kaynak olarak Akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi kuramı kitabı önerilmektedir. Sanatın temel kavramları verildikten sonra uygulama olarak öğrenci sunumlarına yer verildiği içerikte belirtilmiştir. Trakya Üniversitesi'nde öğretmen adaylarının sanat eleştirisi modellerini öğrenmeleri ve bu modelleri eser üzerinde uygulayabilmeleri dersin amacı olarak belirtilmiş, öğrencilerin sanat kuramları çerçevesinde eleştirel düşünmeyi geliştirme, sözlü ve yazılı olarak sanat eserini yorumlamaları üzerine ders içeriği planlanmıştır. Sanat tarihi ve sanat eleştirisi kuramı üzerine kaynaklardan yararlanıldığı görülmüştür. Pamukkale Üniversitesi'nde sanat, sanat eseri ve sanatçıyı anlamlandırabilmeyi sanat eleştirisi dersinin amacı olarak belirlenmiş ve felsefi düşünmeyi geliştirmeleri teşvik edilerek, dersin karşılıklı tartışmalarla işlenmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde öğrencilerin sanat eserini yorumlayabilme, sanat eleştirisi ile ilgili temel kavram, eleştiri türleri ve estetik kuramları bilmeleri üzerine dersin amacının belirlendiği görülmektedir. Kaynak olarak sanat eleştirisi kuramlarının yanında edebiyat kuramları ve eleştirisinden de yararlanıldığı saptanmıştır. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'nde sanat eleştirisinin amacı ve gerekliliği, sanat eleştirmenlerinin görevleri, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemleri, eleştiri evreleri ve eleştiride sorgulama stratejileri dersin amacı olarak belirtilmiştir. Anadolu Üniversitesi'nde öğrencilere sanat eleştirisinin temel kavramları, tarihsel arka planı, uygulamaları ve ilişkili olduğu diğer disiplinler hakkında geniş bir anlayış kazandırmak hedeflenmiştir. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi'nde öğrencilere sanat eserlerinin yapısal ve tarihsel bağlamını anlamalarını, temel sanat eleştirisi eğitim modellerini öğrenmelerini ve uygulamalarını, ayrıca sanat eserlerini çağdaş ve tarihsel kuramlarla analiz edip eleştirebilmeleri amaç edinmiştir. Gazi Üniversitesi'nde sanat eleştirisinin temel kuramları, eğitimdeki rolü,

araştırmacı yaklaşımları, eleştiri süreçleri ve uygulamaları ders içeriğinde yer almaktadır. Samsun On dokuz Mayıs Üniversitesi'nde sanat eleştirisi dersinde öğrencilere eleştirel düşünme becerileri kazandırmayı, sanat eserlerini derinlemesine analiz etme yeteneklerini geliştirmeyi ve sanat eleştirisini farklı bağlamlarda değerlendirmeyi amaçladığı görülmektedir. Uludağ Üniversitesi'nde öğrencilere sanat eserlerini anlama ve yorumlama becerileri kazandırmayı, sanat eleştirisi modellerini öğretmeyi ve bu modelleri pratiğe dökme yeteneklerini geliştirmeyi dersin amacı olarak belirtmiştir. Bartın Üniversitesi, ders içeriğinde öğrencilere sanat eleştirisinin temel kavramlarını, tarihini, önemini ve kuramlarını öğretmeyi, aynı zamanda özgün bir kuram geliştirme sürecini anlamalarını sağlamayı amaçladığını belirtmiştir. Çukurova Üniversitesi öğrencilere farklı sanat eleştirisi modellerini öğretmeyi ve bu modelleri çağdaş sanat eserlerine uygulayabilme becerilerini kazandırmayı amaçlamıştır. Giresun Üniversitesi'nde öğrencilere sanat eserlerini anlama, analiz etme ve yorumlama becerilerini geliştirmek amaçlanmış, öğrencilere sanat eleştirisi modellerini öğretirken, bu modellerin nasıl uygulanacağını da pratikleştirmeyi hedeflemiştir.

13 devlet üniversitesinde gördüğümüz ders içeriklerinin, YÖK'ün kataloğunda yer alan sanat eleştirisi dersi içerik, amaç ve hedeflerine uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca bu alt probleme ait ortaya çıkarılabilecek olan kategoriler şunlardır: Çok yönlülük ve Tek Yönlülük.

Çok yönlülük kategorisi sanat eleştirisi dersinin disiplinler arası bir anlayışla yapılandırıldığını bize göstermekteyken, tek yönlülük kategorisi ise sadece sanat eleştirisinin kapsadığı alan içinde bir ders yapılandırılmasına girildiği anlamına gelmektedir. Bu çerçevede üç devlet üniversitesi sanat eleştirisi dersini çok yönlü kategoriye göre yapılandırırken; iki devlet üniversitesinin tek yönlü bir yapılandırmaya gittiği görülmektedir.

4.5. Eleştiri Yöntemleri

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersine yönelik kullandıkları veya kullanılmasını önerdikleri eleştiri yöntemlerini ifade ettiler. A1 kodlu katılımcı Wölfflin, Panofsky ve Feldman yöntemlerini ağırlıklı olarak kullandığını ifade etmiştir. Örneğin;

Yani Wölfflin, Panofsky. Panofsky'nin ikonografik yöntemi, Wölfflin'in 5 aşamalı yöntemi, Edmund Feldman'ın daha böyle eğitsel anlamda kullanılan eleştiri yöntemini ağırlıklı olarak hem örneklendiriyorum hem raporlaştırıp vermelerini istiyorum. Bunların üzerinde çok duruyorum (A1 ile Görüşme, 6. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

Yani tek bir yöntem tabi ki yeterli olmuyor. Şimdi Panofsky'nin yöntemini kullandığımız zaman biçimsel olarak inceleme konusunda eksik oluyor... Olabildiğince farklı yöntemleri tanıtıyorum ama tabi hepsinin uygulama kısmı olamayabiliyor. Dediğim gibi 3 yöntemin üzerine daha çok ağırlık veriyorum. İşte biri daha anlam boyutuyla ilgili biri daha biçimle de anlamı harmanlayan bir senteze ulaşmaya çalışıyorum açıkçası (A1 ile Görüşme, 7. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A3 ve A5 kodlu katılımcılar yalnızca Feldman yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. A3'ün “*Feldman yöntemini kullanıyorum. Yüksek lisans öğrencisi için uygun olmayabilir ama lisans öğrencisi bence uygun bir yöntem bu... (A3 ile Görüşme, 6. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).*” ifadesi ve A5' in aşağıdaki ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

Dört aşamanın içinde yer alan bazı soruların özellikle önemli olduğunu düşünüyorum. Sanatçının konu olarak getirdiği bir yenilik var mı? Sanatçının teknik olarak getirdiği bir yenilik var mı? Sanatçının içinde bulunduğu döneme / akıma katkısı nedir? İncelenen eserin sanatçının yaşamı ve sanat üretimi içindeki yeri nedir? (A5 ile Görüşme, 6. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

A4 kodlu katılımcı ise Barthes, Feldman ve Panofsky yöntemlerine ağırlık verdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

... Gösterge biliminde zaten sanat eleştirisi metodu olarak bir iddiası yok. Hatta gösterge bilimin sanatla hiçbir alakası yok. Yani sanat için yapılmış bir şey değil. Estetiği sallamıyor. Onun için trafik işaretleri, fotoğraftaki bir nesne, reklamlar, kadının kulağındaki bir küpe giydiği kırmızı ayakkabı vesaire gibi şeyler önemli. Ama bu bakış sanatta kullanılamaz diye bir şey yok. Yani aradaki fark bu. İkonografide öyle değil. İkonografi de sadece sanat eserine odaklanıyorsun ve belli bir döneme daha çok sınırlandırılmış. Aynı bakış açısında ikon yerine göstergeyi ikon, ikonu gösterge şeklinde yorumlayarak günümüz de bakamaz mısın, bakabilirsin... (A4 ile Görüşme, 7. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A2 ve A6 kodlu katılımcılar tüm yöntemlerden yararlanmakla birlikte Akkaya'nın yöntemine ağırlık verdiğini ifade etmişlerdir. Örneğin;

Tek bir analiz yönteminden yana değilim. O yüzden öğrencilere öncelikli olarak farklı eser inceleme metodolojilerini tanıtıyorum sonrasında en kapsamlı olarak tayfun hocanın yöntemi ile devam ediyoruz ve sonrasında da sonrasındaki eser incelemelerinde 20. Yy ve 21. Yy ait eser incelemelerinde de tayfun hocanın kuramını kullanıyorum ders de (A2 ile Görüşme, 6. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

... Fakat Tayfun hocanın kuramı çok ayrıntılı bir kuram. O yüzden onun kuramıyla aslında çoğu eser rahatlıkla incelenebilir... (A2 ile Görüşme, 7. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

Akademik ve disiplinler arası sanat eleştirisi yöntemi kullanılacak. Yöntem Tayfun Akkaya tarafından geliştirilmiştir. 2014 Arkeoloji sanat yayınları tarafından kitaba dönüştürülmüştür. Yöntem 8 aşama 22 alt başlık içermektedir. Eleştirinizi yöntemde belirlenen sıraya göre yapmanız gerekmektedir. Bu yöntemin 8 aşaması var ya. mesela birinci aşamanın 1-a, 1-b, 1-c si var. Öğrenci 3. Aşamadan bir şey bulmuş yada 8. Aşamadan bir şey bulmuş. O şekilde olmaz. Metot sıraya göre düzenlenmiştir. Altan üstten gitmez. Önce 1. Bölüm. 1-a, 1-b, 1-c sonra 2. Bölüm 2-a, 2-b sonra 3. Aşama sırasıyla. Metodun içindeki düzen bozulamaz. Yasak. Bu yasağı koyduğunda öğrenciler korkunç afallıyorlar. En büyük karı da burada ediniyorlar. Neden biliyor musun? Öğrenci şunu yapamıyor. Hocanın 8 aşaması ve 22 alt başlığı var. Çocuk bilgileri araştırıyor ya. Buldu bir tane bilgi nereye koyacağını bilemiyor. Yanlış yere koyuyor. Ve ne oluyor biliyor musun? bu sıralamayı düzgün yapma mecburiyetini bildiği için bunu öğrenmeyen, verileri düzgün bir şekilde ait olduğu yere koyamayan öğrenci bu dersten geçemeyeceği korkusuna kapıldığı için bunu öğrenmek zorunda olduğunu anlıyor. Bu yüzden hem metodu öğreniyor hem de müthiş bir sanat eleştirmeni oluyor. Bu metodu öğrenen öğrenci profesörlerinde yurt dışında yazılmış makalelerine bakıyor ve yetersiz olduğunu düşünüyor. Hiçbir şey beğenemez hale geliyor. Öğrenciye özgüven geliyor. Şunu fark ediyor. Diyor ki ben bütün aldığım verileri kendim seçerek belli bir özgün metodun içinde ben bir araya getirdim ve onların kimsenin söyleyemediği yorumlar, çözümleme ve bir eleştiri yaptım diyor. Bu ders de öğrenciler

kendini buluyor. Bunun sonucunda iyi bir eleştiri yapabiliyor. Dersin verimi artıyor (A6 ile Görüşme, 6. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Sanat eleştirisi dersi veren bir hoca sanat eleştirisinin en sağlam en gelişmiş yöntemini öğretmeli ve kullandırmalıdır. Ancak diğer yöntemlerin eksik ya da yanlış kalan taraflarını göstermek mecburiyetindedir. Diğer sanat eleştirisi yöntemlerinin sorgulamasını yapamıyorsa en gelişmiş yöntemi seçmesi zaten mümkün olamaz. Bu yolla öğrenciler kullandıkları yöntemin en gelişmiş yöntem olduğuna ikna edilmiş olurlar. Çünkü biz burada bir yöntem kullanıyoruz ama ben niye Panofsky kullanmadım, ben niye Umberto Eco'yu kullanmıyorum ya da ben niye Wölfflin'i kullanmıyorum. Bunların bu bu eksikliği var ama bu yöntemin bu artısı var dediğinde ikna oluyor (A6 ile Görüşme, 7. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Beşinci alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Tek yöntem ve Çok Yöntem. Tek yöntem kategorisinde yanıtları veren A3 ve A5 kodlu katılımcılar yalnızca Feldman yöntemine dayalı ders işlemektedirler. Çok yöntem kategorisinde; A1, A2, A4 ve A6 kodlu katılımcılar ise Wölfflin, Panofsky, Feldman, Barthes, Eco, Akkaya vb. metotların hepsinden yararlanarak ders işlemektedirler ve yer yer bunlardan birine ağırlık vermektedirler. Bu çerçevede katılımcıların çoğunluğunun çok yöntemli bir anlayışla derslerini işledikleri anlaşılmaktadır.

4.6. Eser Seçkisi

Öğretim elemanları Sanat Eleştirisi dersinde incelenecek sanat eserlerini nasıl belirlediklerini ifade ettiler. A1 kodlu katılımcı daha çok tarihsel değeri olan eserlerin incelenmesine fırsat verdiğini ifade etmiştir. Örneğin; *“Daha çok tarihi. Güncele çok giremiyorum. Güncel sanat çok farklı bir hani ders kapsamında ele alınması gerekiyor... (A1 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).”* A2 kodlu katılımcı ise metodolojiye uygun eser seçildiğini, ancak son dönem eserlere ağırlık verdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Öncelikli olarak metodolojiye uygun eser seçiyorum. Çünkü her metodoloji ile her eser incelenmiyor. Bazı metodolojiler için bazı eserler daha uygun oluyor... Zaten Tayfun hocanın kuramını işledikten sonrada 3 hafta 20. Yy ait eser örnekleri 4 haftada 21. Yy ait eser örnekleri inceliyoruz. 21. Yy ait eserler günümüz sanatına ait örnekler öğrencilerin daha çok ilgisini çekiyor. Eserlerdeki o kavramsal altyapıyı keşfetmeleri ve esere daha anlamlı bakmaları ve öğrencilerin günümüz sanatı hakkındaki fikirlerinin oluşması açısından çok önemli. O yüzden özellikle o son dönem eserlere daha önem veriyorum (A2 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

A3 kodlu katılımcı kavramsal yapıtlara çok girmeden daha çok modernist dönemden eser seçtiğini ifade etmiştir. Örneğin; *“Yani şöyle. Daha çok modernist dönemden alıyorum. Postmodernist kavramsal yapıtlara çok vakit gelmiyor... (A3 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).”* A4 kodlu katılımcı incelenecek eserlerin güncel ve tarihi eserler olduğunu söylemiştir. A4'ün *“Güncel, tarihi her ikisi de var... (A4 ile Görüşme, 5. Soruya*

Verilen Yanıt, 20.11.2023).” ifadesi bu durumu destekler niteliktedir. A5 kodlu katılımcı Rönesans’tan günümüze kadar olan eserleri incelediklerini ifade etmiştir. Örneğin;

Hem Batı hem de Türk sanatından örnekler olmasına dikkat ediyoruz. Farklı dönemlerin (Rönesans, Barok, Rokoko...) temsil edilmesine önem veriyoruz. Rönesans’tan 21. yüzyıla kadar uzanan geniş zaman diliminden eserleri konuşmaya gayret ediyoruz (A5 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

A6 kodlu katılımcı ise belli bir şablon ve kontenjan dâhilinde bütün dönem eserlerinin seçilerek incelenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. A6’nın aşağıdaki ifadeleri bu durumu desteklemektedir.

... Sanat tarihi mi sanat eleştirisinden doğar sanat eleştirisi mi sanat tarihinden doğar. Öğrenci bu bilince ulaştırılmalı. Bu soru üzerinden öğrencileri aydınlatmak lazım. Ondan sonra seçkilere ve kontenjanlara gidilmeli. O seçkilerde de tamamen öğrenciye bırakılmayıp, dersin gerektirdiği bir şablon ve kontenjanlar ders hocası tarafından belirlenmeli. Şimdi ben kontenjan belirlemeden özgür bıraktım öğrenciyi. Kaç öğrenci var. Diyelim 50. Şimdi ben kontenjan belirlemezsem internette en çok bilgisine ulaşılan resimlerde yoğunlaşıyorlar. 10 öğrenci Leonardo, 10 öğrenci Picasso, 10 öğrenci bir sanatçı seçiyor ve 50 öğrencide 5 eser incelenmiş oluyor. Ya da tek bir sanatçının eserlerini de inceleyebilirler. Bu sefer Picasso eleştirisi olur.

O yüzden öğrenciye bırakmadan kontenjan belirlenerek farklı dönemlere, farklı süreçlere yönelik örnek eleştiriler yapılmalıdır... Kontenjanları belirlerken dönem ve önemine göre sayı belirlemek lazım, titiz ve dikkatli davranmak gerekiyor. Rönesans, maniyerizm, orta çağ, barok dönem, rokoko, neoklasizm, modern sanat akımlarına ve çağdaş sanat akımlarına sayılar, kontenjan dağıtıyorum. Ağırlıklı olarak çağdaş sanat akımlarını tercih ediyorum. Ama öğrenciler arasında mağara resimleri incelemek isteyen olursa onun içinde kontenjan ayırıyorum... (A6 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Altıncı alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Sınırlılık ve Kapsamlılık. A1 ve A3 kodlu katılımcılar, sanat eleştirisi derslerinde eser belirlerken belli bir döneme yoğunlaştıkları için sınırlılık kategorisinde, A2, A4, A5 ve A6 kodlu katılımcılar ise sanat eleştirisi dersi için eser belirlerken Rönesans’tan günümüze kapsamlı bir şekilde eser seçtikleri görüldüğünden kapsamlılık kategorisinde değerlendirilebilir. Bu çerçevede katılımcıların çoğunluğunun söz konusu dersi için eser belirlerken belli bir dönem ile sınırlı kalmadıkları görülmektedir.

4.7. Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim elemanları Sanat Eleştirisi dersinin sonunda ölçme ve değerlendirme yaptıklarını vurguladılar. A1 kodlu katılımcı ölçme ve değerlendirmeyi açık uçlu sorular ve bir eser inceleme yöntemine dayalı rapor istediğini söyleyerek gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Ben daha çok açık uçlu sorular soruyorum klasik yazılı yöntemini kullanıyorum... Vize-final şeklinde. Finalde de ekstra işte bir ödev alıyorum. İşte bir yöntemi kullanarak kişinin o şeyler zaten konu dağılımları yapıyor dönem başında öğrencilere yeteri kadar araştırmaları için süre de veriliyor.ve herkes farklı bir eser inceliyor. Bunlara ilişkin raporlarını da alarak, raporda da yine tez yazım kurallarına o akademik dile bunlara da çok önem veriyorum. Bu şekilde değerlendirme yapıyorum... (A1 ile Görüşme, 12. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A2 kodlu katılımcı ders içerisinde öğrencilerden istediği ön okumaları, çalışma yapraklarını ve yaptıkları sunumu değerlendirdiğini ifade etmiştir. A2'nin aşağıdaki ifadeleri bu durumu desteklemektedir.

Ben derslerde hiçbir zaman sonuç odaklı değerlendirmeden yana değilim. Sürecin de işin içine katılması gerektiğini düşünüyorum... Öğrencileri değerlendirirken öncelikle sanat eseri ile ilgili öğrencilerin yazdığı yazılı eleştiriler, hazırladıkları sunumlar ve derse gelmeden önce onlardan istediğim hazırlıklar... Onlara öncesinden bir eser verip o eseri belirlediğim metodolojiye göre incelemelerini istiyorum... (A2 ile Görüşme, 12. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

A3 kodlu katılımcı öğrencilerin düşünmelerini ve bir şeyler yazmalarını istediği için açık uçlu sorular ile sınav yaptığını ve yapıt çözümlemeleri istediğini ifade etmiştir. Örneğin;

... Ben en azından düşünmelerini ve iki kelime üç kelime de olsa yapıt üzerinde konuşabilmelerini istiyorum... Sanat felsefesi gibi çok kuramsal ve kavramsal olmadığı için bir şekilde fikir üretiyorlar ve ben bunları olumluyorum. Ama şunu soruyorum tabi ilk başta yani yöntem biçimleri hakkında soru soruyorum eleştiri türlerini de soruyorum açıkçası ve daha sonrada yapıt çözümlemelerini istiyorum (A3 ile Görüşme, 12. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

A4 kodlu katılımcı çoktan seçmeli sorular ile ara sınav yaptığını, ödev-sunum istediğini; kavram ve zihin haritası ile eser incelemelerinin yanı sıra birkaç açık uçlu sorular ile final sınavını gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Sanat eleştirisi dersinde ara sınav, ödev, sunum ve final olmak üzere yapıyorum... Finalde de en son kavramsal analiz yöntemini, kavram haritalarını ve zihin haritalaması yöntemiyle eser incelemeyi finalin bir parçası olarak yapıyorum. Orada da açık uçlu sorular kullanıyorum genelde. Yani 3 soru ödevle birleştirerek değerlendiriyorum (A4 ile Görüşme, 12. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 kodlu katılımcı öğrencilere verdiği sunum ve sinema eleştirilerini değerlendirdiği “Sunum ödevlerini ve sinema eleştirisini değerlendiriyorum (A1 ile Görüşme, 5. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).” ifadesinde görülmektedir. A6 kodlu katılımcı ise öğrencilerden sunum yapmalarını istediğini ve sunumda yapılan eksiklikler ve yanlışların giderilerek dönem sonunda bilimsel bir rapor şeklinde teslim etmelerini istediğini ifade etmiştir. Örneğin;

Vize ve final şeklinde. Ama söylediğim gibi bu dersin vizesi final e kadar devam ediyor. Şöyle; sunumlar belirli bir kontenjan dâhilinde planlanıyor. Anlatım düzeni eserin tarihine göre sıralanıyor. Sunumunu yapan öğrenci benim ve arkadaşları tarafından değerlendiriliyor. İyi ve eksik yanları belirtiliyor. Final zamanı öğrenciler sunumunu bilimsel bir rapor şeklinde teslim ediyor... (A6 ile Görüşme, 12. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Yedinci alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Süreç ve Sonuç. A2, A4 ve A6 kodlu katılımcılar ölçme ve değerlendirmede salt sınava değil, sürece de odaklandıklarından süreç kategorisine, A1, A3 ve A5 kodlu katılımcılar ise sınava odaklı ölçme değerlendirme yaptıkları için sonuç kategorisine dâhil edilmişlerdir. Bu çerçevede katılımcıların yarısının süreç yarısının sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme yaptıkları ifade edilebilir.

4.8. Sanat Dalları

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde farklı sanat dallarının incelenmesine fırsat verdiklerini ifade ettiler. A1 kodlu katılımcı sanat eleştirisi dersinde heykel, mimari ve ağırlıklı olarak resim incelemelerine fırsat verdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Yani şöyle zaten dedim ya mağara resminden başlıyorum orta çağ a gelene kadar daha çok heykel sanatı gotik dönemde mimariye de tabi ki giriyoruz yani işte zaten gotik dönemde mimari çok ön plana çıkıyor... Bunları örneklendiriyorum anlatırken ama başka bir alandan bir sinema yada işte tiyatro eserini incelemiyorum tabi ki fakat bunları beslemek için ana temayı kullanıyorum ağırlıklı yani yüzde 80 diyeyim belki 70 diyeyim resim üzerinden gidiyor incelemeler (A1 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A2 kodlu katılımcı seramik, heykel, baskı, resim vb. yani görsel sanatlar alanındaki eserlere yer verdiğini belirtmiştir. A2'in aşağıdaki ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

Görsel sanat alanındaki eserlere yer veriyorum. Sınırlama yapmıyorum. Sadece resim olarak sınırlama yapmıyorum. Yeri geliyor çini eserde inceliyoruz yeri geliyor seramik oluyor heykel oluyor resim oluyor baskı oluyor her tür sanat dalına yer veriyorum (A2 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

A3 kodlu katılımcı sadece resim üzerinden değil müzik ve sinemadan da yararlandıklarını dile getirmiştir. Örneğin;

Belki bunu kuramsal olarak anlatmıyorum ama sanat eleştirisine giriş yaptığımda Türkiye'deki sanatçı kavramını veya toplumun sanatçı kavramını nasıl algıladığını konuşuyorum. O zaman bir yorumcuyla bir üreten sanatçı arasındaki farkı yani müzisyende olabilir bu veya sinemada olabilir. Bunları bir bütün olarak anlatıyorum sadece resim üzerinden anlatmıyorum zaten (A3 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

A4 kodlu katılımcı ağırlıklı olarak resim ve fotoğraf incelemelerine fırsat verdiğini ancak iyi veri sağladığını düşündüğü için derslerinde sinema eserlerine de yer verdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Ağırlıklı olarak resim, fotoğraf. Sinema en son gelir. 3. Sırada 4. Sırada falan gelir. Önceliğim daha çok iki boyutlu yüzey üzerine yapılan işler... Sinema iyi veri sağlıyor, açık konuşması gerekirse. Direkt sosyal direkt insanla ilgili olduğu için ama resim her zaman direkt insanla ilgili değil. İnsanın dışına çıkabiliyor açık söylemesi gerekirse. Dolayısıyla dediğim gibi resim, fotoğraf ağırlıklı gidiyor öncelikli olarak sinemayı 3. Sıraya alabilirim... (A4 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 kodlu katılımcı öğrencilerin yakın olduğu ve daha rahat yazı üretebileceklerini düşündüğü için sinema eleştirisi yapmalarını beklediğini ifade etmiştir. Örneğin;

Öğrencilerin yakın olduğunu ve daha rahat yazı üretebileceklerini düşündüğüm için sinema eleştirisi yapmalarını bekliyorum. Bunu vize ödevi olarak tasarlıyorum. Belli başlıklar altında (senaryo, sanat yönetimi ve oyunculuk gibi) filmi değerlendiriyorlar (A5 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

A6 kodlu katılımcı ise tüm sanat dallarının birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade ederek, doğru yöntemle inceleme yapıldığı takdirde bütün sanat dallarından yararlanılacağını belirtmiştir. A6'nın aşağıdaki ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

Tüm sanat dalları birbirinden ayrılamaz bir bütün oluştururlar. Dersimiz sanat eleştirisi resim bölümü olduğu için resim eleştirisi ağırlıklı gidiyor. Resim eleştirisi olarak gidiyor fakat benim metodumun bir özelliği var. Tüm sanat dallarıyla ve tüm sanat dallarından veri alarak bir sanat eleştirisi yapılıyor. Ben şimdi burada resim eleştiri yaparken tüm sanat dallarından o resmin teması ile bağlantılı olan diğer sanat dallarındaki uygulamaları da araştırıp, onları da görüp ona göre bir eleştiri yapmak istediğimden benim burada yaptırdığım sanat eleştirisi ele aldığı konu ve tema bağlamında tüm sanat dallarını da dikkate alarak yapılan bir sanat eleştirisidir (A6 ile Görüşme, 8. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Sekizinci alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Görsel Sanat ve Bütüncül Sanat. A1 ve A2 kodlu katılımcılar sanat eleştirisi dersinde görsel sanatlara yoğunlaştıkları için görsel sanat kategorisine, A3, A4, A5 ve A6 kodlu katılımcılar ise derslerinde bütüncül sanat (gesamtkunstwerk) anlayışıyla, hem görsel hem işitsel hem de her ikisini de içeren kapsayıcı bir biçimde sanatın tüm yönlerine odaklandıkları için bütüncül sanat kategorisine dâhil olmaktadır. Bu çerçevede katılımcıların çoğunluğu bütüncül sanat anlayışı çerçevesinde derslerini yürütmektedir.

4.9. Sanat Bilimleri

Öğretim elemanları Sanat Eleştirisi dersinde konuları Sanat Bilimleri ile ilişkilendirdiklerini vurguladılar. A1 kodlu katılımcı sanat eleştirisi yöntemlerinden bahsederken sanat bilimlerinden sanat sosyolojisi ve sanat psikolojisinden bahsettiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Evet, zaten sanat eleştiri yöntemlerinden bahsederken bunlardan hep bahsediyoruz. Yani sosyolojik eleştiri işte eseri merkeze alan izleyiciyi merkeze alan işte, sanatçıyı merkeze alan farklı eleştiri yöntemlerinin başlığı altında bu alanlarla da çok ilişkili olduğunu sanat eleştirisinin bahsediyorum. Zaten bir eseri de incelerken mutlaka işte sanatçının varsa elimizde veri işte o psikolojik alt yapısının eseri nasıl biçimlendirdiğini yada dönemin o sosyolojik durumunun sanatı nasıl şekillendirdiği işte ekonomik koşullar yönetim biçimi işte kiliseyi merkeze alan yada imparatorluğu mu merkeze alıyor yada ikisi arasındaki dengelerin bozulmasıyla ne gibi sonuçlar ortaya çıkıyor bunların hepsini ilişkilendiriyoruz ama tek bir başlık altında yani tabi ki bunları daha çok alt başlıklar şeklinde bu terimler kullanılıyor (A1 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A2 kodlu katılımcı sanat eleştirisi dersinde sanatın doğası, sanat eserinin tanımı ve sanatın amacı gibi konularda tartışırken sanat tarihi, sanat psikolojisi ve sanat sosyolojisinden yararlandığını, bu disiplinler arası bakış açısı ile sanat eserlerini daha derinlemesine analiz etme ve anlama sürecine katkıda bulunacağını ifade etmiştir. Örneğin;

Sanat tarihi anlamında sanat eleştirisi geçmiş dönemlerdeki sanat akımlarını eserleri ve sanatçıları anlamayı içeriyor... Sanat psikolojisi anlamında baktığımızda sanat eleştirisi bir eserin duygusal ve zihinsel etkilerini anlamayı içerir. Sanat psikolojisi sanat eserinin insan psikolojisi üzerindeki etkileri inceleyerek bir eserin neden belli duyguları uyandırdığını veya izleyicide hangi psikolojik etkileri tetiklediğini anlamak için kullanılabilir. Sosyolojik anlamda baktığımızda sanat sosyolojisi anlamında sanat eleştirisi bir eserin toplum içindeki rolünü ve sosyal etkilerini değerlendirmeyi de içeriyor. Sanat sosyolojisi bir eserin o dönemdeki toplumsal bağlamını sanatçının toplumsal etkileşimlerini ve

eserin toplumsal mesajlarını anlamak için kullanılabilir... (A2 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

A3 kodlu katılımcı incelenen eserin özelliğine göre sanat sosyolojisi ve sanat psikolojisinden yararlandığını ifade etmiştir. A3'ün aşağıdaki ifadesi bu durumu desteklemektedir.

Dediğim gibi Sanat sosyolojisi eğer yapıt toplumsal gerçekçi bir yapıtsa bunu sosyolojik olarak bundan ayrı yorumlamamız çok zor yani gidip de Fransız devrimi dönemindeki bir resmi anlatıyorsak Fransız devriminin sosyolojik yapısından bahsetmek zorundayız. Mesela Brueghel'i de anlatırken örneğin Hollanda resmini anlatıyorsak. Mesela ben bir tane Brueghel koyuyorum genellikle. O zaman Hollanda'nın yapısını yaşam biçimini, psikolojik yapısını belki gelenek ve göreneklerini ve gelenek ve göreneklerin sosyal-toplumsal gerçekçi bir yapıtta ne kadar etkili olduğunu, bunların yapıtın içerisine ne kadar girdiğini. Bunlardan hep bahsediyorum. Yani bunlar zaten birbirinden kopuk olmaz diye düşünüyorum. Yani birbiriyle iç içe (A3 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

A4 kodlu katılımcı sanat eleştirisi dersinde konuları sanat psikolojisini önemsemekle birlikte, eserin bağlamını anlamak için özellikle sanat tarihi ve sanat sosyolojisi ağırlıklı ilişkilendirdiğini ifade etmiştir. Örneğin;

... Dolayısıyla sanat tarihi ile kuşkusuz ilişkisi vardır. Tarihsel anlamda en güçlü veri kaynağı, bağlamını anlamak açısından sanat tarihi tabi ki. Sanat psikolojisi sanatçının izleyen etkileşimi açısından veya etki tepkisi açısından okunabilir bir şey. Yani kendi dersimde çok psikoloji örneği veriyor muyum dersin hayır verdiğimi söyleyemem. Sanat sosyolojisi daha çok sosyal gerçekçi resimlerle örnekler verdiğim için ilişkilendiriyorum. Yani sanat tarihi ve sanat sosyolojisi ağırlıklı olarak ilişkilendirdiğimi söyleyebilirim (A4 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 kodlu katılımcı sanat eleştirisinin sanat bilimleri ile ilişki kurularak yapılabileceğini ancak bir eserin çözümlenmesi için tüm bu bilimlerin sunacağı birikime ihtiyaç var ifadesini dile getirmiştir. Örneğin; “Sanat eleştirisi, sanat bilimleri ile ilişki kurularak yapılabilir ancak. Bir eserin çözümlemesi için, tüm bu bilimlerin sunacağı birikime ihtiyaç var (A5 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).”

A6 kodlu katılımcı ise sanat eleştirisi alanı tüm bilim dallarından ve sanat bilimlerinden veri alamıyorsa gerçeğe ulaşamaz ifadesini, sadece sanat tarihi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi ile değil matematik, fen, coğrafya, kimya vb. gibi tüm bilimlerle de ilişkilendirilmesi gerekir ifadesi ile güçlendirmiştir. A6'nın aşağıdaki ifadesi bu durumu destekler niteliktedir.

Sanat eleştirisi alanı tüm bilim dallarından ve sanat bilimlerinden veri alamıyorsa-almıyorsa gerçeğe ulaşamaz. Gerçek anlamda bir sanat eleştirisinden söz etmek hakikat iççiliğidir. İğne ile kuyu kazmak gibi. Bütün verilerden bazen ben matematikten, bazen kimyadan, coğrafyadan coğrafi şekillerden bazen mitolojiden bütün alanlardan veri almadan eleştiriden söz edemeyiz. Sanatın ve sanatçının yaşamla ilgili, doğayla, varlıkla ilgili ele almadığı hiçbir konu yok. Varlık sorunundan tutun varoluşa kadar. Şimdi öyle olunca sanatın ele almadığı hiçbir şey olmadığına göre benim orada neyin ele alındığını bulabilmem için doğal olarak tüm bilim dallarından, sanat bilimlerinden, ama bunlardan almam için bunlara almama imkân veren çok sağlam bir sistemiği olan bir metodu kurmam lazım. Ben bunu kurdum mu? Nasıl kuruyorum, nasıl cevaplandırıcım bu aşamaları. Bütün bilim

dallarından ve sanat bilimlerinden veri alarak. Olmazsa olmaz (A6 ile Görüşme, 9. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Dokuzuncu alt probleme yönelik bulgulardan ortaya iki kategori çıkmaktadır: Kısmi ve Geniş. A1, A2, A3 ve A4 kodlu katılımcı sanat bilimlerinin her bir alt dalından yararlanmadığı için “kısmi”, A5 ve A6 kodlu katılımcı ise sanat eleştirisi derslerinde konuları sanat bilimlerinin yanı sıra tüm bilim dalları ile ilişkilendirmenin gerekli olduğunu vurgu yaptığı için “geniş” kategorisinde değerlendirilebilir. Bu çerçevede katılımcıların çoğunluğunun kısmi kategorisinde yer aldığı görülmektedir.

4.10. Görüşler

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersine ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. A1 kodlu katılımcı güncel sanatın değerlendirilmesinin sanat eleştirisi dersi dışında farklı bir ders kapsamında ele alınmasının daha verimli olacağını ifade etmiştir. Sanat eleştirisi derslerinde öğrencilerin motivasyonunu arttırmaya yönelik ve dersin daha kalıcı hale getirilmesi için öğrencilerin hem konuşup tartışabileceği hem de görerek yaşayarak bu bilgileri pekiştirebileceği etkinliklerin yapılmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Örneğin;

... Dediğim gibi daha öncede farklı bir ders kapsamında ele alınması çok daha mantıklı diye düşünüyorum. Çünkü çok bilgiye de boğduğumuz zaman öğrenciyi bu sefer verim düşüyor... (A1 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

... O yüzden ben daha çok birincil kaynaklar kitapları öneriyorum bunlar üzerinden gitmelerini istiyorum. Okulda belgesel gösterimleri yapıyoruz sanatçıların eserleri üzerinden farklı sanat tarihinde farklı dönemlerdeki başyapıtların üzerinden. Hani burada öğrendikleri bilgiyi başka platformlarda konuşup tartışabilecekleri olanaklar yaratmaya çalışıyoruz. Yoksa sadece ders de kaldığı zaman bu çok kalıcı olmuyor. Öğrencilerde böyle çok hevesli değiller işte. O motivasyonu ve hevesi arttırmak için belki ders dışı etkinlikler işte geziler düzenliyoruz okulun imkânları dâhilinde... Öğrencilerin hem konuşup tartışabileceği hem de görerek yaşayarak bu bilgileri pekiştirebileceği gezi gibi film gösterimleri belgesel gösterimleri gibi etkinlikler olabilir. (A1 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 16.11.2023).

A2 kodlu katılımcı sanat eleştirisi dersinin sadece teorik anlamda değil öğrencilerin de aktif olarak eleştiri pratiği yapmaları üzerine kurgulanması gerektiğini ifade etmiştir. Dersin etkili ve verimli işlenebilmesi için öncelikli olarak sınıf içi etkileşimleri teşvik ederek, öğrencilerin derse katılımını sağlamanın yararlı olacağını ifade etmiştir. Ayrıca günümüz sanat anlayışının derslerde daha ağırlıklı olarak işlenmesi güncel sanatın değerlendirilmesine olumlu katkı sağlayacaktır demiştir. Örneğin;

... Sadece teorik anlamda değil öğrencilerin de aktif olarak eleştiri pratiği yapmaları üzerine kurgulanmalı. Veya eleştirel bir metin yazma becerilerini geliştirme fırsatı sunmalı. Güncel yaklaşımları takip etmeli, güncel sanat eleştirisini günümüz sanat dünyasındaki değişimleri takip etmeli, tartışmaları ve farklı yaklaşımları kapsamalı. Bunun için güncel sanat olaylarının yakından takip edilmesi gerekiyor. Yani öğrenci katılımı esas ve tartışmalarında olduğu aktif bir ders olması

gerekiyor sanat eleştirisi dersinin yani öğrenci katılımını teşvik etmesi gerekiyor... (A2 ile Görüşme, 10. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

Türkiye de ki sanat eleştirisi derslerinde içerikler ister istemez farklılık gösteriyor. Günümüzde ki sanat anlayışının günümüz sanatının derslerde daha ağırlıklı olarak işlenmesi güncel sanatın değerlendirilmesine olumlu katkı sağlayacaktır. (A2 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023).

... Öncelikli olarak sınıf içi etkileşimleri teşvik ederek öğrencilerin derse katılımının artmasını sağlamak. Tartışmalar, grup çalışmaları gibi etkinliklerle öğrencilerin derslere aktif olarak katılmasını sağlamak. Sanat eserlerini inceleme sürecini ders de biz bunları yapıyoruz fakat öğrencilerinde bunu pratiğe dökmesi gerekiyor ve örnek analizler ve görsel öğelerle desteklenmiş uygulamalar sunulabilir. Öğrencilerin teorik bilgiyi eserlere nasıl uygulayabileceklerini anlamalarına yardımcı olmak gerekir. Tartışmalar ve çeşitli ödevler yoluyla öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilmeleri teşvik edilebilir. Farklı bakış açılarını değerlendirme ve mantıklı eleştiriler getirme üzerine odaklanmak eserin kavramsal alt yapısı hakkında öğrencilerin bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve nesnellikle objektif olarak eser hakkında doğru yorumlar bulmaya teşvik etmek çağdaş sanat eserlerini inceleyerek öğrencilerin felsefi düşüncelerini geliştirmelerine fırsat vermek... (A2 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 22.11.2023)

A3 kodlu katılımcı sanat eleştirisi dersinin son sınıfta ve bir yıla yayılmasının kazanımların gerçekleştirilmesi için önemli olduğunu ifade etmiş, güncel sanatın değerlendirilmesi için de başka bir ders kapsamında okutulmasının daha verimli olacağını söylemiştir. Dersin videolarla desteklenerek, farklı eleştirmenlerin fikirlerini sanat tarihçilerinin fikirleri ile ilişkili zenginleştirilmesinin verimi arttıracığını ifade etmiştir. Örneğin;

... Bu ders bir yıllık bir sürece yayılabilir. yani yarım dönemde çok sıkıştırılmış oluyor. (A3 ile Görüşme, 10. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

Sanat eleştirisi dersi tabi yeterli değil. Yani farklı başlıklar altında da yeni dönem mesela postmodernizm ile ilişkili bir ders belki olabilir. Bununla ilişkili farklı sanat yapıtlarının çözümlenmesi ve bunlar üzerine konuşulması ile ilgili . Çünkü bu ders yeterli değil bence... (A3 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

Yani yöntem olarak belki daha görsel videolarla desteklenebilir. Yani mesela işlediğimiz bir sanatçının yapıtını ve bir de araştırmış farklı görsellerle girdiğimizde çocukça çok daha kalıcı oluyor... (A3 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 29.11.2023).

A4 kodlu katılımcı sanat eleştirisi derslerinde dersi okutan öğretim elemanlarının sadece hikayesini bildikleri eserleri değil, öğrencileri araştırmaya teşvik ederek başka eserlerin de incelenmesinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilere yazılı eleştiri metinleri yazdırmanın yanı sıra, öğrencileri sürekli aktif ve hazır tutacak (münazara, panel, drama, gezi, eleştiri duvar gazetesi çıkarma vb.) etkinlikleri uygulamanın dersin etkili ve verimli işlenmesine olanak sağlayacaktır ifadesini dile getirmiştir. Güncel sanatı ise sanat eleştirisi dersinde değerlendirmenin önemli olduğunu, ancak ders süresi ve bulunulan ilde yapılan sergi ve çalıştay gibi etkinliklerin az olmasından dolayı istenilen düzeyde yapılamadığını ifade etmiştir. A4'ün aşağıdaki ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir.

... Yani hikayesini iyi bildikleri resimleri sanat eleştirisi dersinde anlattıklarını söyleyebilirim. Bunun bir önemi var ama sürekli aynı şeyi anlatmak yerine biraz o yelpazeyi açmak, öğrenciye de araştırma imkanı sunmak vermek gerekir. Şimdi biz araştırma ile ödev arasındaki farkı çok iyi algılayamıyoruz. Şimdi derlemecilik bir araştırmadır. Öğrencinin bunu yapması kendi kendine öğrenmesi bakımından önemlidir... (A4 ile Görüşme, 10. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

Sanat eleştirisinin temel işlevi zaten güncel sanat. Burada problem şuradan kaynaklanıyor. Güncel sanatı yakalamak istiyoruz ve güncel sanat ile ilgili verileri derste tartışmak, açmak yani 14 haftalık programda 1 haftalık yada iki haftayı buna ayırmak mümkün ama nerede yaşıyorsan... Sanat eleştirisi kentle ilişkisi bakımından güncel eser bağlamında değerlendiremiyoruz... (A4 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

... En ciddi kazanımlardan bir tanesi öğrencilere yazılı eleştiri metinleri yazdırmak... İşleniş yönünden baktığında konu ya da sanatçı merkezli yapıt örnekleri bulma, sınıf ortamında gösterme, grupla birlikte sanat gezileri düzenleme. Eleştiri metinleri açısından tarihsel ve sosyo-kültürel içerikli sanat yazılarının bir döneme ait bilgileri araştırma, sınıf ortamında sunma. Sanat eleştirisi deneyimi; seminer, münazara, panel düzenleme, drama etkinliği ve sunum yapma, eleştiri duvar gazetesi çıkarma. En güzeli ve etkilisi budur bence duvar gazetesi çıkarma. Ödev ve süreç dosyası tutma. Bu da çok önemli ama istikrarlı bir süreç dosyası öğrenciye tutturamıyorum. Onun yerine eğitim destek sistemine yüklemesini istiyorum öğrencinin sürecini dijitalde tutmuş oluyorum (A4 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 20.11.2023).

A5 kodlu katılımcı güncel sanatın değerlendirilmesi için sanat eleştirisi dersinin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Ancak, sanat eleştirisi dersinin öğrencilerin tüm sanat tarihi derslerini aldıktan sonra, son sınıfta zorunlu ders olarak okutulmasının dersin verimli olması açısından önem teşkil ettiğini ifade etmiştir. Örneğin;

Yeterli buluyorum (A5 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

Sanat Eleştirisi dersinin 4. Sınıf dersi olmasını ve zorunlu bir ders olarak okutulmasını önerebilirim. Öğrenciler, tüm sanat tarihi derslerini aldıktan sonra, en son, artık mezun olmadan, eleştiri yapmaya daha hazır olabilirler diye düşünüyorum. Eleştirmek üzere seçtikleri eserin, sanat tarihinin bütünü içinde nasıl bir yeri olduğunu daha iyi değerlendirme tecrübesi kazanmış olurlar (A5 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 23.11.2023).

A6 kodlu katılımcı ise sanat eleştirisi dersinde kullanılan yöntemin ne olması gerektiğine dair bir fikir birliği bulunmadığını, sanat eleştirisi alanının tarihsel süreç içerisindeki gelişimin eksik bırakıldığını ifade etmiştir. Dersin temel kaynağı olarak “akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi kuramı” kitabının temel ders kitabı olarak kullanılmasının etkili ve verimli sonuçlara ulaştıracağını ifade etmiştir. Ayrıca güncel sanatın değerlendirilmesi bağlamında sanat eleştirisi dersinin sağlam ve sistematik bir şekilde verilmesi gerektiğini, çağdaş sanatı yeterince anlamak için de sanat eleştirisi dersini alan öğrencilerin müfredat programında yer alan tüm teorik ve uygulamalı dersleri yüzde yüz oranında anlaması ve bilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Üstelik bunun da eksik kalacağını sanat eleştirisi tam anlamıyla çağdaş sanatı değerlendirecek ise bunun 20 yıllık entelektüel bir birikim ile mümkün olacağını söylemiştir. A6’nın aşağıdaki ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir.

Dersi okutan hocaların sanat eleştirisi alanında yetkinliği ve yeterli donanımı konusunda ciddi aksaklıklar vardır. Sanat eleştirisi alanının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi eksik bırakılmaktadır. Sanat eleştirisinin gelişmiş ülkelerde kullanılan farklı yöntemleri tanıtılmamaktadır. Sanat eleştirisi dersinde kullanılan yöntemin ne olması gerektiği konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Sanat eleştirisi alanının sanat bilimleri ile ilişkisine ve tüm sanat dallarının birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğuna yeterince vurgu yapılamamaktadır. Çok önemli bir aksaklık pedagojik sanat eleştirisi ile akademik sanat eleştirisi birbirine karıştırılmaktadır. Sanat eleştirisinin farklı türleri hakkında bilgi verilmemektedir. Örneğin; bir sanat eleştirisi metodu öğrencilere anlatılmakta ancak sanat eleştirisi anlatılan metot dışında başka bir metotla yaptırılmaktadır. Dolayısıyla bu alanda ciddi bir kaosu yaşandığı çok açıktır. Bunun çözümü sanat teorisi, sanat eleştirisi ve diğer sanat bilimleri alanlarının geliştirilmesi ile mümkündür. Yabancı bilim adamlarının sanat eleştirisi metotlarını tercih ettiğimizde bu metodun bizim yurdumuzdaki ihtiyacı karşılayıp karşılayamayacağı meselesi sorgulanmalıdır. Bu yapılmamaktadır. Mesela Bir İngiliz'in veya Rus'un kullandığı yöntem bizim yurdumuzdaki ihtiyacı karşılar mı? Bir Türk bilim adamının kendi sanat eleştirisi kuramını ortaya koyup başka metotlarla karşılaştırmak gerekir. Böyle çalışmada Tayfun Akkaya tarafından gerçekleştirilmiştir (A6 ile Görüşme, 10. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Güncel sanatın değerlendirilmesi bağlamında sanat eleştirisi dersi bilgi ve gerçeğe ulaşmada sistematik, sağlam ve güvenli bir yol gösterebilecek şekliyle verilebilirse yeterli amaca ulaşılabilir. Ancak unutulmaması gereken bir şey vardır. Sanat eleştirisi dersinin çağdaş sanatı yeterince anlamakta istediğimiz düzeyde verim alınabilmesi için sanat eleştirisi dersini alan öğrencilerin müfredat programında yer alan tüm teorik ve uygulamalı dersleri yüzde yüz oranında anlaması ve bilmesi gerekmektedir. Çünkü sanat eleştirisi dersi teorik ve uygulamalı tüm derslerde elde edilen donanımın tamamının kullanılmasını gerektiren bir derstir. Üstelik bu da yetmez. Tüm sanat bilimlerinin müfredat da yer alması gerekir. Bir de birçok alanda bütün gelişmeleri (bilim, kültürel, teknolojik) takip etmesi lazım. Dolayısıyla sanat eleştirisi tam anlamıyla çağdaş sanatı değerlendirecekse 20 yıllık entelektüel birikimle olabilir (A6 ile Görüşme, 11. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Dersin temel kaynağı olarak "Akademik ve Disiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı" kitabının temel ders kitabı olarak kullanılması en etkili ve verimli sonuçlara ulaştıracaktır (A6 ile Görüşme, 13. Soruya Verilen Yanıt, 10.12.2023).

Onuncu alt probleme yönelik bulgulardan ortaya dört kategori çıkmaktadır: Güncel sanat dâhil, Güncel sanat ayrı, Etkileşim ve Birikim. A2, A4, A5, ve A6 kodlu katılımcılar; güncel sanatı sanat eleştirisi derslerinde değerlendirdiği için güncel sanat dâhil kategorisinde değerlendirilmektedir. A1 ve A3 kodlu katılımcılar ise güncel sanatın farklı bir ders kapsamında işlenmesi gerektiğini düşündüğü için güncel sanat ayrı kategorisinde yer almaktadır. A1, A2, A3 ve A4 kodlu katılımcılar; sanat eleştirisi derslerinin verimli olması için sınıf içi tartışma ortamlarının oluşturulması, gezi, drama vb. etkinliklerle zenginleştirilmesi gerektiğini önerdiği için etkileşim kategorisindedir. A5 ve A6 kodlu katılımcı ise güncel sanatı değerlendirmenin bütün sanat bilimleri ve bütün bilimlerin birikimine ihtiyacı vardır düşüncesini savunduğu için birikim kategorisinde yer almaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde uygulanan yöntem ve elde edilen bulguların yorumlanması ile ulaşılan sonuç ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın sonucunu kısaca özetlersek: Çalışma grubunun derse yaptığı ön hazırlıklar bakımından; ya alan yazını ya da yöntemi önceledikleri görülmekte, ders planlama bakımından; ya kuram ve uygulamaya dayalı bilimselliğe ya da popüler ve yüzeysel bir anlayışa yöneldikleri görülmekte, ders içeriğini belirleme bakımından; ya YÖK'ün içeriğini geliştirme ya da mevcut içeriği dikkate almama anlayışında oldukları görülmekte, yöntem bakımından ya Feldman yöntemini ya da olabildiğince geniş kapsamlı yöntemleri savundukları görülmekte, eser seçkisi bakımından; ya belli bir döneme odaklanma ya da Rönesans'tan günümüze tüm dönemlere ait eserlerden yararlanma anlayışında oldukları görülmekte, ölçme ve değerlendirme bakımından ya sürece ya da sınava odaklı bir anlayışa sahip oldukları görülmekte, sanat dalları bakımından ya görsel sanatlara ya da bütüncül anlamda sanata yöneldikleri görülmekte, sanat bilimleri ve sanat eleştirisi ilişkisi bakımından ya sınırlı sayıda sanat biliminden ya da tüm sanat bilimlerinden yararlandıkları görülmekte, öneriler bakımından ya güncel sanatın ayrı bir ders olarak işlenmesini ya da sanat eleştirisi dersinin içine dâhil edilmesini savundukları görülmekte; ayrıca çalışma grubu sanat eleştirisi dersinin etkileşimli olarak işlenmesini ve gerek dersi veren öğretim elemanının gerekse öğrencilerin sanat bilimleri hakkında birikim sahibi olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Doküman incelemesi yöntemi ile ulaştığımız 13 devlet üniversitesinde; sanat eleştirisi ders içeriğinin ya disiplinler arası bir anlayışla ya da tek yönlü bir anlayışla yapılandırıldığı saptanmıştır.

5.1.1. Ön Hazırlık Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersine öncelikle ön bir hazırlık yaparak başladıkları görülmektedir. Öğretim elemanları dersin işleniş sürecindeki ön hazırlığı Derleme ve Yöntembilim gibi iki farklı bağlamda yürüttükleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları derse hazırlık kapsamında alan yazını ya da eleştiri yöntemini incelemekte oldukları söylenebilir.

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersi için öncelikle alan yazın incelemesi yaparak dersin işleniş sürecine ilişkin öncelikle bir Derleme yaptıkları ve bu bağlamda dersin işleniş

sürecini yapılandırdıkları görülmüştür. Bir diğer noktada ise öğretim elemanları derse felsefesi olan bir yöneme dayalı ya da yöntemi önceleyen bir hazırlık yaptığını ifade etmişlerdir. Sanat eleştirisi dersine ön hazırlık olarak derleme veya belirli bir yöneme göre yapma fikri alan yazından da tartışılmaktadır. Örneğin; Derleme kategorisinde alan yazın taraması sonucunda elde ettiğimiz yayınlar San (2008), Ersoy (2010), Başak (2023) vb. olarak sıralanabilir. San, Sanat ve Eğitim başlıklı çalışmasında sanat eleştirisi yaklaşımlarını sanat kuramları çerçevesinde, derleyici bir şekilde ele almıştır. Ersoy, Sanat eleştirisi başlıklı çalışmasında bu disiplini tarihsel bir perspektifle derlemiştir. Başak ise Eğitimde Sanat Eleştirisi başlıklı çalışmasında sanat kavramları ve terimleri bağlamında derleyici bir yaklaşım sergilemiştir. Söz konusu çalışmalar belli bir yöntem önermemekte ve bu çerçevede alan ile ilgili genel bilgiler vermektedir. Bu çalışmada öğretim elemanlarının derse hazırlık için kullandıkları derleme yöntemi ile alan yazında ifade edilen bazı içerikler uyumaktadır.

Yöntembilim kategorisinde formalist bir açıdan Wölfflin (2020), anlamsal açıdan Panofsky (2021), Cömert (2006), Barthes (2023), Eco (2016) ve Akkaya (2014) alan yazında öne çıkan kaynaklardır. Wölfflin Sanat Tarihinin Temel Kavramları adlı kitabında sanat eserlerini biçimsel olarak ele almış ve Rönesans ile Barok eserlerini; nesnellik-öznellik, kapalı kompozisyon-açık kompozisyon, çizgisel-gölgesel, paralellik-diegonellik, mutlak belirlilik-sınırlı belirlilik, çokluk-birlik ve genel ışık- bölgesel ışık kategorileri çerçevesinde sınıflandırmıştır. Panofsky ise eserleri değerlendirirken üç aşamalı bir yöntem uygular. Kısaca bu yöntem biçim, içerik, anlam aşamalarını içerir. Panofsky'nin anlama ve eserin gerçeğine odaklı yöntemini ülkemizde Cömert, Akkaya ve Bektaş uygulamıştır (Panofsky, 2021; Cömert, 2006; Akkaya ve Bektaş 1990). Anlama odaklanan Panofsky'den farklı olarak; anlamın göreliliğini vurgulayan kuramcılar Barthes ve Eco da özgün kuramlar geliştirmişlerdir (Barthes, 2023; Eco, 2016). Akkaya (2014) ise ülkemizde sanat eleştirisi alanında özgün bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntem sekiz ana aşamadan ve yirmi iki alt başlıktan oluşmaktadır. Akkaya'nın akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi kuramı sanat eserlerine tüm sanat bilimlerinden, sanat felsefesinden, estetik ve olabilecek tüm bilim dallarından veri alarak çok boyutlu bir yaklaşım sergilemiş ve sanat eserlerinin gerçek değerini ve anlamını ortaya koymaya çalışmıştır. Bulgularımız alan yazında ifade edilen diğer çalışmalarının veya kuramsal çerçevelerin sonuçlarıyla bu yönde benzerlik göstermektedir.

5.1.2. Ders Planlama Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersini bir plan dâhilinde yaptıkları görülmektedir. Öğretim elemanları ders planlamayı Bilimsellik (kuram ve uygulama) ve Yüzeysellik gibi iki farklı bağlamda yürüttükleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları dersin planlanmasında kuram ve uygulamayı içeren bilimsel bir anlayış ya da yüzeysel bir anlayışı dikkate almaktadır.

Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinde öğretim süreçlerini planlarken kuramlara ve uygulamalara yer vererek bilinçli bir yol izlemesine bilimsellik, öğretim süreçlerini planlarken kuram ve kavramları göz ardı ederek; basitleştirerek popüler ve yüzeysel bir anlayışla planlanmasına yüzeysellik olarak ifade edebiliriz. Sanat eleştirisi ders planlama temasına bağlı olarak bilimsellik veya yüzeysellik alan yazından da tartışılmaktadır.

Bilimsellik kategorisi çerçevesinde Şişman (2021); sanat eleştirisinin eserin gerçek değerini ortaya çıkaran bir disiplin olduğunu ifade ederek; eleştirinin bilimsel ve akla dayalı olarak yapılmasını ifade etmiştir. Ancak Şişman, burada sanat bilimlerine değinmemiştir. Erinç'in (2016) resim eleştirisi ile yazdığı kitabı bir çok üniversitede okutulmaktadır. Ancak sanat eleştirisi ile ilgili verdiği tanım eleştirinin öznel ağırlıklı olduğu yönündedir. Akkaya (2014) ise sanat eleştirisinin; sanat eserinin gerçeğini ortaya koymak amacıyla yapıldığını ifade etmekle birlikte bu disiplinin sanat kuramı, estetik, sanat felsefesi, sanat bilimleriyle ve hatta tüm bilimlerle ilişkisinin önemini vurgulamıştır.

Ülkemizde sanat eleştirisi ile ilgili alanyazın incelendiğinde; Çalıkoğlu (2010), belli bir yönetime bağlı kalmadan öznelliği ön plana almıştır. Çolak (2019) ise belirli bir akademik eleştiri yöntemine bağlı kalmadan sosyolojik bir tahlil yapmıştır. Bunun yanında yönetime dayalı eleştiride daha çok Panofsky'nin üç aşamalı yöntemine bağlı kalanlar ve onu geliştirenler ön plana çıkmaktadır (Cömert, 2010; Beksaç ve Akkaya, 1990; Akkaya, 2001; Akkaya, 2014; Gülbudak, 2017; Alparslan, 2019; Çelebi Erol, 2019; Turan, 2020; Gürbüz ve Alparslan; 2021; Şahin ve Özkeş, 2022; Şirin ve Coşkun, 2023).

Genel olarak alan yazına baktığımızda; sanat eleştirisinin bilimsel, akli ve sanat bilimleri ile etkileşim halinde bir disiplin olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede söz konusu çalışmalar kapsamında sanat eleştirisi dersinin bilimsel olarak planlanması gerektiği söylenebilir.

5.1.3. Ders İçeriğini Belirleme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi ders içeriğini belirlediği görülmektedir. Öğretim elemanları ders içeriğini belirlerken iki kategori ortaya çıkmaktadır. İçeriği geliştirme ve İçeriği göz önüne almama. Kısacası öğretim elemanları ders içeriğinin belirlenmesinde YÖK'ün sanat eleştirisi içeriğini geliştirmekte ya da dikkate almamaktadır. Ancak burada ifade etmeliyiz ki katılımcıların büyük çoğunluğu mevcut içeriği geliştirerek ders içeriğini belirlemektedir.

Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinde YÖK'ün belirlediği içeriği göz önüne alarak ders içeriğinin belirlendiğini ancak, mevcut içeriğin geliştirildiği İçeriği Geliştirme kategorisi, ders içeriğinin katalogdaki içeriğe bağlı olmadan oluşturulduğu İçeriği Göz Önüne Almama kategorisi anlamına gelmektedir. Sanat eleştirisi ders içeriğini belirlenirken İçeriği Geliştirme veya İçeriği Göz Önüne Almama fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Katılımcılar YÖK'ün (1998) içeriğinin Feldman yöntemine dayalı olduğunu ifade etmişlerdir. Feldman yöntemi pedagojik eleştiri metotları arasına girmektedir. Pedagojik eleştiri sanat ile ilgili öğrencilerin deneyim kazanmasını hedefler. Feldman yöntemine gelecek olursak bu yöntem; betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama aşamalarından oluşmaktadır. Eserin biçimsel özelliklerini betimleyen ilk aşama, eserin kompozisyon, mekan, figür vb. özelliklerini analiz eden ikinci aşama, eserin anlamını sorgulayan üçüncü aşama ve eserin beğenilip beğenilmediğini yargılayan dördüncü aşama bu yöntemin ana hatlarını oluşturmaktadır (Jarney, 1994, s. 13 - 29; Barrett; Feldman ve Woods; Brune ve Gronge'den aktaran Keser, 2018, s. 202 - 209). Jarney (1994) de Feldman yönteminin izinden giderek bir sanat eleştirisi kuramı geliştirmiştir. Onun kuramının da özünde; sanat eleştirisinin bir esere estetik değer biçmek olduğu yatmaktadır. Ancak A6 kodlu katılımcı bu yöntemi öğrencilerin eserleri acımasızca ve bilinçsizce yargılamalarını sağladığı için pedagojik yönden eleştirmiştir.

Ayrıca alanyazına baktığımızda da pedagojik yöntem denildiğinde çoğu kez Feldman yöntemi anlaşılmakta ve bu yöntem araştırmalarda kullanılmaktadır. Özellikle 1998 yılından sonra bu yöntemi savunan araştırmaların sayısı artmıştır. Örneğin; Gökay Yılmaz (1998), Ünver (2002), Çetin (2006), Döl (2009), Demir (2009), Gülbeyaz (2009), Demirer (2010), Yıldız (2012), Genç Gözütok (2017), Elmascan (2018), Önal (2019), Eraslan (2019), Ertuş (2019), Taylan (2019), Öztürk ve Öznülüer (2021), Çağış (2021), Aksu (2022), Kaya (2022), Kopuk (2022), Azbay (2022), Çelebi (2022) ve Aktaş (2023); çalışmalarında yalnızca bu yöntemi kullanmıştır. Bunun yanında güzel sanatlar ve spor

liselerinde, sanat eserlerini inceleme ders kitabının temel eser inceleme yöntemi olmuştur (Bkz. Mirza, 2012). Ancak pedagojik eleştiri yalnızca Feldman yöntemi ile yapılmamaktadır. Bu yöntemin yanında dünyada Taylor yöntemi, Anderson yöntemi ve Barrett yöntemi vb. de kullanılmaktadır. Bu bağlamda Feldman yönteminin neden bu kadar ön planda olduğu ya da çok tutulduğu sorgulanması gereken bir durumdur. Boydaş (2004); Mercin ve Alakuş (2005) bu yöntemi, öğrencilerin eleştiri becerilerinin gelişmesi bağlamında yararlı bulmaktadır. Demirci Katıracı (2020) da bu yöntemi görsel sanatlar eğitiminde sanat eleştirisi öğretiminde önermektedir. Ancak A6 kodlu katılımcının bu yöntemin özellikle yargı aşaması ile ilgili kısmı ile ilgili eleştirilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Buna ek olarak; yargı bölümünde sanatın yansıtmacı, işlevsel, anlatımcı, biçimci vb. kategorizasyonu; günümüz sanatı kuramcıları tarafından indirgemeci bulunmakta ve eleştirilmektedir. Ayrıca Kant felsefesine göre olan estetik yargı; ortak duyuya dayanmaktadır (Kant, 2016). Burada sanat eserlerine yönelik yargılar rastgele olamaz. Zaten ortak duyuya dayanan ve güzel kabul edilen eserlerin beğenisinin evrensel olması zorunludur. Bu çerçevede öğrencilere sanat tarihine girmiş eserleri rastgele yargılamak ne kadar faydalıdır? İşte bunun sorgulanması gerekmektedir. Kırıçoğlu (2005) da yargılama boyutunun hoşlanma ve hoşlanmamanın ötesinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak öğretmen tarafından belirlenecek kategorilerin; yansıtmacı, biçimci, dışavurumcu vb. yaklaşımlarla ele alınması gerektiğini savunmuştur. Burada da sanatta indirgemecilik sorunu ortaya çıkmaktadır. Aksular ve Akkaya'ya (2022) göre; *“sanatı yaş gruplarına indiren Feldman yaklaşımı; sanata ve sanatçıya yönelik her türlü yoruma yol açan soru-cevap yönlendirmeleri nedeniyle zaman zaman izleyici olma sınırlarının aşılmasına neden olabilmektedir. Bu durum sanatın değerini kavrayabilen nitelikli sanat izleyicisi yetiştirme hedefi ile çelişir”*. Bu çerçevede Aksular ve Akkaya; pedagojik eleştiriye disiplinlerarası ve akademik bir boyut katmayı amaçlayan bir yöntem geliştirmişlerdir.

Araştırmamızdaki çalışma grubunda bulunan katılımcıların bazılarının ise Feldman dışındaki metotlara hiç değinmediği de ayrıca göze çarpmaktadır. Bu çerçevede YÖK'ün çizdiği çerçeveyi geliştiren öğretim elemanlarının daha çok akademik eleştiri üzerine yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Ancak Açıkgöz'ün (2018) çalışması; müzede gerçekleşen aktif öğrenme temelli sanat eleştirisi etkinliklerinde tek bir yöntemle bağlı kalmamış; Feldman, Wolff ve Geahigan eleştiri türlerini birlikte kullanmış, çalışmasında olumlu sonuçlar almış ve sanat eğitiminin çok boyutluluğun önemine vurgu yapmıştır. Bu çalışma; mevcut içeriğin gelişim göstereceği yön hakkında bizlere bilgi verebilir.

Bu çerçevede pedagojik sanat eleştirisi yöntemi geliştirilirken ve uygulanırken çocukların gelişim özellikleri temelinde detaylı araştırmalar yapılmadan ve özellikle okul öncesi çocuklarda grafik faaliyetin gelişimi dikkate alınmadan böyle bir işe kalkışmak çeşitli riskler barındırabilir (Samarçay, 1975). Piaget'nin (1988) çocukta dünya tasarımı çalışması da resimsel gelişim evrelerini kuramsal açıdan tanıtmaktadır. Resimsel gelişim evreleri de bu anlamda göz önünde bulundurulması gereken bir kaynaktır.

5.1.4. Müfredat Programlarını Belirleme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersini belli bir müfredata göre işledikleri görülmektedir. Öğretim elemanları dersin işleniş sürecindeki müfredatı Çok Yönlülük ve Tek Yönlülük gibi iki farklı bağlamda belirledikleri görülmüştür. Kısacası Doküman incelemesi yapılan devlet üniversitelerinde; disiplinlerarası ya da tek yönlü bir anlayışla sanat eleştirisi dersi yapılandırılmıştır.

Arslan (2020) ve Arslan, Erişti ve Coşkun'un (2021) çalışmasında; Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Programı sanat eleştirisi ders kazanımları incelenmiştir. Araştırmacılar; dersin analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey kazanımları hedeflediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmada; öğretim elemanların da sanat eleştirisi dersi ile ilgili görüşleri alınmıştır. Öğretim elemanlarının görüşleri; sanat eleştirisinin disiplinlerarası olması ve öğrencilerin sanat pratiğini desteklemesi gerektiği yönündedir. Bu tespitler; çok yönlülüğün önemini göstermektedir.

Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersini disiplinler arası bir anlayışla yani çok yönlü bir anlayışla yapılandığı görülmüştür. Bir diğer noktada ise öğretim elemanlarının dersi diğer disiplinlerden veri almayarak yapılandırıldığı yani Tek Yönlü yapılandığı görülmektedir. Sanat eleştirisi dersinde müfredat programları belirlenirken Çok Yönlülük ve Tek Yönlülük fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Çok Yönlülük kategorisi kapsamında; İnce (2005)'ye göre; sanat eleştirisi ders içeriğinin disiplinler arası nitelikte olması gerektiğini savunarak; estetik, sanat tarihi, sanatsal uygulamalar, sanat eleştirisi, sanat felsefesi, sanat sosyolojisi ve sanat psikolojisi ile bağlarının kurulması gerektiğini savunmuştur. İşler (2005)'in ilköğretim ölçekli sanat eleştirisi uygulamaları üzerine yaptığı çalışmada aslında sanat eleştirisinin disiplinler arası özelliğine vurgu yapmaktadır.

Alan yazında bu alt problem çerçevesinde yapılan çalışmalarda genel olarak sanat eleştirisi dersinin disiplinler arası özellikte yapılandırılması; yani çok yönlü bir nitelikte

olması gerekliliği vurgulanmıştır. 1998 yılında resim - iş eğitimi anabilim dalları müfredatına konulan sanat eleştirisi dersi o dönem; araştırmacı sanat eleştirisi adıyla Feldman yöntemini önermekteydi. Ancak 2017 yılındaki değişiklikte birlikte öğretim elemanlarına çok yönlü yönetime yönelmelerinin yolu açılmıştır (Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1998; Yükseköğretim Kurulu, 2007; Yükseköğretim Kurulu, 2018).

Çalışma grubunda ortaya çıkan iki kategoriden “çok yönlülük” kategorisi ile ilgili destekleyici çalışmalar alan yazında görülmektedir. Ancak “tek yönlülük” kategorisini destekleyen bir çalışma bulunamamıştır. Bu çerçevede müfredat programlarının disiplinler arası yani çok yönlü yapılandırılması gerekliliği yapılan çalışmalarla desteklenmektedir.

5.1.5. Eleştiri Yöntemleri Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersini eleştiri yöntemlerini kullanarak işledikleri görülmektedir. Öğretim elemanları dersin işlenişindeki eleştiri yöntemlerini Tek Yöntem ve Çok Yöntem gibi iki farklı bağlamda yürüttükleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları dersi Feldman yöntemiyle ya da birçok yönetime dayalı olarak işlemektedir.

Öğretim elemanlarının bir kısmı sanat eleştirisi dersini, Feldman yöntemiyle yani Tek bir Yöntem ile işlediği görülmüştür. Öğretim elemanlarının bir kısmı ise olabildiğince çok yöntemin derste anlatılıp; bunlardan birine yoğunlaşarak Çok Yöntem diyebileceğimiz şekilde dersin işlendiği anlamına gelmektedir. Sanat eleştirisi dersi işleniş sırasında yöntemler bağlamında Tek Yöntem olarak veya Çok Yöntem olarak alan yazından da tartışılmaktadır.

Feldman yöntemi üçüncü alt probleme dayalı dersin içeriğini belirleme temasında anlatılmıştır. Ayrıca aynı tema çerçevesinde akademik eleştiri yöntemlerine öğretim elemanlarının yöneldiği de ortaya çıkmıştı. Akademik eleştiri yöntemlerini kısaca ifade edecek olursak formalist yöntem, ikonolojik yöntem, göstergebilimsel yöntem, açık yapıt yöntemi ve disiplinler arası yöntemler sayılabilir (Akkaya , 2014 s. 76-95). Bu çerçevede bazı katılımcıların tek yönetime odaklanmaları pedagojik yöntemler konusunda bilgi eksikliğinden kaynaklanmış olabilir. Akademik eleştiriye dair yöntemlere odaklanan öğretim elemanlarının birden çok yöntemi önemsemeleri ve tanıtmaları kuşkusuz derste sorgulayıcı ve çok yönlü eğitim açısından değerlidir. Özaltın’a (2016) göre de sanat eleştirisi sorgulayıcı bir nitelik taşımalı ve politik, piyasacı ve indirgemeci olmamalıdır. Ancak akademik eleştiriye önemseyen ve birden fazla yöntemi tanıtan öğretim elemanlarının

pedagojik eleştiri yöntemlerine yalnızca Feldman çerçevesinde baktığı da bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

5.1.6. Eser Seçkisi Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersinde kullanılacak sanat eserlerini belli ölçüte göre seçtikleri görülmektedir. Öğretim elemanları dersde kullanılacak sanat eserlerini Sınırlılık ve Kapsamlılık gibi iki farklı bağlamda değerlendirdikleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları derste; kısıtlı bir döneme ait eserleri ya da Rönesans'tan günümüze tüm dönemleri içeren eserleri kullanmaktadır.

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde kullanılacak eserlerin belli bir dönemden yani Sınırlı bir dönemden seçtikleri görülmüştür. Bir diğer noktada ise öğretim elemanları eser seçimini Rönesans'tan günümüze olan tüm dönemler arasından seçilmesine fırsat verdiği için Kapsamlı bir eser seçtiklerini ifade etmişlerdir. Sanat eleştirisi dersinde kullanılacak sanat eserleri Sınırlılık ve Kapsamlılık bağlamında alan yazından da tartışılmaktadır.

Sanat eleştirisi dersinde belli bir döneme bağlı kalmayı savunan öğretim elemanlarının gerekçesi klasik eserlerle ilgili metotların başka modern eserlerle ilgili başka ve çağdaş eserlerle ilgili metotları başka olması ile ilişkilendirilebilir. Örneğin klasik eserler ikonoloji yöntemi ile yorumlanabilir iken, çağdaş eserler göstergebilim gibi anlamın göreliliğine dayanan metotlarla yorumlanmaktadır. Bu durum eğer bu derste tüm sanat tarihinden kapsamlı olarak eserler işlenecekse; kapsamlı bir sanat eleştirisi yöntemini gerektirir. Bu metot ile ilgili ülkemizde Panofsky yöntemini geliştirerek kapsayıcı bir yöntem geliştirmeyi amaçlayan çalışmalar mevcuttur (Cömert, 2006; Akkaya, 2001; Akkaya, 2014). Burada ifade edilmesi gereken en önemli nokta sanat eleştirisi dersinde kapsayıcı bir biçimde sanat tarihinden ve güncel sanattan eser örnekleri kullanılması isteniyorsa kapsayıcı ve disiplinler arası bir sanat eleştirisi yöntemi ister pedagojik olsun isterse akademik olsun gereklidir. Bu çerçevede özellikle başta Rus resim sanatı olmak üzere sanat tarihi kitaplarında ciddi ihmalkarlık göze çarpmaktadır. Bu ihmalkarlığa karşı Petrov'un (1979) çalışması önemsenmelidir.

5.1.7. Ölçme ve Değerlendirme Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersinde ölçme ve değerlendirme yaptıkları

görülmektedir. Öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinde ölçme ve değerlendirmeyi Süreç ve Sonuç gibi iki farklı bağlamda yürüttükleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları dersin ölçme ve değerlendirmesini; performansı ya da sınavı önemseyerek gerçekleştirmektedir.

Öğretim elemanlarının dersin ölçme ve değerlendirmesinin süreç içindeki performansa yani sürece ya da sınava dayalı olarak yani Sonuç odaklı değerlendirme yapıldığı anlamına gelmektedir. Sanat eleştirisi dersinde ölçme ve değerlendirme olarak süreç veya sonuç odaklı yapma fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Süreç kategorisi ile ilgili İnce (2007); Sanat eleştirisi dersinin ölçme ve değerlendirmesinin öğretim elemanı tarafından süreç içinde gerçekleştirilmesinin önemini ifade etmiştir. Ancak öğretimi destekleyen çevresel koşullara bağlı olmakla birlikte; üniversiteler arasında farklılıklar, görsel yapıtları inceleme ve eleştiri yapma etkinlikleri ve yazılı- sözel eleştiri uygulamalarının genel olarak ihmal edildiğini ifade etmiştir. Bu çerçevede İnce'nin çalışması bizlere ölçme ve değerlendirmede sürecin önemini vurgulamıştır.

Çalışma grubunda ortaya çıkan iki kategoriden “süreç” kategorisi ile ilgili destekleyici çalışmalar alan yazında görülmektedir. Ancak “sonuç” kategorisini destekleyen bir çalışma bulunamamıştır. Bu çerçevede sürece odaklı bir ölçme değerlendirme yönteminin geliştirilmesi gerekliliği göze çarpmaktadır.

5.1.8. Sanat Dalları Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersinde farklı sanat dallarının da incelenmesine fırsat verdikleri görülmektedir. Öğretim elemanları derste incelenecek sanat dallarını Görsel Sanat ve Bütüncül Sanat gibi iki farklı bağlamda yürüttükleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde sadece görsel sanatlara ya da tüm sanat dallarına yoğunlaşmaktadır ifadesi söylenebilir.

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde yalnızca görsel sanatlara yönelerek derste sadece görsel sanat alanlarından eserlerin incelenmesine olanak sağladıkları ve bu bağlamda dersin işleniş sürecini yapılandırdıkları görülmüştür. Bir diğer noktada ise öğretim elemanları derste hem görsel hem işitsel hem de ikisini de kapsayan sanat dallarına değinilerek Bütüncül Sanat anlamında sanat dallarının incelendiğini ifade etmişlerdir. Sanat eleştirisi dersinde sanat dalları temasına ilişkin Görsel Sanat ve Bütüncül Sanat fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Sanatların kategorizasyonu ilkçağdan günümüze tartışılmaktadır. Bu çerçevede sanat dalları; plastik-görsel, fonetik-ritmik ve sinematik ya da yazın sanatları (öykü, şiir, roman), görsel sanatlar (heykel, resim), sahne sanatları (tiyatro, bale, opera, dans, pantomim), müzik ve mimarlık olarak günümüzde kategorize edilmektedir (Şişman, 2021, s. 7-8). Bu sınıflandırma; bütüncül anlamda sanat eleştirisinin yöntem ve odağının belirlenmesi konusunda zorluklar çıkarmaktadır. Avrupa sanatında uzun yıllar tartışılmış olan bütüncül sanat tartışmaları da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Bu bağlamda öğretim elemanlarının sanat eleştirisi dersinde çoğunlukla görsel sanatlara odaklanmaları; sanat eleştirisi yöntemlerinin daha çok bu alana yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Olgun (2023), ülkemizdeki sanat eleştirisi faaliyetlerini kapsamlı bir biçimde; Türk resmi ölçeğinde incelediği çalışması buna örnek gösterilebilir. Ancak Sunal ve Öztarkan Özyurt'un (2022) çalışmasında; Panofsky yöntemini sinemaya uyarlamışlardır. Bu bağlamda bu tarz; yöntem çalışmalarının artması, kapsayıcı bir kuramsallık için gereklidir. Akkaya'nın (2014) sanat eleştirisi yöntemi Aksular (2023) tarafından MEB tarafından sanat eseri inceleme dersinde ders kitabı olarak kullanılmaktadır. Bu kitabın MEB'de kullanılması ulusal sanat eleştirisi kuramının kullanılması adına önemlidir.

5.1.9. Sanat Bilimleri Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersinde konuları sanat bilimleri ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğretim elemanları dersin işleniş sürecinde konuları sanat bilimleri ile Kısmi ve Geniş gibi iki farklı bağlamda ilişkilendirdikleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde belli başlı ya da tüm sanat bilimlerinden faydalanmaktadır.

Öğretim elemanları sanat eleştirisi dersinde belli başlı sanat bilimlerinden yararlanarak Kısmi anlamda, tüm sanat bilimlerinden veri alınarak ilişkilendirmesi Geniş anlamına gelmektedir. Sanat eleştirisi dersinde sanat bilimleri temasına ilişkin Kısmi ve Geniş fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Sanat bilimlerinin başlıcaları; sanat tarihi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat antropolojisi, sanat eleştirisi ve sanat eğitimi olarak sıralanabilir. Alparslan'ın hazırladığı Fakülte Ölçekli Sanat Eğitiminde Sanat Felsefesi Dersinin Yeri ve Önemi başlıklı yüksek lisans tezinde Akkaya'dan aktardığı sanat bilimleri tanımları şu şekildedir: Sanat tarihi; *“Tarihi süreç içindeki maddi – manevi ve sanatsal niteliklere sahip eserleri sistematik inceleyen bir disiplindir”*. Sanat Psikolojisi; *“Sanat eserlerinin sanatçı, izleyici ve yorumcu*

bağlamında ve yaratma dürtüsü temelinde sistematik olarak inceleyen bir bilim dalıdır”. Sanat Sosyolojisi; *“Sanat niteliği taşıyan eserlerin ait olduğu sürece bağlı olarak sanatçı – toplum, toplum – sanat, eser – toplum ilişkileri bağlamında sistematik olarak inceleyen bir disiplindir”.* Sanat Antropolojisi; *“Dünya’nın farklı coğrafi bölgelerindeki sanat etkinliklerinin tüm biçimlerini, en erken süreçlerden itibaren kültür – sanat ilişkisi temelinde araştıran, kayıt altına alan, kendine özgü bir metotla inceleyen, insanoğlunun, insan bilincinin yapısını ve sırlarını çözmeyi hedefleyen, tüm beşeri ve fen bilimlerinden veri alarak sanat yapının son gerçeğine ulaşmayı hedefleyen bir alandır”.* Sanat eleştirisi; *“Sanat niteliği olan eserlerin sağlam bir kuramsallık çerçevesinde araştırılması; analiz ve sentez yoluyla incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesidir”.* Sanat Eğitimi ise; *“Kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik ve estetik ötesi bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Yaratıcılığın ön planda tutulduğu, eleştirel düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı, güvenilir bir eğitim çeşididir”* (Alparslan, 2015, s. 65-76).

Sanat bilimlerinden olan sanat eleştirisi kapsayıcı ve sağlam bir kuramsallık içermesi bakımından indirgemeci değil kapsayıcı olma durumundadır. Sanat kuramlarına baktığımızda tüm indirgemeci kuramların başarısız olduğu görülmektedir (Alparslan, 2023). Sanat eleştirisinin dayanması gereken sanat kuramları sanat unsurlarını ve ilkelerini net bir şekilde ortaya koymalıdır. Bazı yayınlarda sanatın unsurlarının ve ilkelerinin salt biçimci bir anlayışla ele alındığı görülmektedir (Bkz. Boydaş 2004; Barlas, 2010; Ertuş, 2019, s. 26 - 37; Grzymkowski, 2022, s. 116-124). Bu çalışmalarda; sanatın ilkelerini ve unsurlarını belirlerken sanatçı, yaratıcılık, algı, alımlama, işlev vb. öğeler ele alınmamıştır. Bu çerçevede buradaki ifadenin “sanatın ilkeleri” yerine “estetikğin biçimsel öğeleri ve ilkeleri”, “görsel düzenleme öğeleri ve ilkeleri” ya da “tasarım eleman ve ilkeleri” olmasının daha gerçekçi olacağı görülmektedir (Bkz. Sena, 1971; Yetkin, 1979; Yılmaz, 2009; Tunalı, 2011; Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone ve Cayton, 2015). Yalnızca biçimci yaklaşımlar kapsayıcı bir kuram geliştirmeye engel olmaktadır. Sanat eleştirisinin de indirgemecilikten ziyade kapsayıcı olması için disiplinler arası bir nitelikte olması gerekmekte ve bu niteliğin en önemli ayağını sanat bilimleri oluşturmaktadır. Sanat bilimlerine ve kapsayıcı bir sanat kuramı çerçevesinde yapılandırılan yayınlarda mevcuttur. Örneğin, Farago (2006) ve Read’a (2017) göre, sanatın temel kavramları ve anlamı salt biçimciliğe indirgenmemeli; biçim, içerik, işlev, anlam vb. biçiminde çok boyutlu olarak ele alınmalıdır. Öğretim elemanlarının

bu çerçevede kısmi kategorisine yönelmeleri sanat eleştirisinde kapsayıcılığına zarar verecektir.

5.1.10. Görüşler Temasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinden sonra, katılımcıların sanat eleştirisi dersinin daha verimli işlenmesine yönelik ve güncel sanatın değerlendirilmesine yönelik görüşleri olduğu görülmektedir. Öğretim elemanları dersin görüşleri kapsamında Güncel Sanat Dâhil, Güncel Sanat Ayrı, Etkileşim ve Birikim gibi dört farklı bağlamda değerlendirdikleri görülmüştür. Kısacası öğretim elemanları güncel sanatın, sanat eleştirisi dersine dâhil olarak ya da ayrı olarak; dersin öğrencilerin de aktif olacağı şekilde etkileşimli bir şekilde işlenmesini ve sanat bilimleri konusunda hem öğretim elemanının hem de öğrencilerin belli bir birikime sahip olmasını önerdiği söylenebilir.

Öğretim elemanları mevcut sanat eleştirisi dersine güncel sanatın dâhil edilerek işlenmesini Güncel sanat dâhil ile güncel sanat eleştirisi adında ayrı bir ders açılmasını savunmaları güncel sanat ayrı anlamına gelmektedir diyebiliriz. Bir diğer noktada ise öğretim elemanları derse öğrencilerin aktif olarak derse katıldığı ve çeşitli etkinliklere dâhil olduğu bir öğrenme ortamını savunarak dersin etkileşimli işlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretim elemanlarının bir kısmının ise dersi veren öğretim elemanının sanat bilimleri konusunda ciddi bir birikime sahip olmasını ve dersi alan öğrencilerin de sanat bilimleri konusunda destekleyici derslere katılmalarını savunan önerilerini Birikim ile ifade etmişlerdir. Sanat eleştirisi dersine görüş olarak Güncel Sanat Dâhil, Güncel Sanat Ayrı, Etkileşim ve Birikim fikri alan yazından da tartışılmaktadır.

Güncel Sanatın sanat eleştirisi dersine dâhil edilip edilemeyeceği ile ilgili tartışmalar altıncı alt probleme dair sonuç ve tartışma bölümünde işlenmiştir. Özetle güncel sanatın sanat eleştirisi dersine dâhil edilip edilemeyeceği problemi aslında bir yöntem problemidir. Bu problemin çözümü sanat kuramlarının kapsayıcılığına bağlıdır. Ayrıca; Wolff ve Geahigan'a (1997) göre; sanat eleştirisi, çağdaş sanatın niteliğini belirlemede hayati bir role sahiptir. Sanat eleştirisi derslerinde tartışma yöntemiyle eserlerin anlamlandırılmaları yararlıdır. Elkins'e (2005) göre ise sanat eleştirisi günümüzde oldukça tartışmalı bir alandır. Bu tartışmalar özetle öznellik-nesnellik, yöntembilimsellik-sezgisellik görüşlerinin çatışması biçiminde olup çağdaş eleştirinin içinde bulunduğu sorunu gözler önüne sermektedir.

Etkileşim kategorisi ile ilgili Wolff ve Geahigan (1997); sanat eleştirisinde ders içi tartışmalara önem vermiştir. Dersin içindeki tartışmalarda örneğin; Pollock'un bir

çalışmasının değişik boyutları ortaya etkileşimli olarak çıkabilir ve öğrenciler eleştiri sürecini yaparak öğrenebilirler. İnce (2007); Sanat eleştirisi öğretimine yönelik planlı bir etkinlik olan duvar gazetesi çıkarmanın önemine vurgu yapmış, hazırlık sürecinde öğrencilerin etkin bir rol alacağını ve bu çalışmaların araştırma ve projelerinde kullanımının öğrenmeyi daha verimli ve kalıcı olacağını ifade etmiştir. Bolat Aydoğan (2010) ise çalışmasının bulgularında; “*Teknik donanım/multimedya desteğiyle ders yürütülmeli, sergi, müze, bienal v.b. mekanlara geziler düzenlenmeli, haftalık ders saati artırılmalı*” gibi sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmalar; bizlere sanat eleştirisi dersinin verimli işlenmesi için bu kategori ile ilgili destekleyici veriler sunmaktadır.

Birikim kategorisini savunmak için ayrıntılı alanyazın taramasına gerek yoktur. Her insan nitelikli bir şekilde ders işlemenin sağlam bir birikime dayanması gerektiği konusunda hemfikir olması gerekmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında öneriler; öğretim elemanlarına yönelik, araştırmacılara yönelik ve program yapıcılara yönelik öneriler olmak üzere üç başlıkla aşağıda sunulmuştur.

5.2.1. Öğretim Elemanlarına Yönelik Öneriler

Çalışmanın bulgularında ortaya çıkan kategorilerin tartışması sonucunda; öğretim elemanlarının yöntem konusunda daha kapsamlı alan yazın taraması yapmaları gerektiği; ölçme ve değerlendirmede sürece de odaklanmaları gerektiği ve sanat bilimlerine gerekli önemi vermeleri gerektiği önerilebilir. Ayrıca pedagojik eleştiri alanında Feldman yöntemine daha sorgulayıcı yaklaşımları; neden bu yöntemin kullanıldığı derinlemesine irdelenmelidir.

5.2.2. Program Yapıcılara Yönelik Öneriler

Müfredat programları incelendiğinde ortaya çıkan kategorilerde mevcut programların olumlu kategori olan çok yönlülüğü içerdiği görülmüştür. Ancak tek yönlülüğü dersi yapılandıran üniversiteler de vardır. Bu çerçevede sanat eleştirisinin disiplinler arası bir nitelikte verilmesi anlamına gelen çok yönlülüğün temelinde sanat bilimlerinden veri alan sağlam bir yöntemeye dayalı müfredat yapılandırılması gerekmektedir. Burada da özgün bir pedagojik sanat eleştirisi yöntemi geliştirme çabalarına girilmelidir. Sanat bilimleri ve sanat ile ilgili diğer disiplinlerin öğrencilere verildikten sonra sanat eleştirisi dersi almaları da ayrıca önerilebilir.

Üniversitelerde çağdaş bir yapıya duyulan ihtiyaç tüm dünyada pandemi sonrasında giderek artan bir ivmeyle dile getirilmeye başlanmıştır. İnsanlık içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak ve insan bilincinin ve evriminin teleolojik (erekbilimsel) temellerden kopmadan parlak ve aydınlık bir geleceğe yönelik planlaması acil bir ihtiyaç olarak belirmiştir. Ayrıca sanat eleştirisi disiplininin daha kurumsal bir nitelik kazanması gerekliliği göze çarpmaktadır. Bu çerçevede üniversitelerde sanat bilimleri enstitüleri kurulabilir.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmada ortaya çıkan temel sorunlardan biri gerek sanat eleştirisi dersinde sanat tarihinin çağdaş sanatı da kapsayıcı bir şekilde ele almanın zorluğu ve hatta tüm sanat dallarının bu derse dâhil edilebilme problemidir. Burada araştırmacılara ve özellikle ve sanat kuramcılarına önemli görevler düşmektedir. Sanat kuramcılarının bütüncül bir sanat eleştirisi yöntemi geliştirebilmesi için sanata kuramsal bir çerçeve çizmeleri gereklidir. Ancak güvenilir bir kuramsal çerçeve çizilebilir ise sağlam ve kapsayıcı bir sanat eleştirisi yöntemi ve bu yönteme dayanan dersi sağlam bir şekilde yapılandırılabilir.

Bu çalışmada özellikle gözümüze çarpan önemli hususlardan birisi; Feldman yönteminin birçok çalışmada sorgulanmadan kullanıldığı biçimindedir. Bundan ötürü araştırmacıların metot konusuna daha sorgulayıcı, kapsayıcı ve disiplinlerarası bir anlayışla yaklaşımları önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, S. (2018). *Müzedede gerçekleştirilen aktif öğrenme temelli sanat eleştirisi etkinlikleri: Bir durum çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Adem, M. (2001). *Devrim yasaları odağında öğretim birliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akarsu, B. (1987). *Çağdaş düşünce / çağdaş sanat*. Ferid Edgü (Ed.), *M. Ş. İpşiroğlu'ya Saygı Çağdaş Düşünce* içinde. İstanbul: Ada Yayınları.
- Akkaya, T. (2001). *Çağdaş resim eleştirisinde bir metot denemesi: Erol Bulut ve dünyası*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları
- Akkaya, T. (2014). *Akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi kuramı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Akkaya, T. ve Beksaç, E. (1990). *Kaynak ve kökleriyle avrupa resim sanatı: gelişim ve değişim süreci içinde başlangıcından rönesans sonuna*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Aksu, M. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi algı düzeylerinin ve sanat eleştirisi etkinliklerinin yaratıcılıklarına olan etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aksular, F. (2023). *Sanat eserlerini inceleme 12. sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Aksular, F. ve Akkaya, T. (2022). Akademik ve disiplinlerarası sanat eleştirisi bağlamında güzel sanatlar liselerine uyarlanan yeni eser inceleme yöntemi. *Uluslararası İletişim ve Sanat Dergisi*, 6, 104 - 131.
- Aktaş, E. (2023). *Güzel sanatlar lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Alberti, L. B. (2015). *Resim üzerine ve heykel üzerine*. (çev. A. Erol). İstanbul: Janus Yayıncılık.
- Alparslan, G. U. (2015). *Fakülte ölçekli sanat eğitiminde sanat felsefesi dersinin yeri ve önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alparslan, G. U. (2019). Fikret mualla saygı'nın resimlerinde anlam. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(6), 2823 - 2831. <http://10.29228/TurkishStudies.39520>
- Alparslan, G. U. (2022). Sanat eleştirisinde ikonoloji metodu ve kant estetiği üzerine. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 171, 197 – 198.
- Alparslan, G. U. (2023). *Sanat felsefesine giriş*. Denizli: Kafka Kitap Kafe Yayınları.

- Altet, X. B. I. (2011). *Sanat tarihi*. (çev. İ. Yerguz). Ankara: Dost Kitabevi.
- Aristoteles. (2013). *Poetika*. (çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Arslan, R. (2020). *Güzel sanatlar eğitimi sürecinde sanat eleştirisi içerikli dersler ile anasanat atölye dersleri arası etkileşime dayalı öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Arslan, R., Erişti, S. D. ve Coşkun, N. (2021). Sanat eleştirisi içerikli derslerin atölye uygulama sürecine yansımalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 9/2 (2021 Güz): s. 97–115. doi: <http://10.7816/sed-09-02-02>
- Atmaca, A. E. (2005). *Günümüz Türk yazılı basınında sanat eleştirisi ve eğitici niteliği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Azbay, A. (2022). *Tekinsizlik ve bilinçdışı kavramları bağlamında Hans Bellmer, Max Ernst, Renè Magritte'in yapıtlarının araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi ile incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Baker, U. (2022). *Sanat ve arzu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Balcı, F. (2020). *Sanat eleştirisi*. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Barlas, M. (2010). *Resim-iş eğitimi öğrenci çalışmalarının disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine göre sanat eleştirisi alanında değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barthes, R. (2023). *Göstergebilimsel serüven*. (çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Başak, R. (2023). *Eğitimde sanat eleştirisi*. Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baumgarten, A. G. (1954). *Reflections on poetry*. (çev. K. Aschenbrenner ve W. B. Holter). Berkeley ve Los Angeles: University of California Pres.
- Becermen, M. (2009). Nietzsche ve adorno'da sanat ve hakikat ilişkisi üzerine bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 13, 29 - 40.
- Benjamin, W. (2019). *Sanatta ve edebiyatta eleştiri*. alman romantizminde sanat eleştirisi kavramı. (çev. E. Gen ve M. Tüzel). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berger, J. (2009). *Görme biçimleri*. (çev. Y. Salman). İstanbul: Metis yayıncılık.
- Bolat Aydoğan, K. E. (2010). *Sanat eğitimi ve sanat eleştirisi: Türkiye'de görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlar örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Boydaş, N. (2004). *Sanat eleştirisine giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Breton, A. (2009). *Sürrealist manifestolar*. (çev. Y. S. Kafa, A. Günebakanlı ve A. Güngör). İstanbul: Altıkkırkbeş Yayın.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2022). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carroll, N. (2013). *Sanat felsefesi çağdaş bir giriş*. (çev. G. Korkmaz Tirkeş). İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Castelli, P. (2005). *Rönesans estetiği*. (çev. D. Kundakçı ve G. Özaktürk). Ankara: Dost Kitabevi.
- Cemaloğlu, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. A. Tanrıöğen (Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2015). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Chilvers, I. ve Osborne, H. (1994). *The Oxford dictionary of art*. New York: Oxford University Pres.
- Cömert, B. (2006). *Eleştiriye beş kala*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Cömert, B. (2008). *Estetik*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Cömert, B. (2010). *Mitoloji ve ikonografi*, Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Çağış, M. B. (2021). *Pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çalıkoglu, L. (2010). *Uyanmak için henüz çok erken (sanatçılar üzerine metinler)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çelebi Erol, C. (2019). İkonografi ve ikonoloji yöntemine göre gülsün karamustafa'nın "örtülü medeniyet" ve kapıcı dairesi" adlı eserlerinin analizi. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 5(18), 234-239.
- Çelebi, S. (2022). *Sanat eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, T. (2006). *Resim-iş anabilim dallarında müze eğitiminin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve anasanat atölye uygulamalara etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çolak, H. H. (2019). *Sanat eleştirisi ekseninde Guernica'nın sosyolojik analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Da Vinci, L. (2021). *Paragone-sanatların karşılaştırılması*. (çev. K. Atakay). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi
- Danto, A. (2014). *Sanat nedir*. (çev. Z. Baransel). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Demir, C. (2009). *Görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi (8. sınıflar örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Demirci Katıranıcı, M. (2020). *Görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demirer, A. (2010). *Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sanat eleştirisi yöntemiyle topluma kazandırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Descartes R. (1965). *Discourse on method, optics, geometry and meteorology*, (çev. P. J. Olscamp). New York: The Library of Liberal Arts.
- Doorly, P. (2019). *Sanatta hakikat niteliğin dönüşü*. (çev. A. Çavdar). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Döl, A. (2009). *İlköğretim ikinci kademe 8. sınıf görsel sanatlar dersinde 'eser analizi' etkinliğinin, sanat eleştirisine yönelik bilgisayar destekli öğretimi ve örnek cd tasarımı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eagleton, T. (1998). *Estetiğin ideolojisi*. (çev. H. Hünler, T. Armaner, N. Ateş, E. Kılıç, E. Akman, N. N. Domaniç ve A. Çitil). İstanbul: Özne Yayınları.
- Eco, U. (2006). *Güzelliğin tarihi*. (çev. A. C. Akkoyunlu). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık.
- Eco, U. (2015). *Çirkinliğin tarihi*. (çev. A. U. Ergün, Ö. Çelik, A. Uysal, E. N. Akbaş, M. Barsbey, K. K. Akbulut, D. Arslan ve B. Yılmazcan). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık.
- Eco, U. (2021). *Açık yapıt*. (çev. T. Esmer). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Elkins, J. (2005). *What happened to art critism?*. Chicago: Prickly Paradigm Pres.
- Ellez, M. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. A. Tanrıöğen (Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elmascan, E. (2018). *Eugène Delacroix'nin araştırıcı sanat eleştirisi yönetimine göre eserinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Eraslan, S. (2019). *Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Erinç, S. M. (2016). *Resmin eleştirisi üzerine*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Eroğlu, Ö. (2016). *Sanat eleştirisi nedir?*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Ersoy, A. (2010). *Sanat eleştirisi*. İstanbul : Artes Yayınları
- Ertuş, M. (2019). *Bilgisayar destekli sanat eleştirisi dersinin akademik başarıya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Farago, F. (2006). *Sanat*. (çev. Ö. Doğan). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

- Freeland, C. (2008). *Sanat kuramı*. (çev. F. Demir). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Freud, S. (2001). *Sanat ve sanatçılar üzerine*. (çev. K. Şipal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Genç Gözütok, B. (2017). *Sanat eğitiminde bir alt disiplin olarak pedagojik sanat eleştirisi ve bir uygulama örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Glare, P. G. W. (1968). *Oxford latin dictionary*. London: Oxford University Pres.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın öyküsü*. (çev. E. Erduran). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gökay Yılmaz, M. (1998). *Birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre ilköğretim II. basamağında sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Grzymkowski, E. (2022). *Sanat 101: Leonardo Da Vinci'den Andy Warhol'a sanat hakkında bilmeniz gereken her şey*. (çev. O. Düz). İstanbul: Say yayınları.
- Gülbeyaz, E. (2009). *Plastik sanatlar eğitiminde sanat tarihinin ve eleştirinin yeri ve uygulanışı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gülbudak, Ö. (2017). İkonografik ve ikonolojik eleştiri yöntemine göre “dinteville alegorisi” adlı eserin analizi. *Amisos*, 2, 30-48.
- Güllülü, S. (1988). *Sanat ve edebiyat sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Gürbüz, A. ve Alparslan, G. U. (2021). *Erol Bulut: Düşler nü'ler ham meyveler*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Haviland, W. A., Prins, H. E. L., Walrath, D. ve McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji*. (çev. İ. D. Erguvan Sarioğlu). İstanbul: kaknüs yayınları.
- Heinich, N. (2013). *Sanat sosyolojisi*. (çev. T. Arnas). İstanbul: Bağlam.
- Honderrich, T. (1995). *The Oxford companion to philosophy*. New York: Oxford University Pres.
- Hünler, H. (1998). *Estetik'in kısa tarihi*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- İnce, B. (2005). Lisansüstü sanat eğitiminde bir öğretim alanı olarak sanat eleştirisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(17).
- İnce, B. (2007). *Türkiye'de sanat (resim) eğitimcisi yetiştirme sürecinde sanat eleştirisi dersine ilişkin öğrenci tutumları - öğretim etkinlikleri ve sanat etkinliklerini izleme edimi ilişkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İpşiroğlu, N. Ve İpşiroğlu, M. (1983). *Oluşum süreci içinde sanatın tarihi*. İstanbul: Cem Yayınevi.

- İşler, A. Ş. (2005). İlköğretimin ilk yıllarındaki sanat eleştirisi uygulamaları ve bu uygulamaların eleştirel düşünme gelişimi açısından önemi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 135-149.
- Jarney, J. D. (1994). A historical theory of art criticism. *Journal of Aesthetic Education*, 28, 13 - 29.
- Kandinsky, W. (2015). *Sanatta ruhsallık üzerine*. (çev. G. Ekinci). İstanbul: Altıkkırkbeş Yayın.
- Kant, I. (2016). *Yargı yetisinin eleştirisi*. (çev. A. Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Karabulut, N. (2004). *Sanat eğitiminde öğretim alanları ve bir alt disiplin olarak sanat eleştirisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kaya, E. (2022). *Eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keser, N. (2018). *Sanat metodolojileri*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keskin, G. (2018). Baumgarten'ın felsefesinde estetik ve mantık. *Felsefe Arkivi - Archives of Philosophy*, 49, 13 - 22.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Klee, P. (2013). *Modern sanat üzerine*. (çev. K. Çaydamlı). İstanbul: Altıkkırkbeş Yayın.
- Kopuk, M. (2022). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının pedagojik sanat eleştirisi düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kuçuradi, İ. (2013). *Sanata felsefeyle bakmak*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Lesper, A. (2022). *Çağdaş sanatın sahtekarlığı*. (çev. E. İmre). İstanbul: Tellekt.
- Lukacs, G. (1985). *Estetik I*. (çev. A. Cemal). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Lukacs, G. (1992). *Estetik II*. (çev. A. Cemal). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Lukacs, G. (2001). *Estetik III*. (çev. A. Cemal). İstanbul: Payel Yayınevi.
- May, R. (2001). *Yaratma cesareti*. (çev. A. Oysal). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Mengüşoğlu, T. (2010). *Felsefeye giriş*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Mercin, L. ve Alakuş, A. O. (2005). Sanat eleştirisi ve pedagojik eleştiri yönteminin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (5), 36 - 46.
- Merleau - Ponty, M. (2012). *Göz ve tin*. (çev. A. Soysal). İstanbul: Metis Yayınları.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. (çev. Ed. S. Turan) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Mirza, H. (2012). *Sanat eserlerini inceleme*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Ocvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg, P. R., Bone, R. O. ve Cayton, D. L. (2015). *Sanatın temelleri: teori ve uygulama*. (çev. N. B. Kuru ve A. Kuru). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Olgun, Ç. (2023). *Çağdaş sanat eleştirisi kuramlarının Türk resim sanatına yansımaları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Osborne, H. (1997). *The Oxford companion to art*. New York: Oxford University Pres.
- Önal, M. (2019). *Pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısı ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Özaltın, Z. (2016). *Sanat eleştirisi kültürünün Türkiye'de gelişimi 1880-1980*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkeş, Ş. N. ve Şahin, D. (2022). Erwin panofsky'nin ikonografik ve ikonolojik eleştiri yöntemine göre diego velazquez'in "aynadaki venüs" isimli eserinin analizi. *Sanat ve Yorum*. (40), 42-48.
- Öztürk, C. ve Öznülüer, H. (2021). Ortaöğretim görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi uygulamaları: bir eylem araştırması. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 7, 81, 1661 - 1686.
- Panofsky, E. (2021). *İkonoloji araştırmaları*. (çev. O. Düz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Petrov, G. (1979). *Olaylar içinde büyük sanatçılar ve üstün yapıtları*. (çev. H. A. Aytuna). İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.
- Piaget, J. (1988). *Çocukta dünya tasarımı*. (çev. R. U. Şemin), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Platon. (2001). *Devlet*. (çev. S. Eyüboğlu ve M. A. Cimcoz). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Platon. (2011). *Şölen-dostluk*. (çev. S. Eyüboğlu ve A. Erhat). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Platon. (2013). *Philebos*. (çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2015). *Timaios*. (çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Pliny. (1989). *Natural history X*. (çev. D. E. Eichholz). London: Harward University Pres.
- Ran, N. H. (1987). *Sanat ve edebiyat üstüne*. İstanbul: Bilim ve Sanat.

- Read, H. (2017). *Sanatın anlamı*. (çev. N. Asgari). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim sözlüğü*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Samurçay, N. (1975). *Okul öncesi çocuklarında grafik faaliyetin gelişimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- San, İ. (2008). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2010). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York, NY: Teachers College Pres.
- Sena, C. (1971). *Estetik sanat ve güzelliğin felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sörbom, G. (2002). *The classical concept of mimesis*. Paul Smith ve Carolyn Wilde (Ed.), *A Companion to Art Theory* içinde. Blackwell Publishing.
- Stake, R. E. (2010). *Qualitative research: Studying how things work*. New York: A Division of Guilford Publications, Inc..
- Sunal, G. ve Öztarkan Özyurt, P. (2022). İkonografik ve ikonolojik eleştiri yöntemi bağlamında cadılar bayramı filminin türsel analizi. *Intermedia International E-Journal*, 9(16), 40-53. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1105371>
- Şahan, M. (2008). Resim-İş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin sanat eleştirisi dersine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(15), 31 - 40.
- Şirin, B. ve Coşkun, N. (2023). İkonografi ve ikonoloji yöntemi ile Fikret Mualla Saygı'nın "yeni harfleri öğrenen kızlar" adlı eserinin analizi. *Akademik Sanat*, (19), 27-42.
- Şişman, A. (2021). *Sanat ve sanat kavramlarına giriş*. İstanbul : Literatür Yayınları.
- Taylan, B. (2019). *Çağdaş Türk resim sanatında Malik Aksel'in eserlerindeki insan figürlerinin Feldman'ın sanat eleştirisi modeline göre incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Telek, D. (2021). Tasarım olarak film: gesamtkunstwerk kavramından hareketle sinemada yapım tasarımı. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(3), 469-485.
- Timuçin, A. ve Türer, S. (2018). *Estetik sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tolstoy, L. N. (2013). *Sanat nedir?* (çev. M. Beyhan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tunalı, İ. (2011). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turan, C. (2021). İkonografik ve ikonolojik sanat eleştirisi yöntemine göre Salvador Dali'nin "son akşam yemeği ayini" adlı eserinin analizi. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 11(2), 322-333. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.1048651>
- Turani, A. (1968). *Güzel sanatlar terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Vasari, G. (2013). *Sanatçıların hayat hikayeleri*. (çev. E. Gökteke). İstanbul: Sel Yayınları.
- Wilde, C. (2002). *Alberti and the formation of modern art theory*. Paul Smith ve Carolyn Wilde (Ed.), *A Companion to Art Theory* içinde. Blackwell Publishing.
- Winckelmann, J. J. (2017). *Antikçağ sanat tarihi*. (çev. O. Özgül). İstanbul: Say Yayınları.
- Wolff, T. F. ve Geahigan, G. (1997). *Art criticism and education*. Urbana ve Chicago: University of Illionis Pres.
- Worringer, W. (2017). *Soyutlama ve özdeşleşim*. (çev. İ. Tunalı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Wölfflin, H. (2020). *Sanat tarihinin temel kavramları*. (çev. A. Cemal). İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Yazıcı, A. (2012). 17. ve 18. yüzyıl sanat ve estetik anlayışı. A. İnəm (Ed.), *Estetik ve Sanat Felsefesi* içinde (s. 101-103). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yazıcı, A. (2012). *Çağdaş sanat ve estetik anlayışı* A. İnəm (Ed.), *Estetik ve Sanat Felsefesi* içinde (s. 129-140). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yetkin, S. K. (1938). *Estetik*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Yetkin, S. K. (1979). *Estetik ve ana sorunları*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- Yetkin, S. K. (2007). *Estetik doktrinler*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. M. (2012). *Görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplinin baskı resim derslerine olan etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, M. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yin, R. (1993). *Applications of case study research*. Newbury Park: Sage.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (1998). *Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ogretmen-Yetistirme/2.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu. (2018). *Resim - İş Öğretmenliği Lisans Programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Resim_Is_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK-1 Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.03.2023-E.349730
Evrak Tarih ve Sayısı: 28.03.2023-E.349730

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
SAYI: 68282350/2023/07

Toplantı Tarihi: 27.03.2023
Toplantı Sayısı: 7
Toplantı Saati: 15:00

10.204.1.88
3236-1
800370024

KARAR 3- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 212161009 numaralı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin danışmanı Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN ile birlikte yürüttüğü "*Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştirisi Derslerinde Anlatılan Metodolojiler*" konulu tez çalışmasına yönelik başvuru formu ile usul ve etik açıdan verdiği beyan ve ekler tetkik edilmiş olup; proje sahibinin, başvurusunda yer alan bilgi, belge ve taahhütnamelere uygun bilimsel davranışlar sergileyeceği kanaati oluşmuştur. İş bu karar oy birliği ile alınmıştır.

EK-2 Görüşme Protokolü Soruları

- 1- Sanat Eleştirisi dersi için nasıl bir ön hazırlık yapıyorsunuz?
- 2- Sanat Eleştirisi dersini, YÖK'ün belirlediği içeriğe göre mi yoksa kendi belirlediğiniz içeriğe göre mi işlemektesiniz?
- 3- Yürüttüğünüz sanat eleştirisi dersinin işleyiş ve uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?
- 4- Öğretim süreçlerini nasıl planlıyorsunuz?
- 5- Sanat Eleştirisi dersinde incelenecek sanat eserlerini hangi kriterlere göre belirliyorsunuz? (güncel, tarihi vb.)
- 6- Sizin kullandığınız veya önerebileceğiniz bir eser inceleme analiz yöntemi var mı? Varsa eğer açıklayabilir misiniz?
- 7- Sizce Sanat Eleştirisi dersi veren öğretim üyesi sadece bir eser inceleme yöntemine bağlı kalmalı yoksa farklı yöntemleri de kullanmalı mıdır? Neden?
- 8- Hangi tür sanat dallarının incelenmesini öneriyorsunuz / fırsat veriyorsunuz? (sinema, edebiyat, tiyatro, heykel vb.) (Sonda)
Analiz örneklemeleri yapıyor musunuz?
- 9- Sanat Eleştirisi dersinde konuları Sanat Bilimleri (sanat tarihi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi vb.) ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?
- 10- Türkiye'deki eğitim fakültelerinde işlenen sanat eleştirisi dersine ilişkin yorumlarınız nelerdir?
- 11- Güncel Sanatın değerlendirilmesi bağlamında sanat eleştirisi dersini yeterli buluyor musunuz? Eğer bulmuyorsanız belli başlı nedenlerini belirtiniz?
- 12- Sanat Eleştirisi dersinin sonunda ölçme ve değerlendirmeyi nasıl uygulamaktasınız?
- 13- Sanat Eleştirisi dersinin etkili ve verimli işlenebilmesi için önerileriniz nelerdir ? (Sonda)
 - a- Kazanım yönünden önerileriniz nelerdir?
 - b- İşleniş yönünden önerileriniz nelerdir?

EK-3 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği

Dersin Amacı	Sanat eserinin estetik yönünün tanımlanması ve asıl gerçeğine ulaşılması amacıyla: T. Akkaya tarafından geliştirilen özgün bir yöntem ışığında, sanat yapıtını var eden tüm koşulların ve oluşumların araştırılması, incelenmesi ve eleştirilmesi.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisinin tanımı ve tarihçesi, anlam ve önemi, sanat eleştirisi kuramları, özgün kuram geliştirme.
Planlanan Öğrenme Aktiviteleri ve Metodları	Teorik ders anlatımı, sanat eleştirisi kuramının öğretilmesi ve örnek incelemeler yapılması ve yaptırılması.
Kaynaklar	Arnheim, R.(1960) Art and Visual Perceptioni London, Faber and Faber. Moran , B (1972) Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları. Sanata ilişkin tüm kaynaklar.(yazılı , görsel ve sanal) Yücel ,T (1991) Eleştirinin ABC'si Simavi Yayınları ABC Dizini, Tayfun AKKAYA'nın Akademik ve Disiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı / Arkeoloji ve Sanat Yayınları 2015 İstanbul
Haftalık Ders İçeriği	
1	Sanat eleştirisinin tanımı, amacı ve önemi
2	Sanat eleştirisinin kaynakları
3	Sanat eleştirisinin tarihçesi
4	Sanat eleştirisinin yan alanları
5	Sanat eleştirisi yöntemleri
6	Sanat eleştirisinin özellikleri
7	Sanat eleştirisinde terminoloji ve dil kullanımı
8	Vize haftası
9	Sanat eleştirilerinin eleştirilmesi
10	Sanat eleştirisinde kullanılacak özgün bir metot tanıtımı
11	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
12	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
13	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
14	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
15	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
16	Ders çalışma haftası
17	Final haftası

(<https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/sanat-elestirisi/rso304-6501-16> E.T: 27.01.2024)

EK-4 Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Öğretmen adaylarının, farklı sanat eleştirisi modellerini öğrenmelerini ve

	bu modelleri çağdaş sanat eserlerine uygulayabilme becerilerini geliştirmek.
Dersin İçeriği	Sanat kuramları çerçevesinde sanat eserlerini inceleyerek eleştirel düşünmeyi geliştirme, sözlü ve yazılı olarak sanat eserini yorumlayabilme ve değerlendirebilmeyi içerir; ayrıca öğrencilerin çağdaş sanat eserlerine ilişkin felsefi düşüncelerini geliştirmeleri teşvik edilir; dersin karşılıklı tartışmalarla işlenmesi sağlanır, tartışmaların etik kurallara uygun olarak yürütülmesine dikkat edilir; sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durulur.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1. Sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki önemini farkına varır. 2. sanat kuramları çerçevesinde sanat eserlerini inceler. 3. Sözlü ve yazılı olarak sanat eserlerini yorumlar. 4. Çağdaş sanat eserleri hakkında tartışır.
Kaynaklar	Akkaya, T. (2014). Akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi kuramı. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. Keser, N. (2018). Sanat Metodolojileri Sanat Tarihi & Sanat Eleştirisi. Ankara: Ütopya Yayınevi. Ersoy, A. (2010). Sanat eleştirisi. Artes Yayınları, İstanbul. Crockett, C. (1958). Psychoanalysis in art criticism. The Journal of Aesthetics and Art Criticism, 17(1), 34-44.
Haftalık Ders İçeriği	
1	Dersin içeriği, amaçları, yöntem ve kullanılacak ders materyalleri, notlandırma sistemi hakkında genel bilgilendirme
2	Sanat ve Sanat Yapıtı Sanat Eleştirisi ve Görsel Sanatlar Eğitimindeki Yeri
3	Sanat Eleştirisi Metodolojileri: 1) Biyografik Metodoloji ve örnek eser incelemesi 2) Üslupsal Metodoloji ve örnek eser incelemesi
4	3) Formalist Metodoloji ve örnek eser incelemesi 4) İkonografik Metodoloji ve örnek eser incelemesi
5	5) Psikanalitik Metodoloji ve örnek eser incelemesi 6) Sosyolojik Metodoloji ve örnek eser incelemesi
6	7) Feminist Metodoloji ve örnek eser incelemesi 8) Göstergibilimsel Metodoloji ve örnek eser incelemesi
7	9)Pedagojik Sanat Eleştirisi Modelleri ve örnek eser incelemesi 10) Akademik ve Disiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı ve örnek eser incelemesi
8	Vize haftası
9	Eleştiri etkinliği: 20. yy'a ait örnek eser analizi
10	Eleştiri etkinliği: 20. yy'a ait örnek eser analizi
11	Eleştiri etkinliği: 21. yy.'a ait örnek eser analizi
12	Eleştiri etkinliği: 21. yy.'a ait örnek eser analizi
13	Eleştiri etkinliği: 21. yy.'a ait örnek eser analizi
14	Eleştiri etkinliği: 21. yy.'a ait örnek eser analizi
15	Eleştiri etkinliği: 21. yy.'a ait örnek eser analizi
17	Final haftası

(<https://bys.trakya.edu.tr/file/open/53438479> E.T:27.01.2024)

EK-5 Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği

Dersin Amacı	Sanatı, sanat eserini ve sanatçıyı anlamlandırabilme, sanat eserini analiz etme ve değerlendirebilme.
Dersin İçeriği	Sanat kuramları çerçevesinde sanat eserlerini inceleyerek eleştirel düşünmeyi geliştirme, sözlü ve yazılı olarak sanat eserini yorumlayabilme ve değerlendirebilmeyi içerir; ayrıca öğrencilerin çağdaş sanat eserlerine ilişkin felsefi düşüncelerini geliştirmeleri teşvik edilir; dersin karşılıklı tartışmalarla işlenmesi sağlanır, tartışmaların etik kurallara uygun olarak yürütülmesine dikkat edilir; sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durulur.
Dersin Öğrenme Kazanımları	1. Sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemini açıklar. 2. Sanat eseri incelemelerinde sanat eleştirisi kuramlarını, eleştiri evrelerini ve sorgulama stratejilerini kullanır. 3. Sanat eserini biçim ve içerik açısından çözümler. 4. Sanat eserini incelerken görsel düzenleme elemanlarını ayırt eder. 5. Sanat değeri olan eserleri koruma, seçme ve sahip olma duyarlılığı gösterir. 6. Sanat eserlerini inceleme ve yorumlama yolu ile kendi sanat çalışmalarına alt yapı oluşturur. 7. Farklı ülkelerin sanat yapıtlarından örnekleri ülkemizdeki sanat yapıtlarıyla karşılaştırıp değerlendirir. 8. Sanat eserlerini incelerken kullandığı eleştirel tavrı, kültürel çevreyi oluşturan diğer nesnelere de uygular. 9. Kendi sanatsal çalışmalarını biçim ve içerik açısından değerlendirir. 10. Farklı yaş gruplarına yönelik sanat eleştirisi uygulamaları tasarlar.

(<https://ebs.pusula.pau.edu.tr/bilgigoster/Ders.aspx?lng=1&dzy=3&br=19&bl=45&pr=18&dm=815&ps=3&dk=150810&ds=0> E.T: 27.01.2024)

EK-6 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	1. Alanıyla ilgili herhangi bir sanat eserini yorumlama bilgisi kazanma. 2. Sanat eleştirisi ile ilgili temel kavram ve yöntemleri bilme. 3. Sanat eleştirisi türlerini ve belirgin özelliklerini açıklayabilme 4. Sanatı, sanat eserini ve sanatçıyı eserini analiz etme ve değerlendirebilme. 5. Estetik kuramları bilir
Dersin İçeriği	Anlatım, soru-cevap, örnekleme, araştırma, beyin fırtınası, sunum.
Planlanan Öğrenme Aktiviteleri ve Metodları	Etkinlikler ayrıntılı olarak "Değerlendirme" ve "İş Yüğü Hesaplaması" bölümlerinde verilmiştir.
Kaynaklar	ERİNÇ, M Sıtkı, Resmin Eleştirisi Üzerine, Hil Yayın. MORAN, Berna, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, Cem Yay. ŞENTÜRK, L.V., Analitik Resim Çözümlemeleri, Ayrıntı, 2012 ERSOY, Ayla, Sanat Eleştirisi, Artes Yay. , 2010
Haftalık Ders İçeriği	
1	Eleştiri nedir? Ne amaçla yapılır?
2	Sanat eleştirisinin tarihsel gelişimi.
3	Resimde eleştiri türleri.
4	Resimde eleştiri türleri.
5	Resimde eleştiri türleri.
6	Sanat kuramları
7	Sanat kuramları
8	Ara Sınav
9	Sanat kuramları
10	Sanat kuramları
11	Eleştirinin sanat eğitiminde ki önemi.
12	Araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi.
13	Araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi ve uygulama çalışması
14	Araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi ve uygulama çalışması
15	Araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi ve uygulama çalışması

(<https://obs.mu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=06&curSunit=111#> E.T: 27.01.2024)

EK-7 Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	21.yy da bireylerin eğitiminde eleştirinin önem kazanmasıyla bu yaklaşımın sanat konularına uygulanması. Sanat eleştirisinin niçini ve gerekliliği, sanat eleştirmenlerinin görevleri, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemleri ve eleştiri evreleri ve eleştiride sorgulama stratejileri.
Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri	1. Yaparak öğrenme 2. İşbirlikli öğrenme
Kaynaklar	sınırsız
Haftalık Ders İçeriği	
1	Sanatın anlam ve gayesi, sanat gereksinimi ve gerekliliği, Sanat programlarında nitelik
2	Nitelikli bir sanat programı alanları, Estetik, Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi, Sanat Eseri, Sanat eğitiminde estetik, Sanat nedir Yansıtmacılık, Biçimcilik, Dışavurumculuk Kuramları
3	Sanatın ortaya çıkışı ve gelişmesi, Sanatın bugünü ve geleceği, Başlıca sanat alanları, Görsel Sanatlar (Plastik sanatlar), İşitsel Sanatlar (Fonetik Sanatlar), Görsel işitsel sanatlar (Dramatik Sanatlar)
4	Sanat eğitiminde eleştiri, Sanat eleştirisi süreci basamakları I, Betimleme (Description), Çözümleme (Analysis), Yorumlama (Interpretation), Yargı (Aesthetic Judgment)
5	Sanat eleştirisi sürecindeki basamaklar II, Resim sanatı etkinliklerini izlerken eleştiri aşamaları, Yorumlama aşaması, Eleştiri aşaması
6	Çeşitli sanat dallarından eleştiri aşamalarından örnekler (müzik, edebiyat, bale, dans, tiyatro, sinema)
7	Sanat eğitiminde sanat tarihi, Sanat eğitiminde ürün
8	genel tekrar, genel değerlendirme, arasınay
9	Sanat eleman ve ilkeleri, Plastik Sanatların Elemanları: Renk, Değer, Çizgi, Doku, Biçim Form, Mekan, Plastik Sanatların ilkeleri: Denge, Vurgu, Ahenk, Değişiklik, Derecelenme, Hareket ve ritim, Oran ve orantı
10	Eleştiri, Sanat eleştirisinin amaçları, Eleştiri çeşitleri: Basın Eleştirisi, Pedagojik Eleştiri, Akademik Eleştiri, Popüler Eleştiri
11	Sanatın ilke ve elemanlarına göre çözümleme tablosu
12	Sanat kuramları ve estetik niteliklere göre çözümleme tablosu
13	Eleştiri yöntemiyle bir sanat eserinde bulunan farklı estetik niteliklerin ortaya çıkarılması tablosu, Sanat tarihi ve eleştiri disiplinlerine göre sanat eleştirisi sürecindeki (betimleme, çözümleme, yorumlama, yargı) basamaklarının eşleştirme tablosu
14	Soyut tasarımların analizi
15	Final Akademik eleştiriler

(https://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2023-2024g/tr/tr_1113_1113_2403.html E.T: 27.01.2024)

EK-8 Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Öğrenme Çıktıları	Eleştiri ve sanat eleştirisi kavramlarını tanımlayabilir. Sanat eleştirisinin tarihsel gelişimini açıklayabilir. Geçmişten günümüze birçok sanat eserini eleştirebilir. Sanat eserin oluşumunu etkileyen sosyolojik, psikolojik, bilimsel, felsefi etmenleri yorumlayabilir. Sanat eserlerinin tasarım öğelerini ve ilkelerini analiz edebilir. Eğitsel sanat eleştirisi uygulamalarını örneklendirebilir. Sanat eleştirisinin kapsamını ve amaçlarını tartışabilir. Sanat eleştirisi türlerini ve belirgin özelliklerini açıklayabilir. Eleştiri türlerini sanat eserleriyle ilişkilendirebilir. Sanat eleştirisinin diğer disiplinlerle olan ilişkini açıklayabilir.
Öğretim Yöntemleri	Anlatım Tartışma Soru-Yanıt Alan Gezisi Beyin Fırtınası Rapor Hazırlama ve/veya Sunma
Okuma Listesi	AKBULUT Durmuş, Resim Neyi Anlatır, İstanbul: İstiklal Kitabevi, 2006. BARRETT Terry, Why Is That Art: Aesthetics and Criticism of Contemporary Art, New York: Oxford University Press, 2008. BOYDAŞ Nihat, Sanat Eleştirisine Giriş, 2. Baskı, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007. CORRIGAN Timothy, Film Eleştirisi El Kitabı, Ankara: Dipnot Yayınları, 2008. ERİNÇ Sıtkı M., Resmin Eleştirisi Üzerine, 3. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2004. ERKMAN Fatma, Göstergebilime Giriş, İstanbul: Alan Yayıncılık, 1987. FELDMAN Edmund Burke, Varieties of Visual Experience, New York: H.N. Abrams, 1992. FREUD Sigmund, Sanat ve Sanatçılar Üzerine, Çev: Kamuran Şipal, 2. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001. FREVILLE Jean-PIEHANOV Georgi, Sosyalist Açından Toplum, Sanat ve Eleştiri, Çev: Asım Bezirci, 4. Basım, İstanbul: Yön Yayın, 1991. MORAN Berna, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, 10. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003. MURRAY Chris, Yirminci Yüzyılda Sanatı Okuyanlar, Çev: Suğra Öncü, İstanbul: Sel Yayınları, 2009. ÖZDEN Zafer, Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Filmi Eleştirisi, İstanbul: Afa Yayıncılık, 2000. PANOFKY Erwin, İkonografi ve İkonoloji: Renaissance Sanatının İncelenmesine Giriş, Çev: Engin Akyürek, İstanbul: AFA Yayıncılık, 1995. RİFAT Mehmet, Gösterge Eleştirisi, 2. Baskı, İstanbul: Tavanarası Yayıncılık, 2002. SARUP Madan, Post Yapısalcılık ve Postmodernizm, Çev: A. Baki Güçlü, Ankara: Ark Yayınevi, 1995. TUNALI İsmail, Marksist Estetik, 3. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2003. TÜKEL Uşun, Resmin Dili: İkonografiden Göstergebilime, İstanbul: Homer Kitabevi, 2005. WOLFF Theodor ve GEAHİGAN George, Art Criticism and Education, Chicago: University of Illinois Press, 1997
Haftalık Ders İçeriği	
1	Dersin ve kaynakların tanıtımı
2	Sanat eleştirisinin dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi
3	Biçimsel/görsel çözümlemenin temel ilkeleri
4	Feldman'ın eleştiri türlerinin incelenmesi ve Pedagojik eleştiri türü bağlamında eser inceleme
5	Wolff ve Geahigan'ın eleştiri türlerinin örnekler üzerinden incelenmesi
6	Ontik (varlıkbilimsel) çözümleme ve İkonoloji bağlamında sanat eseri analizi.
7	Vize
8	Müze'de sanat eleştirisi uygulamaları
9	Öğrenci sunumları
10	Öğrenci sunumları
11	Öğrenci sunumları
12	Öğrenci sunumları
13	Öğrenci sunumları
14	Dersin genel bir değerlendirilmesi ve ödevlerin teslimi

(<https://abp.anadolu.edu.tr/tr/ders/icerik/213218/48> E.T: 14.02.2024)

EK-9 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat formlarının biçimsel yapısını ve bağlamsal arka planını anlayıp yorumlayabilme. Sanat eleştirisinin temel eğitim modellerini öğrenmek ve uygulamak. Sanat eserlerini çağdaş ve tarihsel kuram ve yaklaşımlar çerçevesinde yorumlayabilme ve eleştirebilme.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisinin tanımı ve tarihçesi, anlam ve önemi, sanat eleştirisi kuramları, özgün kuram geliştirme.
Dersin Öğrenme Çıktıları	Sanatın ardındaki anlamı anlamak ve öğrenilmiş yargılarda bulunmak. Sanatı ve insan toplumundaki kültür, politika, gelenekler gibi bağlamsal ilişkileri anlamak. Sanatı felsefi ve kültürel anlayışların yanı sıra biçimsel yaklaşımlar çerçevesinde yorumlayabilme ve yargılayabilme
Kaynaklar	1. Moran , B (2004) Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İletişim Yayınları: İstanbul 2. Fineberg, J. (2014) 1940'tan Günümüze Sanat-Varlık Stratejileri. İnkilap Yayınevi: İstanbul 3. Barrett, T. (2012) Sanatı Eleştirmek Günceli Anlamak. Hayalperest Yayınevi: İstanbul
Haftalık Ders İçeriği	
1	Dersin işleyişinin ve içeriğinin açıklanması ve Güncel sanat hakkındaki temel okumaların tanıtılması
2	Sanat nedir? Sanat Eseri ve Sanat Eserinin Özellikleri; Sanat Eserini Oluşturan Plastik ve Estetik Unsurlar
3	Sanat Eserinde Öz ve Biçim, Plastik ve Estetik Unsurların Oluşturduğu Düzen
4	Sanat ve Güzellik
5	Sanat Eserinin Toplumsal Yönü
6	Eser Analizi
7	Ara Sınav
8	Eser Analizi
9	Eser Analizi
10	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
11	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
12	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
13	Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
14	Genel değerlendirme

(https://www.ohu.edu.tr/akts/bilgipaketi_dersdetay/1/ROS0005/haftalikicerik E.T: 14.02.2024)

EK-10 Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat eserini anlama sürecinde on yapıyla birlikte arka yapıyı da oluşturan bağlamsal ilişkileri çözümleyebilmek. Eğitimde kullanılan sanat eleştirisi modellerini bilmek ve uygulayabilmek. Sanat eserini çağdaş ve tarihsel sanat kuramları çerçevesinde yorumlayabilmek.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisi kuramları, sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi, eleştiri evreleri ve eleştiride sorgulama stratejileri, örnek sanat eserleri (reprodüksiyon) üzerinden sanat eleştirisi uygulamaları.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1- Bir sanat yapının, hem içsel (hem dışsal olarak) eleştirir. 2- Betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı aşamaları ile eleştirisini yapar.
Kaynaklar	Yücel ,T (1991) Eleştirinin ABC'si Simavi Yayınları ABC Dizini: 1 Stokrochi, M.(1997) Methods and Assesment of Art, ASU. Canaday, J. (1980) What is Art, Alfred A. Knopf, Newyork. Boydaş,N.(2004)Eleştiriye Giriş ve Resim Eleştirileri.Gündüz Eğitim veYayıncılık Moran , B (1972) Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları. Faber and Faber. Marie.R. ve Hagen, R. What Great Paintings Say, (1995) Olcay Kırıçoğlu (1997) Orta Öğretim Sanat Öğretimi YÖK Hizmet Öncesi Eğitim Yayınları
Haftalık Ders İçeriği	
1	Giriş ve Eleştiri Çeşitleri, Önemi, Eğitimde Eleştiri.
2	Eleştiriye Devam. Bilgi objeleri ve eleştiri aşamaları.
3	Staj süresince karşılaşılan problemler.
4	Pedagojik Eleştiri.
5	Pedagojik Eleştiri.
6	Pedagojik Eleştiri.
7	Pedagojik Eleştiri.
8	Vize sınavı / Pedagojik Eleştiri.
9	Pedagojik Eleştiri.
10	Pedagojik Eleştiri.
11	Proje: Pedagojik Eleştiri
12	Akademik Eleştiri.
13	Akademik Eleştiri.
14	Basın Eleştiri Ve Test.

(<https://obs.gazi.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=05&curSunit=52222753#> E.T: 14.02.2024)

EK-11 Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Dersin amacı öğrencinin bilimsel ve sanatsal gelişimini pedagojik gerektirmeler ile sağlanan bireyselliği algısal, düşünsel, imgesel ve diğer tasarımsal süreçleri ihtiva edecek biçimde bir bakış açısı ve mental değerlere taşımak; bu değerleri belli kriteriyumlara yaslamak; söz konusu bakış açılarını bilimsel, sanatsal, kültürel, sosyolojik, ideolojik, politik ve psikolojik örüntülerde kullanmak olarak gösterilebilir.
Dersin İçeriği	Bu ders, öğrencinin eleştirel potansiyellerini geliştirme; Sözel ve yazılı olarak eleştiriyi kullanmada yeteri düzeyde kelime hazinesine sahip olma; Tarihsel, sosyolojik, izafi, izlenimci ve yapısal formatlarda eleştiriyi kullanabilme; Akademik, pedagojik ve popüler anlamda eleştiriyi sınıflandırabilme; tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılamanın sanat eleştirisindeki aşamalar olarak incelenmesi; eser incelemesi, metin çözümlemeleri ve okuryazarlıkların (çoklu okuryazarlıklar) sanat eleştirisi kapsamında ele alınması; ve Sanatçı, eser, izleyici etkileşim formasyonunda eleştirmenin konumu, fonksiyonu, amaçları ve kanaatlerinin objektif ve subjektif açıdan incelenmesini içermektedir.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1- Sanatsal kuram ve pratiklerin kavranmasında eleştirinin pedagojik bir yöntem olduğunu bilebilir; sanatsal anlayışların ya da tarzların çözümlemesinde bakış açılarının ve yaklaşım biçimlerinin bireysel farklılıklar ile açıklanabilir taraflarının farkına varabilir. 2- Çeşitli sanat disiplinlerine, kuramlara ya da uygulamalara ait örnekleri yapısal, tasarımsal, kültürel, dönemsel bağlamlarda değerlendirebilir, çözümleyebilir, yorumlayabilir. 3- Eleştirel donanımları sağlamada bireysel yaklaşımlarını uygun yöntem ve teknikler ile startejik kılabilir, eleştirel potansiyellerini iletişimsel ve etkileşimsel anlamda performansla yansıtabilir. 4- Sanat hakkında genel eğilimlere ve yönelimlere esnek yaklaşımlar sergileyebilir, hüküm verebilir, vargı ve yargılarında cesur davranabilir, eleştirel sorumlulukların bilincine varabilir.
Kaynaklar	[1] TYSON, Lois. Critical Theory Today, Routledge, New York-London, 2006. [2] CARY, Richard. Critical Art Pedagogy (Foundations for Postmodern Education), Garland Pub. Inc. A Member of The Taylor Francis Group, New York and London 1998. [3] “Embracing a Critical Pedagogy in Art Education”, Author(s): Shirley Hayes Yokley Source: Art Education, Vol. 52, No. 5, What is Taught? What is Learned? How Do We Know? (Sep., 1999), pp. 18-24 [4] “Defining and Structuring Art Criticism for Education”, Author(s): Tom Anderson Source: Studies in Art Education, Vol. 34, No. 4 (Summer, 1993), pp. 199-208 [5] “Performance Art as Critical Pedagogy in Studio Art Education”, Author(s): Charles R. Garoian Source: Art Journal, Vol. 58, No. 1 (Spring, 1999), pp. 57-62 [6] “Critical Thought about the Esthetic and Art Education”, Author(s): H. James Marshall Source: Art Education, Vol. 25, No. 5 (May, 1972), pp. 15-18 [7] “(Post)Modern Critical Theory and the Articulations of Critical Pedagogies”, Author(s): Mas'ud Zavarzadeh and Donald Morton Source: College Literature, Vol. 17, No. 2/3, The Politics of Teaching Literature (1990), pp. 51- 63
Haftalık Ders İçeriği	
1	Eleştirinin temel kavramları, tarihsel gelişim biçimleri ve formasyonunun incelenmesi
2	Genel eleştiri ile sanat eleştirisi arasındaki niteliksel ilişkiyi bileşkelere değerlendirme (benzerlikler ya da farklılıklar açısından)
3	Sanat eleştirisinin temel elemanları olarak sanatçı, eser ve izleyicinin incelenmesi
4	Bir sanatsal iletişim ve etkileşim biçimi olarak sanat eleştirisinin değerlendirilmesi
5	Eleştiri türleri: tarihsel, sosyolojik, izafi, izlenimci, yapısal, nesnel
6	Bir sanatsal mekanizma olarak eleştirinin sanatsal ve sanat eğitimsel konumunun incelenmesi
7	Sanat eleştirisinin aşamaları: betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama ve kuram
8	Eleştirinin sınıflandırılması: akademik, popüler, pedagojik ve medyatik
9	Sanat eleştirisinin subjektif bileşenleri ile objektif bileşenleri arasındaki ilişkinin betimlenmesi
10	Sanatçı olarak eleştirmen, sanat izleyici olarak eleştirmen, başkası olarak eleştirmen, pedagoğ olarak eleştirmen
11	Ara Sınav
12	Sanatsal okuryazarlıklar: analiz, değerlendirme, gruplama, tümevarım, tüm dengelim, sentez, soyutlama
13	Görsel okuryazarlık, görsel kültür okuryazarlığı ve çağdaş sanat eğitiminde eleştirinin yeni özellikleri

(<https://ebs2.omu.edu.tr/311909/135065/2666> E.T: 14.02.2024)

EK-12 Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat eserini anlama sürecinde on yapıyla birlikte arka yapıyı da oluşturan bağlamsal ilişkileri çözümleyebilmek. Eğitimde kullanılan sanat eleştirisi modellerini bilmek ve uygulayabilmek. Sanat eserini çağdaş ve tarihsel sanat kuramları çerçevesinde yorumlayabilmek.
Dersin Öğrenme Kazanımları	1- Sanatın arkasındaki anlamı kavramak için yorum getirebilmek.; 2- İlk çağ sanatsal yaklaşımları ve güzellik teorilerini bilmek.; 3- Farklı yaklaşımlar olarak önemli sanat kuramlarını öğrenmek.; 4- Sanat ve sanatın bağlamsal ilişkilerini, sosyal, kültürel, politik ve gelenekler bağlamında çözümleyebilmek.; 5- Sanatı anlamak için kavramsal çözümler sunan farklı felsefeleri öğrenmek.; 6- Farklı eğitim modellerini sanat eleştirisinde kullanabilmek.; 7- Sanatın tarihi, felsefi, sosyal, kültürel bağlamsal ilişkilerini anlayarak bilinçli, duyarlı bir sanat izleyicisi, sanat eğitimcisi, veya profesyoneli olmak.; 8- Sanatı ve sanat eserini felsefi, kültürel algılamalar çerçevesinde ve aynı zamanda formal yaklaşımlar aracılığıyla eleştirebilmek.;
Kaynaklar	Powell, B.B. (1998). Classical Myth. Prentice Hall: New Jersey Dutton, D.(2010) . The Art Instinct: Beauty, Pleasure, and Human Evolution. Oxford University Press: Chippenham, UK Hale, B. H. (1989). Drawing lessons from the great masters. New York: Watson-Guptill. Civardi, G. (2006). Complete guide to drawing. Welwood, GB: Search Pres. Ocvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg, P. R., Bone, R. O., & Cayton, D. L. (1998). Art fundamentals. New York: McGraw Hill. Hercun, D. (Ed.). (2007). Complete watercolor course. London: Amber Books. Piper, D. (2006). The illustrated history of art. London: Bounty Books. Parramon's Editorial Team (2001). Charcoal, sanguine, crayon, and chalk. New York: Barron's. Amber Books (2007). Drawing & painting techniques. London: Amber Books. Monahan, P., Seligman, P., & Clouse, W. (2000). Art school: A complete painters course. London: Hamlyn Chipp, H.B. (1996). Theories Of Modern Art. Los Angeles, CA: University of California Pres. Collingwood, R.G. (1958) The Principles of Art. New York: Oxford University Pres.
Haftalık Ders İçeriği	
1	Ders tanıtımı ve içeriği hakkında bilgi.Sanat nedir? Sanatın doğuşu nasıl olmuştur?
2	İlk çağ felsefeleri.Plato ve mimesis kuramı. Platonik realizm
3	İlk çağ felsefeleri.Aristo ve mimesis kuramı.
4	Rönesans felsefesi ve realistik idealizm.
5	Sosyal realizm ve sosyalist realizm.
6	Marxist estetik ve Marxizm
7	Feldman modeli sanat eleştirisi
8	Ornek Sanat Eleştirisi
9	Sanat kuramları: 1.Realist kuram 2.Dışavurumcu kuram 3.Formal kuram 4. Fonksiyonelci kuram
10	Anderson modeli sanat eleştirisi
11	Darwinci güzellik kuramı Visual Culture kuramı
12	Visual Culture kuramı
13	Smith modeli sanat eleştirisi
14	Clements modeli sanat eleştirisi

(<https://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Ders/Index/1097240> E.T: 14.02.2024)

EK-13 Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat eserinin estetik yönünün tanımlanması ve asıl gerçeğine ulaşılması amacıyla: T. Akkaya tarafından geliştirilen özgün bir yöntem ışığında, sanat yapıtını var eden tüm koşulların ve oluşumların araştırılması, incelenmesi, ve eleştirilmesi.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisinin tanımı ve tarihçesi, anlam ve önemi, sanat eleştirisi kuramları, özgün kuram geliştirme.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1 Sanat eserleri (repröduksiyon) üzerinden sanat eleştirisine dair çözümlemeler yapar. 2 Sanat eleştirisinin yan alanlarını ve tarihçesini inceler. 3 Sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yerinin ve öneminin farkına varır. 4 Sanat eleştirisinde kullanılması gereken yöntemleri ve eleştiri çeşitlerini kavrar. 5 Sanat eleştirisinin estetik yönünün tanımlanmasında geliştirilen özgün yöntemler ile eleştiriler konusunda sağlam donanım kazanır.
Kaynaklar	Arnheim, R.(1960) Art and Visual Perceptioni London, Faber and Faber. Moran , B (1972) Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları. Sanata ilişkin tüm kaynaklar.(yazılı , görsel ve sanal) Yücel ,T (1991) Eleştirinin ABC'si Simavi Yayınları ABC Dizini
Haftalık Ders İçeriği	
1	*Sanat eleştirisinin tanımı, amacı ve önemi
2	*Sanat eleştirisinin kaynakları
3	*Sanat eleştirisinin tarihçesi
4	*Sanat eleştirisinin yan alanları
5	*Sanat eleştirisi yöntemleri
6	*Sanat eleştirisinin özellikleri
7	*Ara Sınav
8	*Sanat eleştirisinde terminoloji ve dil kullanımı
9	*Sanat eleştirilerinin eleştirilmesi
10	*Sanat eleştirisinde kullanılacak özgün bir metot tanıtımı
11	*Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
12	*Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
13	*Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)
14	*Örnek sanat eleştirileri (öğrenci sunumları)

(<https://ubys.bartın.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/CourseDetail?&isElectiveCourse=true&isIntegratedCourse=false&courseId=aWohRQEeYwm4mRmqRi3ytQ!xGGx!!xGGx!&curriculumId=RxpqIY1IAJ9nXZ8Q84NFPQ!xGGx!!xGGx!&apid=8jQQ1khkeD!xBBx!8blsafm!xDDx!GEQ!xGGx!!xGGx!&eqd=10602&progName=G%C3%BCzel%20Sanatlar%20E%C4%9Fitimi%20B%C3%B6l%C3%BCm%C3%BC%20-%20Resim-%C4%B0%C5%9F%20E%C4%9Fitimi%20Anabilim%20Dal%C4%B1%20/%20Resim-%C4%B0%C5%9F%20C3%96%C4%9Fretmenli%C4%9Fi%20Program%C4%B1&culture=tr-TR> E.T:

21.02.2024)

EK-14 Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Öğretmen adaylarının farklı sanat eleştirisi modellerini öğrenmelerini ve bu modelleri çağdaş sanat eserlerine uygulayabilme becerilerini geliştirmek.
Dersin İçeriği	Bu ders, sanat kuramları çerçevesinde sanat eserlerini inceleyerek eleştirel düşünmeyi geliştirme, sözlü ve yazılı olarak sanat eserini yorumlayabilme ve değerlendirebilme etkinliklerini ve derslerini içerir. Ayrıca öğrencilerin çağdaş sanat eserlerine ilişkin felsefi düşüncelerini geliştirmeleri teşvik edilir. Sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durmayı içerir.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1- Sanat eleştirisini tanımlar. 2- Sanat eleştirisi ile sanat tarihi arasındaki farkları açıklar. 3- Sanat eleştirisinin bir disiplin olarak biçimlenme sürecini açıklar. 4- Önde gelen sanat eleştirmenlerini tanıır. 5- Farklı sanat eleştirisi metodolojilerini açıklar. 6- Görsel sanatlar dersinde kullanılabilecek sanat eleştirisi modellerini açıklar. 7- Farklı yaş gruplarına uygun sanat eleştirisi modellerini belirler. 8- Bir sanat eserini incelerken hangi sanat eleştirisi metodolojisinin/modelinin tercih edilmesi gerektiğini tartışır.
Kaynaklar	Nimet Keser, Sanat tarihi ve Sanat Eleştirisi Metodolojileri. Terry Barrett, Öğrenciler İçin Bir Eleştiri Rehberi
Haftalık Ders İçeriği	
1	Sanat eleştirisinin tanımı. Sanat eleştirisi ile sanat tarihi arasındaki ilişki: benzerlikler ve farklılıklar.
2	Sanat tarihi ve sanat eleştirisinin erken örneklerinin incelenmesi
3	Antik dönemden 20. Yüzyıla sanat eleştirisinin gelişimi ve öncüleri.
4	Profesyonel eleştirmenler tarafından kullanılan sanat eleştirisi metodolojileri: Biyografik, üslupsal, formalist metodolojiler.
5	Profesyonel eleştirmenler tarafından kullanılan sanat eleştirisi metodolojileri: İkonografik-ikonolojik, sosyal-tarihsel, feminist metodolojiler.
6	Okul çocukları tarafından kullanılabilecek sanat eleştirisi modelleri: Feldman ve Taylor modelleri
7	Okul çocukları tarafından kullanılabilecek sanat eleştirisi modelleri: Anderson ve Barrett modelleri
8	Ara Sınav
9	Eleştiri etkinliği: Bir sanat eserinin Feldman modeliyle analizi
10	Eleştiri etkinliği: Bir sanat eserinin Taylor modeliyle analizi
11	Eleştiri etkinliği: Bir sanat eserinin Anderson modeliyle analizi
12	Eleştiri etkinliği: Bir sanat eserinin Barrett modeliyle analizi
13	Öğrencilerin ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlamış oldukları eleştiri etkinliğinin tartışılması
14	Eleştiri modellerinin karşılaştırılması
15	Öğrencilerin ortaöğretim öğrencilerine yönelik hazırlamış oldukları eleştiri etkinliğinin tartışılması
16	Yarıyıl Sonu Sınavları
17	Yarıyıl Sonu Sınavları

(<https://ebs.cu.edu.tr/Ders/GenelBilgi/605250> E.T: 21.02.2024)

EK-15 Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sanat Eleştirisi Ders İçeriği

Dersin İçeriği	
Dersin Amacı	Sanat eserini anlama sürecinde on ve arka yapıyı oluşturan bağlamsal ilişkileri çözümleyebilmek. Eğitimde kullanılan sanat eleştirisi modellerini açıklayabilmek ve uygulayabilmek. Sanat eserini çağdaş ve tarihsel sanat kuramları bağlamında yorumlayabilmek.
Dersin İçeriği	Sanat eleştirisi kuramları, sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi, araştırmacı sanat eleştirisi yöntemi, eleştiri evreleri ve eleştiride sorgulama stratejileri, örnek sanat eserleri (reprodüksiyon) üzerinden sanat eleştirisi uygulamaları.
Dersin Öğrenme Çıktıları	1- Farklı yaklaşımlar olarak önemli sanat kuramlarını öğrenmek.; 2- Sanat ve sanatın bağlamsal ilişkilerini, sosyal, kültürel, politik ve gelenekler bağlamında çözümleyebilmek.; 3- Sanatı anlamak için kavramsal çözümler sunan farklı felsefeleri öğrenmek.; 4- Sanatı ve sanat eserini felsefi, kültürel algılamalar çerçevesinde ve aynı zamanda formal yaklaşımlar aracılığıyla eleştirebilmek.;
Kaynaklar	SAN, İ., (2003). Sanat Eğitimi Kuramları, Ütopya Yayınları: 87, Eğitim Dizisi, Ankara. FISHER, E. (1995)..Sanatın Gerekliği, (çev. Cevat Çapan), Doğu-Batı Yayınları, Payel Yayınevi, Ankara.. BERGER, Görme Biçimleri. GOMBIRICH 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. LYNTON (1993). Modern Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi. İstanbul. E.H. GOMBIRICH (1986). Sanatın Öyküsü, Çev: B. ÇÖMERT, Remzi KİTABEVİ, İstanbul. Aziz Çalışlar, Estetik-, Mosej Kagan Güzellik bilimi olarak Sanat ve Estetik-, İhsan Turgut, Sanat Felsefesi- Tunalı, İ Felsefenin ışığında modern resim, Ersöz A. Sanat eleştirisi kuramları
Haftalık Ders İçeriği	
1	Derse Giriş ve Ders İzlenmelerinin Tanıtımı
2	Aristo ve mimesis kuramı.
3	Rönesans felsefesi ve realistlik idealizm.
4	Sosyal realizm ve sosyalist realizm
5	Marxist eleştiri
6	İkonografik analiz yöntemi İkonolojik Analiz Yöntemi
7	Feldman modeli sanat eleştirisi
8	Ara Sınav
9	Sanat Eleştirisi uygulamaları
10	Sanat Eleştirisi uygulamaları
11	Sanat kuramları: .(Yansıtmacı/Realist kuram, .Dışavurumcu kuram Biçimci/Formall kuram, İşlevsel/ Fonksiyonelci kuram
12	Anderson modeli sanat eleştirisi
13	Darwinci güzellik kuramı
14	Görsel kültür kuramı
15	Smith modeli sanat eleştirisi
16	Yarıyıl Sonu Sınav

(<https://ubs.giresun.edu.tr/ogrenci/ebp/course.aspx?zs=2&mod=1&kultur=tr-TR&program=1434&did=36055&mid=60641&pmid=1518> E.T: 21.02.2024)

EK-16 YÖK Resim Öğretmenliği Lisans Programı (1998)

RESİM ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI

BİRİNCİ YIL										
I. Yarıyıl					II. Yarıyıl					
KODU	DERSİN ADI	T	U	K	KODU	DERSİN ADI	T	U	K	
	Desen	2	2	3		Temel Tasarım II	2	4	4	
	Temel Tasarım I	2	4	4		Yazı	1	2	2	
	Perspektif	1	2	2		Türk Sanatı Tarihi	3	0	3	
	Sanat Tarihine Giriş	2	0	2		Batı Sanatı Tarihi	3	0	3	
	Yabancı Dil I	3	0	3		Yabancı Dil II	3	0	3	
	Türkiye I: Yazılı Anlatım	2	0	2		Türkiye II: Sözlü Anlatım	2	0	2	
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	0		Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	0	0	
	Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3	0	3		Okul Deneyimi I	1	4	3	
		Kredi			19			Kredi		
İKİNCİ YIL										
III. Yarıyıl					IV. Yarıyıl					
KODU	DERSİN ADI	T	U	K	Kodu	DERSİN ADI	T	U	K	
	Anasanat Atölye I	2	4	4		Anasanat Atölye II	2	4	4	
	Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3		Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3	
	Çağdaş Dünya Sanatı	2	0	2		Çağdaş Türk Sanatı	2	0	2	
	Gelişim ve Öğretim	3	0	3		Bilgisayar	2	2	3	
	Seçmeli I	3	0	3		Öğretimde Planlama ve Değ.	3	2	4	
	Seçmeli II	3	0	3		Seçmeli III	3	0	3	
		Kredi			18			Kredi		
ÜÇÜNCÜ YIL										
V. Yarıyıl					VI. Yarıyıl					
KODU	DERSİN ADI	T	U	K	KODU	DERSİN ADI	T	U	K	
	Anasanat Atölye III	2	4	4		Anasanat Atölye IV	2	4	4	
	Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3		Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3	
	İnsanın Sanatsal Gelişimi	2	0	2		Sanat Öğretiminde Uygulamalar I	2	2	3	
	Estetik	3	0	3		Sanat Eleştirisi	3	0	3	
	Müze Eğitimi ve Uygulamaları	2	2	3		Sınıf Yönetimi	2	2	3	
	Öğretim Tek. ve Materyal Geliş.	2	2	3		Özel Öğretim Yöntemleri I	2	2	3	
		Kredi			18			Kredi		
DÖRDÜNCÜ YIL										
VII. Yarıyıl					VIII. Yarıyıl					
KODU	DERSİN ADI	T	U	K	KODU	DERSİN ADI	T	U	K	
	Anasanat Atölye V	2	4	4		Anasanat Atölye VI	2	4	4	
	Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3		Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3	
	Sanat Öğretiminde Uygulamalar II	2	2	3		Rehberlik	3	0	3	
	Sanat Öğretimi Deneyimi	0	4	2		Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5	
	Okul Deneyimi II	1	4	3						
	Özel Öğretim Yöntemleri II	2	2	3						
		Kredi			18			Kredi		

T : Haftalık teorik ders saati.
 U : Haftalık uygulama ders saati.
 K : Dersin Kredisi

<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> (E.T: 21.02.2024).

EK-17 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.04.2023-E.353814

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93282220-300-353814
Konu : Ölçek Uygulama İzni - Sercan ÜREKLİ

07.04.2023

Dağıtım Yerlerine

İlgi : Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürünün 05.04.2023 tarihli ve E-30575850-302.08.01-353201 sayılı yazısı.

106721
10.04.2023

Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 212161009 numaralı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin, "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştirisi Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören öğrencilerden, İlgi yazı Ek'inde yer alan ölçek aracılığıyla veri toplama talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Muhammet Ensar
YEŞİLYURT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı ve Ekleri (32 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bilgi:
Eğitim Fakültesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSEAHN7UJR Pin Kodu :64592 Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/pau-ebys>
Adres:Kınıklı Yerleşkesi Rektörlük Binası 20160/DENİZLİ
Telefon:0 (258) 296 21 51 Faks:0 (258) 296 23 32
e-Postaoid:pau.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.pau.edu.tr/oidb
Kep Adresi: paurektorkuk@hs01.kep.tr

Bilgi için: Necla ÇABUK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Tel No: 0258 296 2155

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-18 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 09.05.2023-364442

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : E-38137489-659-596263
Konu : Anket Çalışması Etik Kurul İzni (Sercan ÜREKLİ)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 11.04.2023 tarihli ve E-93282220-302.08.01-353802 sayılı yazısı.
b) Üniversitemiz Hukuk Müşavirliğinin 04.05.2023 tarihli ve E-87347630-659-593460 sayılı yazısı.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin, "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştirisi Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı tezi için bilimsel anket çalışması talebinin uygun görüldüğü Üniversitemiz Hukuk Müşavirliğinin ilgi (b) yazısı ile bildirilmektedir.
Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Prof.Dr. Nüket HOTAR
Rektör

Ek: İlgi (a) Yazı (33 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Buca Eğitim Fakültesi Dekanlığına

Bilgi:

Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğüne(Ek konulmadı)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: C30FACAD-63FC-4CD7-8AA2-70FD3AD9BBD0 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eylul-universitesi-etbya>
Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Bld No:144, 35220 Kocak/İzmir
Tel: 0(232) 412 11 01
Faks: 0(232) 421 63 35
KEP Adresi : dokuzeyluluniversitesi@hs91.kep.tr

Bilgi için: Mustafa
KAFALIGONUL
Memur

EK-19 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.05.2023-363603

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-28677689-000-606997
Konu : Ölçek Uygulama İzni - Sercan ÜREKLİ

05.05.2023

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI'nın 02.05.2023 tarihli ve E-89241861-000-605259 sayılı yazısı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 212161009/numaralı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin, "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştiri Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı tez çalışması kapsamında araştırmalarını, Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde görev yapan öğretim elemanlarına uygulaması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ali SÖLÜN
Rektör a.
Rektör Yrd.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: YEC3GK-K1XFV

Belge Doğrulama Adresi: <https://ebds.mu.edu.tr>

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI
48000 KÖTEKLİ/MUĞLA

Bilgi için: Aydın ŞAHİN

Telefon No: (0252) 211-1251 / Faks No: (0252) 211-1264
e-Posta: ogr-is@mu.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.oisdb.mu.edu.tr/>
Kep Adresi: muglaskuniversitesi@hs01.kep.tr

Telefon No: 0252 211 10 99

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5256&eD=BSCA1UU189&eS=363603> adresinden yapılabilir.

EK-20 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.04.2023-359855

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-16110545-302.08.01-529512
Konu : Ölçek Uygulama İzni - Sercan ÜREKLİ

25.04.2023

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Kınıklı Kampüsü / Denizli

İlgi : 11.04.2023 tarihli ve E-93282220-302.08.01-353802 sayılı yazınız

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin, "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştirisi Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı tez çalışmasını üniversitemiz Atatürk Eğitim Fakültesi'nde yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa KURT
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu : BSD658HVNK Pin Kodu : 19982

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ibd/uk-5709&id=BSD658HVNK&s=529512>

Adres: Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

34722 Kadıköy / İSTANBUL

Telefon: 0216 777 1200 Faks: 0216 777 1201

e-Posta: ogrenci_isleri@marmara.edu.tr Elektronik Ağ: <http://oidb.marmara.edu.tr>

Kep Adresi: marmarauniversitesi@ke01.kep.tr

Bilgi için: FUAT ERDEM

Unvanı: Tekniker

Tel No: 0216 777 1221

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ibd?eK=5256&eD=BSPAR2FNNN&eS=359855> adresinden yapılabilir.

EK-21 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.04.2023-357850

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-57629817-302.08.01-339935
Konu : Ölçek Uygulama İzni - Sercan ÜREKLİ

17.04.2023

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Kınıklı Kampüsü / Denizli

İlgi : 12.04.2023 tarihli ve 353802 sayılı yazı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 212161009 numaralı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin, "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştiri Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı tez çalışması kapsamında Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Lisans Programı öğrencilerine ölçek uygulama isteği Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Cumali ÖKSÜZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSUNIKZP2F Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5740&eD=BSUNIKZP2F&eS=339935>
Adres : ADÜ Merkez Kampüsü Aytepe Mevkii 09100 Efeler/AYDIN Bilgi için: Emine BEHTİOĞLU
Telefon : 0256 214 20 23 Faks : 0256 214 10 61 Unvanı : Şef
e-Posta : egitim@adu.edu.tr Web : akademik.adu.edu.tr/fakulte/egitim/ Tel No : 0256 220 3113
Kep Adresi : adnanmenderesuniversitesi@ho01.kep.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5256&eD=BSCAR6SPA9&eS=357850> adresinden yapılabilir.

EK-22 Üniversitelerden Alınan İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.04.2023-359850

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-59426830-044-442230
Konu : Anketler/ Sercan ÜREKLİ

25.04.2023

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 11.04.2023 tarihli ve 353802 sayılı yazı
10.134.1.43
11.04.2023
26.04.2023

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sercan ÜREKLİ'nin "Eğitim Fakültelerinde Sanat Eleştiri Derslerinde Anlatılan Metodolojiler" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören öğrencilere ölçek uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Erhan TABAKOĞLU
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 359850EZR17 Pın Kodu: 98582

Belge Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/trakya-universitesi-elys>

Adres: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Bulvarı Yalova/Edirne

22000

Tel/Fax: 2842198581 Faks: 2842198023

e-Posta: ica@trakya.edu.tr Web: <http://www.trakya.edu.tr/>

Kayıt Adresi: trakyauni@trgov.tr

Belge için: Nalan AYRILY

Unvanı: Bilgi İşleri Uzmanı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Evrak sorgulaması: <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=S256&eD=B55AR2FHSN&eS=359850> adresinden yapılabilir.

EK -23 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (3. Soru)

3. Soru :Yürüttüğünüz Sanat Eleştirisi dersinin işleyiş ve uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?

Akademisyen 1 : Ders sürecinde öncelikle tabi ders planına baktıysanız bilmiyorum bilgi paketinde mevcut. İşte öncelikle sanat nedir? sanat eseri nedir? sanatçı kimdir? bunların üzerine konuşup, neden eleştiri yapılmalı? eleştiri nereden çıkmıştır. Sonuçta hani bugün kü bizim konuştuğumuz anlamda bir sanat kavramı bir orta çağ resminde yada Bizans ikonasında mevcut olmadığı için orada bir eleştiri varmıydı.....yani biraz öğrencileri düşünerek günümüz ile geçmiş arasında eleştirinin tarihinden ne zaman başladığını bugün kü gerçek anlamda eleştiri diyebileceğimiz metinlerin yada yorumların, bunlardan yola çıkarak eleştirinin yöntemleri üzerine konuşuyorum. Kaynakları tanıtıyorum öncelikle, bazı kaynakları öneriyorum mesela Berna Moranın sanat kuramları var edebiyat temelinde yazılmış bir kitap ama bizim alanlarda çok güzel ilişkilendirilmiş. İşte panofskinin kitaplarını Wölflinin kitabını öneriyorum, bunları tanıtıyorum. Daha sonra da üsluplardan başlayarak tarih öncesi çağlardan günümüze doğru uzanan bir yelpazede dönemler üzerinden gidiyoruz, tabiki günümüze çok gelemiyoruz bir dönemlik ders olduğu için fakat tabi bu süreçte işte belli başlı yöntemlerin üzerinde duruyorum yani bir çok eleştiri çeşidi var ama, özellikle Wölflinin 5 aşamalı yöntemini örnekleriyle inceliyorum, zaten iki dönemde kapsadığı için barok ve Rönesans daha iyi çözümlemelerini sağlayacağı için karşılaştırmalı bir yöntem olduğu için. Panofskynin yöntemini örnekliyorum yine, bir de tabi öğretmen yetiştirdiğimiz için görsel sanatlar öğretmeni ve zaten 4 temel disipline dayandığı için de görsel sanatlar eğitimi, sanat eleştirisi de bunun bir basamağı olduğu için zaten okulda öğretmen olarak bunu feldman yöntemini uyguladıkları için feldmanın yöntemini şey yapıyorum.

Vize ve final şeklinde iki yazılı sınav yapıyorum ve finalde de, bir rapor istiyorum. sadece yani teorik bilgi değil de yöntemlerden birisini uygulayarak bir eser incelemelerini istiyorum, bununla ilgili örnek çözümlemeleri paylaşıyorum. Panofsky yada feldmanın yönteminden, ikisinden birini daha önceden uyguluyordum ama şimdi böyle feldman ve panofsky birleştirerek şey yaptım, şimdiki feldmanın eleştiri yöntemi ile ilgili bir rapor istediğim zaman öğrencilerden aslında panofsky yöntemi içerik bağlamında inceliyor, fakat feldman da işte biçimsel olarak da inceleme var, ikisini birleştiren bir yöntem olma bağlamında iyi ama öğrenciler akademik düzeyde cevaplar vermiyorlar yani bunlar çocuklara sorulan sorular olduğu için genellikle. Mesela bu resimde ritim var mı? evet, ama o ritim nasıl mesela işte bunların detayında isteyerek ve anlam boyutuna da genişleterek yani işte bir sembol kullanılmış mı yada işte ne biliyim bir artrübu var mı bunun anlamı nedir? o dönemde bu ne anlam ifade ediyordu işte başka örnekleri var mı gibi sorularla aslında bu feldmanın yöntemini birazcak daha lisans düzeyine uyarlayarak daha geniş kapsamlı, yani benim beklentim burada öğrenci birinci aşamada bir eserle karşılaştığı zaman onun sanatçısını bilmesee bile hangi döneme ait olduğunu tespit edebilmesini bekliyorum. Bunu biçimsel olarak eseri inceleyebilmesini bekliyorum, yani bu resimin resim olarak özellikleri ne?, kompozisyon nasıl kurulmuş hareketler ne, o üslubun

Wölflin
Feldman
Panofsky

(8)

özellikleri çerçevesinde mi bir şema var yoksa işte başka bir şey mi var? Biçimsel olarak bununla ilgili konuşabilmesini istiyorum. Yani karşılaştığı eser soyut bir eserde olabilir klasik dönemden de olabilir modern bir sanat çalışması da olabilir. Ve de anlam boyutu ile de ilgili ayrıca o soruları genişleterek bunları örnekliyorum ve o örnek üzerinden raporlaştırıp final sınavında sınavlarına ek olarak raporlarını da değerlendirmeye alıyorum o şekilde .

Akademisyen 2 : Bununla ilgili olarak ben hafta hafta hangi konuları işliyorum onunla ilgili bilgi vereyim. Sanat eleştirisi dersinin ilk haftasında zaten dersin içeriği ile ilgili öğrencilere bilgi veriyorum amaçlarıyla ilgili hangi yöntemler kullanılacak, ders materyallerini kullanıcaz ve notlandırma sistemi hakkında bilgi veriyorum sonrasında sonraki hafta öğrenciler işte kitap almaları gerekiyorsa veya takip edeceğimiz bir şey varsa onları temin etmeleri için bir hafta veriyorum onlara. İkinci haftadan itibaren sanatın ne olduğu ve sanat yapının ne olduğu ile başlıyoruz biz derse. akabinde aynı hafta sanat eleştirisinin ne olduğu ve görsel sanat eğitimindeki yerine değiniyoruz. Sonraki haftalarda da hafta hafta farklı sanat eleştirisi metodolojilerini inceliyoruz. Ve her metodoloji ile ilgili bir eser örnek eser incelemesi yapıyoruz. Biz eleştiri dediğimizde işte betimleme

Cözümleme, yorumlama ve yargı olarak 4 aşamada incelenen o klasik ders işleme haricinde öğrencilerin farklı metodolojileri kullanarak ve o metodolojiye uygun eser örnekleri bularak biz dersimizi işliyoruz. Sanat eleştirisi metodolojilerinden sonraki hafta biyografik metodolojimiz var akabinde üslupsal metodoloji , formalist metodoloji, ikonografik metodoloji, psikianalitik metodoloji, sosyolojik metodoloji ve feminist metodoloji, göstergebilimsel metodoloji, pedagojik sanat eleştirisi modelleri . Ve bu metodolojileri incelerken önce literatür anlamında kaynak taraması yapıyoruz. Öğrencilere bu metodolojilerle ilgili bilgi verdikten sonra da o metodolojiye uygun eser öncesinde seçerek onu derste öğrencilerle birlikte inceliyoruz. Pedagojik sanat eleştirisinden sonrada akademik Tayfun Akkaya'nın Akademik ve disiplinler arası yeni sanat eleştirisi kuramına bakıyoruz. Onu detaylı olarak en sona attım .bu metodolojileri inceledikten sonra Tayfun Hoca'nın eleştiri kuramı ile onu öğrenmelerini sağlıyoruz ve sonrasında da dönem sonuna kadar bu kuram yoluyla örnek eser incelemeleri yapıyoruz. Tayfun hocanın kuramı ile ilgili eser incelemeleri yaptıktan sonra 2 hafta 20. Yy ait eser incelemesi 4 hafta da 21 yy ait örnek bir eser incelemesi yapıyoruz.

Akademisyen 3 : Şöyle yöntem biçimi olarak . yani betimleme çözümleme yorumlama ve yargı olarak ele alıyorum . betimlemenin ne demek olduğunu işte bunları açıklıyorum. daha sonra sanat eleştirisi türlerine geçiyorum. yani böyle küçük pedagojik olarak vermek çok önemli yani ben çok böyle aşırı kurama kaçarak değil öğrencilerin algılayabileceği şekilde yani sınavda da çünkü bunu yapmalarını bekliyorum ondan yani bu yöntem biçimini verdiğiniz zaman o formülü uyguluyor çocuklar böylece bir parçada olsa deneyimlemiş oluyorlar

Akademisyen 4 : Biraz bilgi vermiş gibi oldum. Yine ölçme ile belki de. Kavram meselesi. Eleştiriyi görselleştirebilir miyiz diye bir kavram attım şimdi ortaya. Ama daha henüz akademik bir makale yazmadım ama bildiri yazdım. Eleştiriyi görselleştirmek şu. Buna bakıyorsun merkeze alıyorsun. Bir kavram haritası oluşturuyorsun. Oklar çıkartarak yazılı olan düşünceni görsel hale getiriyorsun. Bu daha pratik ve görselci birine görsel sanatlarla uğraşan birine daha kolay geliyor. Bununla ilgili panolar oluşturmaya çalışıyorum. Geçtiğimiz yıllarda yaptım. Hem ölçme değerlendirme yaklaşımıdır kavram haritası yöntemi hem de bir uygulamadır. Zaten eğitimde çok fazla kullanılan bir uygulamadır. Bunun sanat eleştirisine uygulanmış hali. Yani eğitim metodolojilerinin birçoğunu aslında deniyorum.

Akademisyen 5 : Sanat eleştirisinin tarihçesi ve yaklaşımları üzerinde bir giriş yapıyoruz. Bir eser ile ilgili sorulabilecek soruları düşünüyoruz. Dört aşamayı (tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı) konuşuyoruz. Öğrenciler, Türk ya da Batı sanatından resim örnekleri seçerek, bu sistemi kullanıp, eleştiri denemesi yapıyorlar.

Akademisyen 6 : Sanat eleştirisi dersi hem teorik hem kuramsal hem de uygulamalı yürütülmelidir. Öğrencilerin sunum yapması ve bilimsel rapor vermesi dersin başarısı için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Şimdi ben çocuklara diyorum ki hepinize metotlardan bahsettim .o metotlardaki eksiklikleri tamamlayan kendi metodumu da öğrettim. Şimdi geliyoruz uygulama. Dönem için belirlenen kontenjan dahilinde . Bir sanatçı seçiyorsunuz, o sanatçının bir eserini benim öğrettiğim metotla sunuyorsunuz. sunduğunuz raporu arkadaşlarınızla ben dinliyorum. Eksikler, yetersizlikler varsa belirtiyoruz. Sonrasında onları bilimsel bir rapora dökerek sanat eleştirisi inceleme raporu olarak final sınavına getiriyorlar.örneğinmonalisayı bilimsel makale yazar gibi raporu yazıyor. Fakat o raporu yazabilmesi için metodu öğrenecek, metodu sunacak, ondan sonra kullandığı kaynaklarla en az 10 kaynakla rapor sunacak. Ben bunu yaparım. Bu dersi alan öğrenci metodu kullanarak sunum yapmazsa, kullandığı metodu bilimsel bir makaleye dökmeye olmaz. Ben anlattım metodu öğrendik sınav yaptık yok. Metodu öğrenecek, sunum yapacak, sunumu da bilimsel rapora dökcek.

EK -24 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (5.Soru)

5. Soru :Sanat Eleştirisi dersinde incelenen sanat eserlerini hangi kriterlere göre belirliyorsunuz? (güncel,tarihi vb.)

Akademisyen 1 : Daha çok tarihi. Güncel çok giremiyorum. Güncel sanat çok farklı bir hani ders kapsamında ele alınması gerekiyor. Yani çünkü postmodern süreçle birlikte herşey çok birbirine içine girip de anlaşılması da daha zor şimdi hani rönesanstabarokda yada neoklasizm de bir temel felsefe var bir anlayış var.onun altında o ekoller ayrılıyor. Fakat günümüz sanatında aslında sanatçı bazında onların incelenmesi gerektiğini düşünüyorum ve çok geniş bir yelpaze. Ve de şöyle de bir sorun var.bir sanat öğrencisi daha bunları yani bu tarihi sürecini oturtmadan zaten orayı çözümleyemeyeceğini düşündüğüm için daha ağırlıklı tarihten gelen süreci ön plana çıkarıyorum. Yani daha önce girmeye çalıştım açıkçası ama çok şey oldu verim alamadım . bende sonuçta ders içeriğini yıllara göre revize etmem gerekebiliyor bazı bilgilerin fazla geldiğini görüyorum çok ayrıntı yani düzeye göre mesela yüksek lisans düzeyinde olmalı diyorum ama bir yandan da öğrenciye herşeyi aktarmak istiyorsun ama onun da bir kapasitesi var belli şeyler oturmadan onun üzerine eklenemeyeceği için birazcık güncel sanata çok girmiyorum o farklı bir ders kapsamında incelenmelidir düşünüyorum.ama sonuçta bir resmi yada işte bir heykeli yani bir sanat yapıtını biçimsel anlamda içerik anlamda ikonografik anlamda incelemeyi öğrendikten sonra karşılaştıkları başka yapıtlara da bunu uyarlayabilecektir diye düşünüyorum öğrencinin.

Akademisyen 2 :Öncelikli olarak metodolojiye uygun eser seçiyorum. Çünkü her metodoloji ile her eser incelenmiyor .bazı metodolojiler için bazı eserler daha uygun oluyor. Onlara dikkat ediyorum. Geçmişten günümüze sanatın tarihi içinden seçilebilecek çok yönlü eserler tercih ediyorum. Örneğin sadece Rönesans dönemine ait değil günümüz sanatından da örnekler çağdaş sanatın özellikle 21. Yy sanatından eserler de inceliyoruz. Sadece yüzeysel(15.28) eserler değil kamusal alan yerleştirmeleri,heykel olabiliyor. Bazen sanatta malzemenin değişimi ile beraber işte sadece duyu organlarımızla kavrayabildiğimiz gözümüzle göremediğimiz malzemelerde oluyor. Mesela rüzgarı kullanan sanatçılar var sesi kullanan sanatçılar var .sonuçta bunlar da sanatın bir malzemesi olduğu için eser malzemesi olduğu için günümüz sanatından eser örneklerinde inceliyoruz. Zaten Tayfun hocanın kuramını işledikten sonrada 3 hafta 20. Yy ait eser örnekleri 4 haftada 21. Yy ait eser örnekleri inceliyoruz. 21. Yy ait eserler günümüz sanatına ait örnekler öğrencilerin daha çok ilgisini çekiyor. Eserlerdeki o kavramsal altyapıyı keşfetmeleri ve esere daha anlamlı bakmaları ve öğrencilerin günümüz sanatı hakkındaki fikirlerinin oluşması açısından çok önemli. O yüzden özellikle o son dönem eserlere daha önem veriyorum.

Akademisyen 3 : Yani şöyle . daha çok modernist dönemden alıyorum .postmodernist kavramsal yapıtlara çok vakit gelmiyor.yani zaten yöntem biçimi eleştiri türleri alıncaya kadar zaten yarım dönem bu ders yük ün belirlediği.zaten biz de 4-5 tane yapıt çözümleyebiliriz.o da işte biraz rönesanstan alıyoruz , dışavurumcu,izlenimci,mesela o geçişi sağlıyorum yani modernist dönemde izlenimci

daşavurumcu mesela kübizmden alıyorumkübizm hakkında da bilgi vermiş oluyorum ve kavramsal çok yapıtlara girmeden de dönem bitiyor zaten

Akademisyen 4 : Güncel, tarihi her ikisi de var. Az önce de söyledim. Mesela yakın dönem Türk resminin geçmişine baktığımızda 1950 ler 60 lar. Yada çok yakın örneğin güncel arkadaşlarımızdan çevremizden .bazen sadece eser olarak da bakmıyorum. şöyle diyim bunu sana. Örneğin eser olarak baksaydım diyelim ki buradaki öğretim üyesi arkadaşların yaptığı resimleri tek başına bireysel olarak eleştiri konusu yapabiliriz. Ama biliyorsun bağlamsız bir eleştiri tek başına yapılmaz. Çalışmayı aldınız sonra kişiye yöneliyorsunuz sanatçısına yöneliyorsunuz. Dönem bilgisine yöneliyorsunuz .yani o bağlamdan bağımsız eser incelemesi yapmak çok gerçekçi değil. Valla ders de bunu çok iyi yaptığımı söyleyemem. Neden ders az önceki sebepten dolayı. Risk taşıyor. Güvenilir iş daha önceden eleştirisi yapılmış çalışmalara mesela Ayla hocanın falan kitabı var onda da öyle. Yani daha önceden sizlerin de defalarca kez yazılmış güvenilir kaynakları derleyip öğrenciye sunmak. Öbür türlü araştırmaya girer o ders olmaz. Yüksek lisans ve doktora da yapılabilecek bişey .o yüzden onu çok yapabildiğimi söyleyemem. Ama şunu yapıyorum. Mesela bir dönem bienale denk gelmişti. Gidebilecek olan bir iki kişi vardı. İstanbul bienaline gidin gelin fotoğraf çekin dedim. Kendimde geçmişte yapmıştım öyle birkaç kere . o tarz büyük sanat etkinliklerinin büyük sergilerin olduğu bir döneme denk geldiysek , denizlide bunu görme şansı neredeyse yok . ama diyelim ki bedri rahminin sergisine gitmiştik izmir de folkarttaki sergisine. Onlara bedri rahmi eseri vermiştim. Yani etkinlik izleme ile eleştiri arasında kendi tezimden dolayı böyle bir bağ kuruyorum. Öylede bir yöntem izlediğim oluyor. Ama denizlide onu yapamıyoruz.

Akademisyen 5 : Hem Batı hem de Türk sanatından örnekler olmasına dikkat ediyoruz. Farklı dönemlerin (Rönesans, Barok, Rokoko...) temsil edilmesine önem veriyoruz. Rönesans'tan 21. yüzyıla kadar uzanan geniş zaman diliminden eserleri konuşmaya gayret ediyoruz.

Akademisyen 6 :

Sanat eleştirisi dersinde incelenecek eserler sanat eleştirisi ile ilgili olmalı mıdır, olmak zorunda mıdır yada zorunlu kılabilir miyiz ? diye sormak lazım . bu derste sanat tarihinden bir eser olabilir mi ? dersin adı sanat eleştirisi .sanat tarihi bağımsız bir sanat bilimidir. Sanat eleştirisi de bir sanat bilimidir.

Sanat tarihi mi sanat eleştirisinden doğar sanat eleştirisi mi sanat tarihinden doğar. Öğrenci bu bilince ulaştırılmalı. Bu soru üzerinden öğrencileri aydınlatmak lazım.

Ondan sonra seçkilere ve kontenjanlara gidilmeli. O seçkilerde de tamamen öğrenciye bırakılmayıp , dersin gerektirdiği bir şablon ve kontenjanlar ders hocası tarafından belirlenmeli. Şimdi ben kontenjan belirlemeden özgür bıraktım öğrenciyi. Kaç öğrenci var .diyelim 50. Şimdi ben kontenjan belirlemezsem internette en çok bilgisine ulaşılan resimlerde yoğunlaşıyorlar. 10 öğrenci Leonardo, 10 öğrenci Picasso , 10 öğrenci bir sanatçı seçiyor ve 50 öğrencide 5 eser incelenmiş oluyor. Yada tek bir sanatçının eserlerini de inceleyebilirler. Bu sefer Picasso eleştirisi olur.

EK -25 Verilerin Dökümü ve Kodlama Sürecinden Kesit (12.soru)

29

12. Soru : Sanat Eleştirisi dersinin sonunda ölçme ve değerlendirmeyi nasıl uygulamaktasınız?

Akademisyen 1 : Ben daha çok açık uçlu sorular soruyorum klasik yazılı yöntemini kullanıyorum. Sadece uzaktan eğitimde öğrencilerin fiziki şartları yani teknolojik donanımlarını düşünerek test uyguladım fakat normal yüz yüze eğitimde mutlaka açık uçlu sorular soruyorum. Vize – final şeklinde. Finalde de ekstra işte bir ödev alıyorum. İşte bir yöntemi kullanarak kişinin o şeyler zaten konu dağılımları yapılıyor dönem başında öğrencilere yeteri kadar araştırmaları için süre de veriliyor, ve herkes farklı bir eser inceliyor. Bunlara ilişkin raporlarını da alarak, raporda da yine tez yazım kurallarına o akademik dile bunlara da çok önem veriyorum. Bu şekilde değerlendirme yapıyorum.

Açık uçlu
+
rapor

Akademisyen 2 : Ben derslerde hiçbir zaman sonuç odaklı değerlendirmeden yana değilim. Sürecin de işin içine katılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü öğrenme ortamı dinamik bir süreç bu nedenle öğrencinin hem süreç içerisinde hem gösterdiği performans işte katıldığı tartışmalar hazırladığı sunumlar verilen görevleri yerine getirmesi hemde ara sınav ve final sınavları dediğimiz dönemde öğrencilere belirli görevler vererek bu belirlediğim çeşitli kriterlere göre bu ödevlerini değerlendiriyorum. Öğrencileri değerlendirirken öncelikle sanat eseri ile ilgili öğrencilerin yazdığı yazılı eleştiriler, hazırladıkları sunumlar ve derse gelmeden önce onlardan istediğim hazırlıklar. Örneğin işte film seyretmeleri film ile ilgili bir rapor hazırlamaları. Öğrencinin derse hazırlıklı gelmesi gibi kriterleri öncelikli olarak sürecin değerlendirilmesinde göz önünde bulunduruyorum. Öğrencilere verdiğim ödevlerin yani değerlendirme yapıyorum ben dönem sonunda sınav yapmıyorum yani dosya teslimi alıyorum. Onlara öncesinden bir eser verip o eseri belirlediğim metodolojiye göre incelemelerini istiyorum. Sanat eleştirisi dersi için sınav değerlendirme ölçeği hazırlıyorum. Bu ölçekte neler var işte eserin künye bilgisi, form analizi, öğrencinin konu ve anlatım elemanlarına dair yaptığı analiz. Eserle ilgili estetik analiz işte biçimsel ve estetik öğelerin anlamlandırılması. Sanatsal ve estetik değerlerin yorumlanması, yargı. Eserin sanat piyasasındaki yerine dair değerlendirme. Bu kriterlere göre öğrencilerin hazırladığı ödevleri değerlendiriyorum. Artı düzenede bakıyorum hazırladıkları ödevlerde. Noktalama ve imla hataları var mı? Ödevlerini düzenli bir şekilde hazırlamışlar mı? ve onlara ders sürecinde verdiğim görevler düzenli olarak yerine getirilmiş mi? bu da kriterler arasında.

Süreç
ödev
sunum

Akademisyen 3 : Ben gene böyle test şeklinde yapmıyorum. Çünkü test yorum yapmayı engelleyen bir yöntem. Ben en azından düşüncelerini ve iki kelime üç kelime de olsa yaptır üzerinde konuşabilmelerini istiyorum. Bu yöntem biçimlerin de onların adına kolaylaştırmak için veriyorum. ve bu yöntem biçimini bildikleri için bir şekilde yaptır üzerinde birşeyler söyleyebiliyorlar. Yani çoğu da bu dersden geçiyor. Sanat felsefesi gibi çok kuramsal ve kavramsal olmadığı için bir şekilde fikir üretiyorlar ve ben bunları olumluyorum. Ama şunu soruyorum tabi ilk başta yani

Yöntem
ve eleştiriler
cektir
↓
yaptır görüşleri

yöntem biçimleri hakkında soru soruyorum eleştiri türlerinin de soruyorum açıkçası ve daha sonrada yapıt çözümlemelerini istiyorum.

Akademisyen 4 : Sanat eleştirisi dersinde ara sınav, ödev, sunum ve final olmak üzere yapıyorum. Ama ara sınavda daha çok teorik bilgiler. Sanat nedir ? , sanat alanı nelerden oluşur gibi konuları çoktan seçmeli yapıyorum. Ondan sonra bu sene iki soru ekledim çoktan seçmeliye yazarak cevap versinler diye. Biri cumhuriyet dönemi Türk resminde toplumsal (sosyal) gerçekçilik akımını bir sanatçı ve eser örneğiyle anlatınız. Hazırlıklı geldiler o soruya cevap verebilmeleri için, araştırsınlar diye. Birde mitoloji, inanç ve sanat ilişkisi , yani önceden hikaye edilmiş konuların sanatla olan özellikle de mitlerin sanatla ilişkisini araştırsınlar ve örnekleme yapsınlar diye iki soruyu açık uçlu yaptım. biraz hazırlıklı geldikleri için yazdılar . arada sunum ödevi , gruplar küçükse 8-10 kişi falansa yani 30 kişi değilse sunum yaptırıyorum. Grup büyükse pek sunum yaptırıyorum. Direkt ödev olarak alıyorum. Onda sunum konularını belirtiyoruz. Dönemsel sanatçıları mesela. Son 30 yıl 20 yıl .birde yüksek lisansta başladık ama henüz daha bir sonuç alamadık. Geçen dönem sanat yorumunda başlamıştık bu dönemde devam edecek diye düşünüyorum. Devlet resim heykel müzeleri sergilerin kataloglarını kültür bakanlığı yayınlıyor. Geçmiş katalogları indirerek , yani 75 var en son 75, 74, 73 gibi. Kataloglardan en azından güncel sanatı takip edebilme açısından böyle bir faydası var .kültür bakanlığı orada iyi hizmet veriyor. Pdf olarak digitalleştirmiş. Başka yerlerden de bulunabiliyor ama kültür bakanlığının ki düzgün, iyi yani. Oradan güncel sanata yine ulaşabiliyorsunuz. değerlendirme sorusunda bu aklıma geldi. Öğrencilere sunum yaptırırken konular bazen ya dönemsel oluyor bazen noktasal olarak sanatçıda söyleyebiliyorum. Cumhuriyet dönemi veya 1980 dönemi sonrasında dediğimde içinden seçmelerini istiyorum .orada esnek davranıyorum. Denizlide tanıdığınız ressamlardan tanıdığınız sanatçılardan iletişim kurabildikleriniz varsa ödev konusu yaptım birkaç kere gidip görüştüler.son yıllarda çok yapmıyorum açık söyleyeyim. Bu ara ödevler. Finalde de en son kavramsal analiz yöntemini , kavram haritalarını ve zihin haritalaması yöntemiyle eser incelemeyi finalin bir parçası olarak yapıyorum.orada da açık uçlu sorular kullanıyorum genelde. Yani 3 soru ödevle birleştirerek değerlendiriyorum.

Akademisyen 5 : Sunum ödevlerini ve sinema eleştirisini değerlendiriyorum.

Akademisyen 6 :

Vize ve final şeklinde .ama söylediğim gibi bu dersin vizesi final e kadar devam ediyor. Şöyle ; sunumlar belirli bir kontenjan dahilinde planlanıyor. Anlatım düzeni eserin tarihine göre sıralanıyor. Sunumunu yapan öğrenci benim ve arkadaşları tarafından değerlendiriliyor. İyi ve eksik yanları belirtiliyor. Final zamanı öğrenciler sunumunu bilimsel bir rapor şeklinde teslim ediyor. Sunum sırasında öğrenciye söylediğimiz eksiklikler giderildiyse vize puanına artı 10 , giderilmediyse eksi 10 puan veriyorum. Bilimsel bir makale gibi teslim ettiği dosyadan da final notunu veriyorum .